

MATICA

60 godina Hrvatskog muzeja
naivne umjetnosti u Zagrebu

Nogometni turnir hrvatskih momčadi iz
Australije i Novog Zelanda

Nova knjiga iz niza 'Ugledni
hrvatski znanstvenici u svijetu'

Pečuh: 16. festival hrvatskih folklornih
društava 'Dobro došli, naši mili gosti!'

ISSN 1330-2140

MATIĆA

Mjesečna revija
HRVATSKE MATICE ISELJENIKA /
Monthly magazine of the
Croatian Heritage Foundation

Godište / Volume LXII
Broj / No. 11/2012

Nakladnik / Publisher
Hrvatska matica iseljenika /
Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / For Publisher
Marin Knežević

Glavni urednik / Chief Editor
Hrvoje Salopek

Uredništvo / Editorial Staff
Željka Lešić, Vesna Kukavica

Tajnica / Secretary
Snježana Radoš

Dizajn i priprema / Layout & Design
Krunoslav Vilček

Tisak / Print:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
www.matis.hr

Naslovnica:

I. Lacković: *Velika jesen*, 1983.
(Hrvatski muzej naivne umjetnosti
u Zagrebu)

www.matis.hr

Posjetite stranice web portala Hrvatske matice iseljenika!

Web stranice
HMI čitaju se
diljem
svijeta,
dostupne su na
tri jezika
(hrvatski,
engleski,
španjolski)
i bilježe
stalan porast
posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim
iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim
Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora
tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522
mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matris.hr

NAŠI GRADOVI MAKARSKA 52

- 5** HMI: 'Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu'
- 8** Petrovaradin: Praznik Hrvata u Srbiji
- 10** Odlikovanje za Zajednicu protjeranih Hrvata iz Vojvodine
- 12** Antologija hrvatske dječje poezije u Mađarskoj
- 14** 'Dani hrvatskog turizma 2012.' u Dubrovniku
- 15** HMI Split: 'Mogućnosti ulaganja'

- 16** Obljetnica oslobođanja hrvatskoga juga
- 18** Izaslanstvo škola Viktorije posjetilo Hrvatsku
- 21** Zagreb: Obilježen Dan kravate
- 22** Trend iseljavanja iz Hrvatske se nastavlja
- 24** SAD: 100. obljetnica Hrvatskog doma u Farrellu
- 26** Pečuh: Međunarodni kroatistički skup
- 27** Svehrvatsko okupljanje u Gradišću
- 29** Australija: Nogometni turnir
- 32** Među Hrvatima u Kaliforniji
- 34** Obljetnica Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti
- 38** Jesen u Hrvatskoj Kostajnici
- 40** Književni susret u Gaggenau
- 41** Knjiga Esther Gitman o spašavanju Židova u NDH
- 42** BiH: Obljetnica stradanja Kotorvarošana
- 46** Matičin vremeplov
- 47** Čileanska Hrvatica Katarina Abović
- 50** Prekrasna Hrvatska
- 54** Retrospektivna izložba Miljenka Horvata
- 56** Pečuh: 16. festival hrvatskih folklornih društava

KOLUMNE

11 Globalna Hrvatska (Vesna Kukavica)	44 Povijesne obljetnice (Željko Holjevac)	51 (S)kretanja (Šimun Šito Ćorić)	52 Naši gradovi (Zvonko Ranogajec)	61 Govorimo hrvatski (Sanja Vulić)	58 Glas iz tuđine (Jozo Župić)
--	--	--	---	---	---

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiz.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države / other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države / other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
Acc. No. 702000-VAL-9100000-132344-273
IBAN HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Račkog 6

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
Acc. No. 2390001-1100021305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju MATICU jer MATICA je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

PAPA BENEDIKT XVI. PRIMIO JE PREMIJERA MILANOVIĆA

RIM - Sveti Otac Benedikt XVI. primio je 29. listopada predsjednika Vlade Republike Hrvatske Zorana Milanovića. Premijer se zatim sastao i s kardinalom Tarcisijem Bertoneom, državnim tajnikom Svete Stolice, u čijoj je pratnji bio nadbiskup Dominique Mamberti, tajnik za odnose s državama, izvijestio je Tiskovni ured Svete Stolice.

Srdačni razgovori omogućili su plodnu razmjenu mišljenja o izazovima s kojima se zemlja mora suočiti u aktualnoj gospodarskoj krizi, kao i o pitanjima od zajedničkog interesa u sklopu bilateralnih odnosa. U tom smislu spomenuta je i Konferencija u povodu 20. godišnjice diplomatskih odnosa, koja će se održati 29. listopada popodne. Glede poznatog slučaja Dajla, dvije strane su se usuglasile da će problem riješiti što je prije moguće u duhu tradicionalnog prijateljstva između Svete Stolice i Republike Hrvatske.

Uz to, ponovno je izražena potpora Svete Stolice legitimnim težnjama Hrvatske prema punoj europskoj integraciji, za državajući se ujedno na regionalnoj povezanosti, s posebnim osvrtom na situaciju Hrvata u Bosni i Hercegovini, stoji u priopćenju Tiskovnog ureda Svete Stolice.

U razgovoru s hrvatskim novinarima premijer Milanović je istaknuo da ugovori Republike Hrvatske sa Svetom Stolicom nisu bili tema razgovora te da on smatra kako se treba pridržavati potpisanih ugovora. Na susretu je hrvatski premijer darovao Papi Strossmayerov časoslov, reprint fotografije iz Albuma Franza Thiarda de Laforesta "Sakralni objekti Dalmacije iz 19. stoljeća". Sveti otac premijeru je darovao naliwpero. (Uredn.)

ENG On 29 October Croatian Prime Minister Zoran Milanović met with the Pope in Rome. The cordial talks included a fruitful exchange of opinions on the challenges the country is facing in the current economic crisis and issues of common interest in the frame of bilateral relations.

'NEMA TEMELJA ZA ODGODU ULASKA HRVATSKE U EU'

PRAG - Ne vidim temelja za odgodu ulaska Hrvatske u EU niti ima potrebe da se razmišlja o odgodi, izjavio je u Pragu europski povjerenik za proširenje Štefan Fuele, u vrijeme kada njemački mediji i neki utjecajni političari ocjenjuju da Hrvatska još nije spremna postati punopravnom članicom Unije. "Za one koji kažu da je naše izvješće o monitoringu bio poziv za buđenje rekao bih da jest, ali ne poziv za medije, ne za parlamente nekih zemalja članica. Bio je to poziv za Hrvatsku", rekao je Fuele na upit hrvatskih novinara na konferenciji o proširenju EU-a u Pragu. Ponovio je da Hrvatska prije članstva mora ispuniti 10 zadataka navedenih u posljednjem izvješću Europske komisije o monitoringu. "Ne sumnjam u sposobnost hrvatske vlade da te zadatke ispuni tako da Hrvatska postane članicom točno kako je planiralo Europsko vijeće, to znači 1. srpnja 2013.", naglasio je Fuele.

ZAUSTAVLJANJE PADA STANDARDA VJEROJATNO 2013.

ZAGREB - Prvi potpredsjednik Vlade Radimir Čačić izjavio je će se zaustavljanje pada životnog standarda vjerojatno dogoditi u drugoj polovici sljedeće godine, a rast sigurno ne prije kraja mandata ove Vlade. "Mi jednostavno nosimo previše tereta. Samo 2013. godina će imati dodatni porast na starom dugu od 3,2 milijardi kuna", rekao je Čačić odgovarajući na pitanje novinara kada će građani vidjeti efekte zaustavljanja pada životnog standarda. "To nije utješno, ali je istinito", dodao je. Ocijenio je i da će se bunt, demagogija i politikanstvo zbog toga sigurno pojaviti, ali da će rezultat biti to što će ljudi mjeriti.

SVE VEĆI PROMET LUKE RIJEKA

RIJEKA - Luka Rijeka ostvarila je u prvih devet mjeseci ove godine ukupni promet od 3,3 milijuna tona tereta, što je tri posto više nego u istome prošlogodišnjem razdoblju, izvijestio je predsjednik Uprave Vedran

Devčić ističući da u toj tvrtki očekuju nastavak pozitivnih kretanja u poslovanju. U ukupni promet uračunan je i promet na kontejnerskom terminalu Brajdica, kojim upravljaju Jadranska vrata d.d. koja su dijelom u vlasništvu strateškog partnera, a dijelom u vlasništvu Luke Rijeka. Bez tog dijela tereta Luka je, pak, ostvarila promet od 2,3 milijuna tona ili četiri posto više nego u devet mjeseci lani.

Genijalci našega vremena

Mladen Bestvina, Sunčica Čanić, Ivan Đikić, Željko Ivezić, Dušica Maysinger, Dinko Počanić i Veljko Radeka suvremene su znanstvene zvijezde, čiji su rezultati ugrađeni u inovacijski stup planetarnoga društva znanja

Napisala: **Vesna Kukavica**

Snimila: **Snježana Radoš**

Unatoč novim komunikacijskim tehnologijama, potraga za znanjem promjenom životne sredine nije izgubila na važnosti. Zato ne vidim u odlascima hrvatskih znanstvenika izvan Hrvatske neku vrstu tragedije. To je normalan dio razvoja znanstvene zajednice. Problem se pojavljuje samo kada hrvatski znanstvenici izgube kontakt s domovinom i njezinim znanstvenim institucijama. U tom smislu je edicija *Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu* od velike važnosti. Ona hrvatskoj javnosti podiže svijest o golemome znanstvenom potencijalu Hrvata izvan Hrvatske - tim se riječima obratio mnogobrojnoj nazočnoj publici ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Marin Knezović na svečanoj prezentaciji nove knjige iz istoimenoga knjižnog niza *Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu*, koji je prije petnaest godina pokrenuo prof. dr. sc. Janko Herak.

Nakladnik te dvojezične edicije je Hrvatsko-američko društvo iz Zagreba, a suradnička ustanova od početka je Hrvatska matica iseljenika. Uz Matičina ravnatelja Knezovića, na svečanosti koja je održana 30. listopada u velikoj dvorani HMI-ja govorila je predsjednica Hrvatsko-američkoga društva Marina Ljubišić, čestitavši u ime nakladnika svima koji su pridonijeli popularizaciji znanosti na čelu s prof. dr. sc. Jankom Herakom. Čestitkama se pridružila i načelnica Sektora za međunarodnu suradnju Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Gabrijele Herceg Sarajlić, istaknuvši kako MZOS ustrajno zagovara što učinkovitije veze s našom mnogobrojnomo znanstvenom dijasporom poput onih koje se sustavno potiču punih pet godina *Fondom Jedinštvo uz pomoć znanja*.

UBAŠTINJENJE OTKRIĆA

Slijedila su iscrpna izlaganja recenzenata knjige dvojice akademika Dragana Dekarisa i Vladimira Paara o izdvojenim ka-

rijerama naših vrhunskih znanstvenika svjetskoga glasa i to: Mladena Bestvine, Sunčice Čanić, Ivana Đikića, Željka Ivezića, Dušice Maysinger, Dinka Počanića i Veljka Radeke, koji djeluju u uglednim istraživačkim centrima u inozemstvu ili su neizmjerljivo zadužili našu prirodoslovnu sredinu poput osnivača hrvatske endokrinologije Josipa Matovinovića.

Šesta knjiga edicije *Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu* zapravo je zbirka osam stručnih radova o osam naših uglednih prirodoslovaca koji su se afirmirali u stranim centrima izvrsnosti: od SAD-a i Kanade do europskih zemalja. Suautori u knjizi, koji su opisali te fascinante znanstvene karijere, najbolji su stručnjaci iz domovine: akademik iz područja matematike Sibe Mardešić; nagrađivani matematičar srednjih godina doc. dr. sc. Josip Tambača s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; fizičar prof. dr. sc. Miroslav Furić; astronom prof. dr. sc. Krešimir Pavlovski, akademik iz područja teh-

Mr. Marin Knezović, prof. Janko Herak, akademici Dragan Dekaris i Vladimir Paar

ničkih znanosti i profesor na Fakultetu za elektrotehniku i računarstvo Hrvoje Babić; prof. dr. sc. Jelena Filipović Grčić s Farmaceutsko-biokemijskoga fakulteta; akademik iz područja medicinskih znanosti Vlatko Silobričić; aktualni predsjednik HAZU-a onkolog Zvonko Kusić, kao i sam urednik knjižnoga niza prof. dr. Janko Herak, koji uz predgovor potpisuje i dva članka.

Ova edicija je plod višegodišnje potrage za hrvatskim znanstvenicima koji rade ili su radili u inozemstvu u cilju ubaštinenja njihovih otkrića s potpunim bibliografijama te približavanja domaćoj prirodoslovnoj leksikografiji njihovih zavidnih karijera, ostvarenih u razvijenim zemljama kao što su SAD, Kanada,

Njemačka, ali i nekim manje razvijenim državama poput Argentine, Meksika ili, pak, Srbije. Najnovija knjiga posvećena je profesionalnim dostignućima osmero znanstvenika iz područja matematike, fizike, astronomije i biomedicine, rođenih i obrazovanih u Hrvatskoj, naglasio je urednik dr. sc. Janko Herak.

BESTVINA I ČANIĆ

Osječanin Mladen Bestvina (53), koji je ove godine iz domovine počašćen dopisnim članom HAZU-a, svjetski je poznat hrvatski i američki matematičar s adresom posljednja dva desetljeća na Sveučilištu Utah (Salt Lake City, SAD). Prethodno je, od sredine osamdesetih, devet godina proveo kao istraživač na

vodećim matematičkim institucijama u svijetu: u Zavodu za matematičke znanosti i na Sveučilištu države Kalifornije u Berkeleyu; na Visokom institutu za egzaktnu znanost u Parizu; na Sveučilištu države Kalifornije u Los Angelesu te na Institutu za viša znanstvena istraživanja u Princetonu. Bestvina je urednik časopisa *Annals of Mathematics*, koji se već godinama smatra vodećim matematičkim časopisom u svijetu. U svome znanstvenom radu dao je značajne doprinose geometrijskoj topologiji i geometrijskoj teoriji grupa. U toj disciplini danas je jedan od vodećih specijalista u svijetu. Svojom suradnjom s matematičarima u Hrvatskoj bitno pridonosi napretku matematike u našoj sredini.

Puljanka Sunčica Čanić (51), poput Bestvine, svoju punu znanstvenu afirmaciju primijenjene matematičarke ostvaruje u SAD-u, nakon doktorskog studija na Sveučilištu New York u Stony Brooku. Nakon doktorata nastavlja djelovati na Državnom sveučilištu Iowe, a od 1999. nastavlja istraživanja na Matematičkom odjelu Hustonskog sveučilišta, gdje je ravnateljica Centra za matematičke bioznanosti. Većina njezina znanstvenog rada je iz područja primjene matematike na proučavanje svojstava fizičkih zakona održanja te iz primjene matematike na istraživanje raznih problema gibanja fluida u interakciji sa strukturom, motivirana medicinskim problemima, posebno proto-

Sunčica Čanić

Željko Ivezić

Prof. Janko Herak

Promocija je pobudila velik interes publike

kom krvi u kardiovaskularnim sustavima i modeliranjem stentova. Znanstvena postignuća matematičarki Čanić donijela su mnogobrojna priznanja Američke nacionalne agencije za znanost (NSF).

POČANIĆ, MAYSINGER I ĐIKIĆ

Rođeni Sarajlija i zagrebački student Dinko Počanić (55), međunarodno je afirmiran fizičar. Od 1987. do danas je profesor na Sveučilištu Virginia, Charlottesville, SAD. Bitni doprinos znanosti Počanićeva su precizna mjerenja s jedinstveno zamišljenim aparaturama, usmjerena na fundamentalno razumijevanje elementarnih procesa. U Počanićevim eksperimentima sudjeluje i veći broj fizičara zaposlenih u Hrvatskoj.

Iznimne rezultate postigla je Dušica Maysinger, profesorica na uglednom McGill Sveučilištu u Montrealu. Poznata je po proučavanju interakcije nanostruktura sa živim stanicama te primjeni nanostruktura u farmaciji i medicini.

Hrvatski znanstvenik s njemačkom adresom, prof. dr. sc. Ivan Đikić (47), zauzima značajno mjesto u ovoj knjizi jer iz godine u godinu osvaja ugledne nagrade za otkrića. Kao voditelj Grupe za molekularnu signalizaciju Instituta za biokemiju Goetheova sveučilišta otkrio je mehanizam kojim se stanice ljudskog organizma brane od razvoja karcinoma. Dobitnik je i nagrade Europskog udruženja za istraživanje tumora (EACR). Dosad je objavio više od 100 radova u znanstvenim časopisima koji su citira-

ni više od 7.100 puta. Izabran je za člana Europske organizacije za molekularnu biologiju (EMBO), Europskog udruženja za istraživanje života (ELSO), Međunarodne unije za borbu protiv raka (UICR) i drugih. Ivan Đikić je profesor na Sveučilištu Johann Wolfgang Goethe u Frankfurtu i direktor tamošnjeg Instituta za biokemiju te direktor Instituta za molekularne znanosti o životu.

IVEZIĆ, RADEKA I MATOVINOVIĆ

Ugledni Željko Ivezić (47), profesor na *University of Washington* u Seattleu, jedan je od najplodnijih astrofizičara u svijetu. Direktor je znanstvenog programa *Large Synoptic Survey Telescope* (LSST), vrijednog oko milijardu dolara. Željko Ivezić i Veljko Radeka (82), iz dviju različitih institucija, ključni su ljudi u razvoju jednog od najvećih projekata u suvremenoj astronomiji – znanstvenom projektu izrade instrumentacije i desetogodišnjeg snimanja u koloru dinamike cijelog neba najsuvremenijim tehnikama LSST-a: Željko Ivezić predsjednik je Znanstvenog vijeća, a Veljko Radeki i njegovu Odjelu instrumentacije u Nacionalnom institutu u Brookhavenu povjerena je izrada najsloženijeg detektora svjetlosti. Inače, Veljko Radeka, dugogodišnji voditelj Odjela instrumentacije u *Brookhaven National Laboratory* (SAD), poznat je po izradi instrumen-

tacije u nuklearnoj fizici i fizici čestica. Njegov odjel razvija optičke senzore za astronomski projekt LSST!

Osnivač hrvatske endokrinologije i svjetski ekspert za gušavost Josip Matovinović (Ličko Cerje, 1914. - Ann Arbor, 1998.) dio svojih otkrića ostvario je u domovini, dok je najzapaženija djela ostvario na Sveučilištu Michigan u Ann Arboru, gdje je radio na Odjelu interne medicine. Njegov primarni interes uvijek su bile smetnje nastale pomanjkanjem joda. Njegovi naponi u sprečavanju gušavosti doveli su do toga da je postao član Studijske grupe za endemsku gušavost Svjetske zdravstvene organizacije (WHO). Kao ekspert WHO-a radio je u mnogim zemljama. Bio je i konzultant za jod u prehrani pri Američkoj agenciji za hranu i lijekove (FDA) i Američkoj zdravstvenoj asocijaciji. Godine 1998., nakon Josipove smrti, njegova supruga Natalija osnovala je stipendiju (*The Josip Matovinović Fellowship*), koja se ponajprije dodjeljuje liječnicima s diplomom Sveučilišta u Zagrebu za boravak na Sveučilištu u Ann Arboru. Hrvatsko društvo za štitnjaču utemeljilo je *Nagradu Josip Matovinović* za dostignuća u području tiroidologije, naglasio je urednik knjige Janko Herak, koji je za ovaj knjižni niz već ovjenčan Godišnjom nagradom za popularizaciju i promidžbu znanosti u području prirodoslovlja. ■

ENG The latest volume in the *Distinguished Croatian Scientists in the World* series, published by the Croatian-America Society of Zagreb, was promoted at CHF headquarters.

Dan rođenja bana Jelačića

“U interesu razvoja svih dionika politike prema Hrvatima u Srbiji moramo odbaciti sve predrasude, jer one na kraju štete svima. Ako se budemo držali toga, Hrvati u Srbiji će prosperirati”, rekao je ravnatelj HMI-ja Marin Knezović

Obnovljena rodna kuća bana Jelačića u Petrovaradinu

Sвета миса у цркви светог Јурја

Napisala: **Mila Horvat** Snimke: **Hrvatska riječ**

Dan rođenja bana *Josipa Jelačića*, jedan od četiri praznika koje hrvatska nacionalna zajednica slavi u Republici Srbiji, proslavljen je u Petrovaradinu u utorak, 16. listopada. Slavni hrvatski ban rođen je 16. listopada 1801. godine u Petrovaradinu. Osim što je bio general i hrvatski ban, što je ukinuo kmetstvo, borio se i za izgradnju hrvatskog kazališta, za hrvatski jezik, izdavanje školskih udžbenika na hrvatskom jeziku, za rješavanje sličnih problemima s kojima se hrvatska zajednica u Srbiji i danas, nakon mnogih godina, ponovno bori.

VELIKI DOGAĐAJ

Svečanoj akademiji u čast bana Jelačića prethodila je sveta misa u crkvi svetog Jurja u Petrovaradinu, koju je predvodio biskup mons. Đuro Gašparović, a pratio ju je zbor HKPD-a “Jelačić”. Biskup Gašparović naglasio je u propovijedi kako je ovaj praznik veliki događaj: “Danas se spominjemo dana jednoga rođendana i dana jednoga krštenja. Svjesni smo da po rođenju postajemo članovi svojih obitelji i svoga naroda, a po krštenju članovi Crkve. Tako se danas u

ovoj svetoj misi spominjemo hrvatskoga bana Josipa Jelačića, koji je rođen u Petrovaradinu 16. listopada 1801. godine i tako postao član svoje obitelji i hrvatskog naroda. Istoga dana kršten je u crkvi svetog Jurja i po krštenju postao je Josip član Katoličke crkve. Postao je po rođenju Hrvat, pripadnik hrvatskog naroda, a po krštenju kršćanin i vjernik, pripadnik Crkve, što je i ostao do kraja svog života.”

Misno slavlje je predvodio biskup mons. Đuro Gašparović

Mons. Gašparović također je istaknuo: “Prirodno je i zdravo voljeti svoj dom, voljeti svoju obitelj, kulturu, narod i jezik, čuvati svoj identitet. Pred nama je čovjek kršćanin, vjernik koji nastoji što bolje izvršiti svoje vjerničko, ljudsko i uopće društveno poslanje i koji je sretan kada osjeti da mu se priznaje sloboda savjesti, vjere i javnoga okupljanja zbog vjerskih ciljeva, kao što to i mi ovdje večeras pokazujemo.” Svatko ima pravo da mu se prizna nacionalno podrijetlo, većinsko ili manjinsko, pa tako i Hrvati imaju pravo da im se prizna i postojanje, život i djelovanje hrvatske zajednice ovdje u Srbiji, naglašeno je.

SVEČANA AKADEMIJA

Svečani program akademije izvedbom skladbe “Moj Srijem” otvorio je zbor HKPD-a “Jelačić” pod ravnanjem Vesne Kesić-Krsmanović. Pozdravljajući nazočne, predsjednik Hrvatskoga narodnog vijeća Slaven Bačić naglasio je posebnost ovog praznika: “Ove godine praznik rođenja bana Jelačića poseban je na nekoliko načina – poklapa se i s izdavanjem knjige djela Petrovaradinca Stanislava Prepreka i s obnovom fasade kuće bana Josipa Jelačića u kojoj je danas održana i sjednica HNV-a. HNV pomaže i uvijek će pomoći u ostvarivanju

manjinskih prava u zemlji u kojoj živimo i da se kao pripadnici hrvatskog naroda prepoznamo u Republici Srbiji." Naglasio je da je ove godine Dan rođenja bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu obilježen trudom i zajedničkim radom više hrvatskih ustanova - HNV-a, Katoličke crkve, ZKVH-a i HKPD-a "Jelačić".

Savjetnik u Veleposlanstvu RH u Beogradu Mario Zadro čestitajući praznik rekao je: "Imali smo vojnog junaka kao što je ban Josip Jelačić, kulturne junake kao što je Stanislav Preprek, dva srijemski, hrvatska sina koji su se borili za hrvatske interese. Njihov primjer može dati poticaj jedinstvu u sklopu hrvatske zajednice i da nastavite raditi s upornošću koju su oni imali te da tako svatko na svoj način pomogne hrvatskoj zajednici."

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba, Marin Knezović, nazočnima je poručio: "Svojim opstankom na ovim prostorima vi predstavljate dragocjenost, kako zemlji za koju vežete svoje etničko podrijetlo tako i državi u kojoj boravite i kojoj svojim svakodnevnim radom doprinosite. Hrvati svojim postojanjem na području Srbije predstavljaju vrijednu vezu Hrvatske s istočnim Podunavljem i dubokim Balkanom. S druge strane, svojoj državi pomažu otvoriti vrata prema srednjoj Europi i zapadnoj kulturi. Opstanak i razvoj hrvatske zajednice u Srbiji može objema državama donijeti političku, kulturnu i gospodarsku korist. U interesu razvoja svih dionika politike prema Hrvatima u Srbiji moramo odbaciti sve predrasude, jer one na kraju

Mr. Marin Knezović

Svečana akademija

štete svima. Ako se budemo držali toga Hrvati u Srbiji će prosperirati, kao i države koje ih povezuju. Hrvatska matica iseljenika dat će svoj najveći mogući doprinos tome", rekao je Knezović.

PREDSTAVLJENA KNJIGA STANISLAVA PREPREKA

Proslava praznika rođenja bana Jelačića događala se i u znaku obilježavanja Godine hrvatskih velikana u Vojvodini, ovaj put u čast Petrovaradinca Stanislava Prepreka. Tim povodom prvi put je predstavljena knjiga posvećena ovom velikanu u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ravnatelj Zavoda Tomislav Žigmanov rekao je: "Danas prvi put predstavljamo knjigu 'Prognanik iz svijeta svjetlosti – život i djelo Stanislava Prepreka' u povodu obilježavanja 30 godina od smrti jednog od pr-

vih ljudi hrvatske kulture 20. stoljeća u Vojvodini. Kada je u pitanju sjećanje i kada je u pitanju znanje pripadnika hrvatske zajednice o vlastitoj povijesti još uvijek, na žalost, postoje mnogobrojni deficiti. Oni su posljedica s jedne strane kasno nastalih suvremenih institucija koje tome služe, a s druge strane posljedica su politika koje prema Hrvatima u Republici Srbiji još uvijek postoje i koje se mogu označiti kao politike prešućivanja i nijekanja. Ako u sklopu vlastitoga kulturnog prostora ne izgradimo odnos i sjećanje prema našim velikanima, a budemo i nadalje objekti takvih politika, onda će hrvatski narod u Vojvodini izgubiti vlastito samopoštovanje i na taj način on će kopniti." O ovom, za hrvatsku kulturu značajnom djelu, govorio je i priređivač Ivan Balenović, koji je višegodišnjim radom u suradnji s prof. Đurom Rajkovićem skupio čitavo književno naslijeđe Stanislava Prepreka. Balenović je govorio o impresivnome glazbenom opusu Stanislava Prepreka, kao i o njegovu pjesničkom djelu, o Prepreku kao stvaratelju, učitelju, čovjeku i napose o onome što su drugi rekli o njemu dotičući tako samo vrh od onog što Preprek zaista jest.

Na kraju svečane akademije riječima zahvale nazočnima se obratio i Josip Pokas, predsjednik HKPD-a "Jelačić". Zbor "Jelačić" izveo je i skladbe Stanislava Prepreka "Od istoka sunčanoga", "Jasna kao sunčev trag", "Ljubimo te naša diko" i "Ustani bane". ■

Zbor HKPD-a "Jelačić"

ENG The birthday of Ban Josip Jelačić, celebrated by the Croatian community in Serbia as their national holiday, was marked in Petrovaradin this 16 October.

Odlikovanje za 20 godina uspješnog djelovanja

Osim Zajednice odlikovani su i njezini istaknuti pojedinci: predsjednik Mate Jurić, bivši predsjednik i današnji počasni predsjednik Antun Plivelić te pučki pjesnik i jedan od utemeljitelja Zajednice Ivan Bonus

Napisao: **Zlatko Žužić**

Snimio: **Petar Gašparović**

Upovodu Dana neovisnosti predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ivo Josipović uručio je 11. listopada ove godine odlikovanja istaknutim udrugama i pojedincima koji su dali poseban doprinos na području znanosti, kulture, umjetnosti, gospodarstva, sporta, djelovanju vjerskih zajednica i drugim područjima djelovanja.

Svečana ceremonija dodjele odlikovanja održana je u Uredu predsjednika Republike Hrvatske, a među laureatima je i Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, koja je u povodu obilježavanja 20 godina osnutka odlikovana Poveljom Republike Hrvatske.

Osim Zajednice, na prijedlog predlagatelja Zdravka Ronka, gradonačelnika Požege i zastupnika u Hrvatskom sabo-

ru, predsjednik Ivo Josipović odlikovao je Redom hrvatskog pletera i njezine istaknute pojedince: predsjednika Matu Jurića, bivšeg predsjednika i današnjega počasnog predsjednika Antuna Plivelića te pučkog pjesnika i jednog od utemeljitelja Zajednice Ivana Bonusa. Odlikovanja i povelja dodijeljeni su za izniman i

uspješan doprinos u promicanju razvitka i unapređivanju tradicijskih vrijednosti i baštine protjeranih Hrvata te za očuvanje vlastitoga kulturnog identiteta u široj lepezi hrvatske kulture.

Nakon ceremonije u Uredu predsjednika dobitnici ovih uglednih odlikovanja Mato Jurić, Antun Plivelić i Ivan Bonus ustvrdili su kako su ona zapravo i nagrada mnogobrojnim pojedincima koji su u prethodnih 20 godina nesebično utkali sebe u rad Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata i učinili je respektabilnom udrugom, dok je predlagatelj Zdravko Ronko uz čestitke dobitnicima izjavio kako su se Srijemci raselili diljem Hrvatske, a posebno su dobro primljeni u Požegi i "Zlatnoj dolini", gdje su došli kao vrijedni i radišni ljudi koji su svojom kulturom i marljivošću obogatili sredinu u koju su se doselili te dali i nemjerljiv doprinos uspostavi hrvatske države. ■

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata sa sjedištem u Zagrebu osnovana je 28. prosinca 1991. godine u glavnome gradu Hrvatske, kada su Hrvati u velikom broju bili prisiljeni napustiti svoj zavičaj u kojem su stoljećima živjeli kao autohtono stanovništvo te svoje utočište pronaći u matičnoj državi, Republici Hrvatskoj. Za vrijeme velikosrpske agresije na Republiku Hrvatsku doselilo se oko 40.000 Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata osnovana je s temeljnim ciljem organiziranja raznih oblika pomoći protjeranim Hrvatima u tim najtežim trenucima njihove povijesti, ali i s namjerom očuvanja, promicanja, razvitka i unapređivanja tradicijske baštine Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, kao i vlastitoga kulturnog identiteta u široj lepezi bogatog mozaika hrvatske kulture.

Zajednica djeluje u devet ogranaka diljem Hrvatske (Osijek, Požega, Virovitica, Koprivnica, Bjelovar, Rijeka, Poreč, Zadar i Zagreb) te devet zavičajnih klubova, koji su organizirani prema mjestu stanovanja iz kojih su se Hrvati doseljavali iz Srijema (Beška, Gibarac, Golubinci, Hrtkovci, Kukujevci, Nikinci, Slankamen, Petrovaradin i Srijemska Mitrovica).

Zajednica u sklopu svojih nakladničkih aktivnosti odnosno svoje Biblioteke "Srijemski Hrvat" izdaje i knjige, uglavnom srijemskih autora, te četiri puta godišnje izdaje svoje glasilo "Zov Srijema".

ENG On the occasion of Independence Day Croatian President Ivo Josipović presented decorations to the Association of Croats Expelled from the Srijem, Bačka and Banat Regions and its leading figures.

GLAZBENA RAZGLEDNICA

Piše: Vesna Kukavica

Festival hrvatske glazbe u Beču, koji je prije osam godina pokrenuo Davor Merkaš, afirmira u austrijskoj prijestolnici naše vrhunske skladatelje i interprete, čiji su koncerti tijekom ovoga desetljeća pobudili interes kulturnih elita među kojima su i potomci naših iseljenika

Predavanjem *Umjetnost i politika* na bečkome Sveučilištu za glazbu i primijenjenu umjetnost hrvatski predsjednik Ivo Josipović otvorio je, u nazočnosti austrijskoga šefa države Heinza Fischera, 5. studenoga Festival hrvatske glazbe, čiji će se bogati programi odvijati do 6. prosinca ove godine. Zahvalivši Nj. E. Fischeru i Nacionalnom vijeću austrijskoga parlamenta što je među prvim ratificiralo pristupni Ugovor Republike Hrvatske Europskoj uniji, Josipović je rekao kako je Austrija od početka podupirala hrvatski put prema europskim integracijama. Austrija je zagovornica nastavka procesa proširenja diljem jugoistoka Staroga kontinenta. Riječ je o petoj najbogatijoj zemlji EU-a koja je u posljednja dva desetljeća u RH uložila više od šest i pol milijardi eura, što je četvrtina svih stranih ulaganja. Važna su poveznica između dviju zemalja gradišćanski Hrvati, čija se brojka neprestano smanjuje sve do 50-ak tisuća stanovnika. S druge strane, posljednjih dvaju desetljeća povećala se gotovo dvostruko tamna brojka novih hrvatskih migranata, kojih ondje ima više od sto tisuća.

Svi oni, pripadnici raznih iseljeničkih naraštaja i njihovi austrijski domaćini upoznat će hrvatsku glazbenu riznicu tijekom jednomjesečnoga festivalskog programa na 14 koncerata i mnogobrojnim popratnim priredbama. Zastupljena su djela naših skladatelja raznih epoha i usmjerenja poput Brune Bjelinskog, Borisa Papandopula, živućih Mladena Tarbuka, Davorina Kempfa, Ljuboslava Lj. Kuntarića, Frane Paraća - autora višestruko nagrađivane suvremene opere *Judita*, Tomislava Uhljaka - čije stvaralaštvo povezuje ozbiljnu glazbu, folklor

i jazz te etnomuzikologa Joška Čaleta - zaslužnog za afirmaciju naše glazbene nematerijalne baštine (ojkanje, procesija *Za križen*, klapsko pjevanje). Od starijih skladatelja treba izdvojiti dvojicu predstavnika ranoga baroka u *Lijepoj Našoj* koji imaju europsku reputaciju i to talijansko-hrvatskoga autora Tomasa Cecchinija (1580. - 1644.) koji je dulje od triju desetljeća stvarao u Dalmaciji, te orguljaša Franju Dugana (1874. - 1948.). Uz njih, Festivalu će dati posebnu čar djela pjevača i instrumentalista Vinka Jelića (1596. - 1636.) te orguljaša Mate Leščana (1936. - 1991.).

Tijekom proteklih osam godina Festival je u Beču predstavio tisuću hrvatskih interpreata, što je mlađima među njima bila i odskočna daska za karijeru, istaknuo je utemeljitelj festivala Davor Merkaš, bečki doktorand muzikologije i voditelj Muzičkoga informativnog centra KD Zagreb. Festival istražuje stalnu vezu hrvatskoga čovjeka s glazbom, obogaćujući naše sadašnje iskustvo raznovrsnim pristupima životu, koje glazba donosi ili izražava. Glazba nas otvara svijetu i životu, ali jednako tako i drugim ljudima raznih kultura i običaja. Tako je Merkašu pošlo za rukom da u glavnome gradu Austrije u ukupno 97 koncerata uspješno predoči vrlo zahtjevnoj publici klasične, izvorne tradicijske, jazz, pop i rock glazbene žanrove, ne izostavivši pri tome ni cross-over izvedenice koje u suvremeno doba igraju veliku ulogu u približavanju klasične glazbe internetskom naraštaju. Organizatori Festivala su, uz MIC zagrebačke Koncertne direkcije, Veleposlan-

stvo RH u Austriji, Ministarstvo kulture RH te Ured za obrazovanje i kulturu Grada Zagreba. Izvedbe će se održati na 12 elitnih koncertnih prostora među kojima su i dvorac Schönbrunn, dvorana austrijske Nacionalne knjižnice, velika dvorana glasovite palače Eschenbach, crkva sv. Petra, dva slavna bečka središta za izvedbe suvremene glazbe (ÖVB Atrium i Kazalište *Akzent*), te afirmirano bečko kulturno središte Gradišćanaca - *Hrvatski centar*. Uz našijence u programu Festivala, primjerice *Amadeus triju*, sudjeluju i neki strani glazbenici kao što su profesor i slavni violinist Rus Leonid Sorokow ili Armenac Ruben Dalibaltayan, oba profesori sa zagrebačke Muzičke akademije. U Beč putuje i pop-rock ikona hrvatske glazbene scene Josipa Lisac. Festival se tijekom osam godina pomlađivao i novim talentiranim umjetnicima. Ove godine sviračko umijeće predstaviti će nagrađivani mladi gitarist Srđan Bulat. Jazz band *Jazziana Croatica* svirat će skladbe inspirirane hrvatskom glazbenom tradicijom. Sličan, osebujan pristup naslijeđu ima i saksofonist Mateo Granić. Na tragu aranžmana izvorne glazbe je i ženski vokalni ansambl *Čipkice* koji nastupa u *Hrvatskom centru*, a odlični mladi pop band iz Gradišća *Elektrikeri* zabavljat će publiku u posjećenom glazbenom klubu *Chelsea*. Članovi *Elektrikera* su Marco Blascetta, Nikola Zeichmann, Luka Zeichmann i Michael Schreiber, čija svirka oduševljava i Beč i cijelo Gradišće. Sastav je ovih dana predstavio svoj prvi album *Šok Therapie*. Kad je u pitanju glazbena razglednica s jugoistoka Europe, treba poslušati i kvartet *4Syrinx*, četiri sjajne flautistice iz Hrvatske i Slovenije.

U sklopu Festivala posebno mjesto dobili su koncerti sakralne tematike koji će biti, kao prava poslastica, izvedeni u monumentalnoj crkvi sv. Petra u samom srcu Beča. Orguljašica Ljerka Očić i sopranistica Lidija Horvat Dunjko, zbor *Ivan Filipović* i puhački ansambl *Simp Brass* izvodit će antologijske skladbe iz bogate riznice hrvatske i svjetske sakralne glazbe. ■

ENG From November 5 to December 6 of this year the Eighth Festival of Croatian Music in Vienna will feature 14 concerts and a number of additional events that will include the presentation of the seminal works of the world's greatest composers and Croatian music in all of its genres.

“Knjižica iznimnog šarma i značenja”

“Sjajna igra” donosi opširan pregled hrvatske dječje poezije u Mađarskoj od 1945. do današnjih dana. Sadrži pjesme za djecu iz pera Marije Vargaj, Mate Šinkovića, Marge Šarac, Marka Dekića, Ljudevita Škrapića, Stipana Blažetina, Jolanke Tišler i Đuse Šimare Pužarova

Promocija knjige u HMI-ju

Napisala: **Željka Lešić** Snimila: **Snježana Radoš**

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Hrvatskog centra za dječju knjigu Knjižnica grada Zagreba u HMI-ju je 18. listopada upriličeno svečano predstavljanje antologije hrvatske dječje poezije u Mađarskoj od 1945. do 2010. Promocija se održala u sklopu velike manifestacije Mjeseca hrvatske knjige. Nazočne prijateljke dobre knjige ponajprije je pozdravio Matičin ravnatelj mr. sc. Marin Knežević koji je, između ostaloga, istaknuo: “Pisanje za djecu nije dječja igra. I zato posebnu pozornost zaslužuje jedna razmjerno mala zajednica koja, premda je političkim granicama odvojena od matice svoje kulture, ipak uspijeva proizvesti djela ovoga delikatnoga književnog žanra i u takvom obliku stvaranja stvoriti zavidnu tradiciju.” HMI upravo služi kao svojevrsna riznica ovakvih bisera. O knjizi su, nakon uvodne riječi ravnatelja HMI-ja, govorili dr. sc. Diana Zalar s Učiteljskog fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu, priređivač mr. sc. Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj u Pečuhu i voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu Ranka Javor.

KNJIGA NAŠLA PUT DO HRVATSKE

“Danas predstavljamo knjižicu iznimnog šarma, ali i iznimnog značenja. Rekla bih da je ključna u poimanju i percepciji jednog razdoblja života hrvatske riječi izvan granica naše zemlje. Isto tako, ključna je i u percepciji ljubavi prema hrvatskoj riječi koja živi u autorima odabranim za ovu antologiju”, istaknula je na početku dojmljivog predstavljanja dr. Zalar, koja je zatim govorila o autorima i pjesmama koje nudi ova antologija. Napomenula je kako su zastupljeni uglavnom stariji autori te da je knjiga vrijedan napor da se velika ljubav prema jeziku i prema svojim korijenima koju nježno i predano gaje autori pjesama sačuva i pruži kao svjedočanstvo mladim naraštajima.

Blažetin je istaknuo kako je zahvalan

i sretan što je knjiga iz Mađarske našla svoj put do Hrvatske i HMI-ja, te kako su ga na tom putu vodili ciljevi. “Prvi cilj je da sam po mom sudu pokušao odabrati najbolje iz dječje poezije, da ova poezija dođe u vaše škole, zatim da ta dječja poezija dođe u Maticu, u Hrvatsku, hrvatski književni prostor, te da budi informacije što se kod nas događa i da se pokažu određene tendencije u dječjoj poeziji nastale od 50-ih godina 20. st. Konačni cilj je da nešto od tih tekstova uđe u hrvatske udžbenike”, naglasio je Blažetin napomenuvši kako se nada da će biti puno više informacija o Hrvatima u Mađarskoj ako ta poezija dođe do čitalačke publike i struke.

Voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu Ranka Javor tom prigodom predstavila je centar koji je osnovan ‘93. godine s ciljem promicanja hrvatske dječje knjige u zemlji i inozemstvu. “Centar ‘95. godine postaje Hrvatska sekcija IBBY-ja Međunarodnog vijeća za dječju knjigu koja okuplja više od 60 zemalja sa svih kontinenata”, objasnila je

Javor te istaknula dobru suradnju s pjesnicima u domovini i iseljeništvu.

Predstavljanje je vodila Vesna Kukavica, voditeljica Matičina Odjela za nakladništvo.

PRIREĐIVAČ ANTOLOGIJE STJEPAN BLAŽETIN

Priredivač antologije hrvatske dječje poezije u Mađarskoj pod naslovom "Sjajna igra" (ZZHM, Pečuh, 2010.) je književnik i prevoditelj Stjepan Blažetin, inače sveučilišni profesor s Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Pečuhu i aktualni ravnatelj tamošnjega Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. Blažetin nas svojim vrijednim uratkom upoznaje sa stvaralaštvom osam autora i autorica, pretežno pedagoške struke. "Sjajna igra" donosi opširan pregled hrvatske dječje poezije u Mađarskoj od 1945. do današnjih dana. Sadrži pjesme za djecu iz pera Marije Vargaj, Mate Šinkovića, Marge Šarac, Marka Dekića, Ljudevita

Škrapića, Stipana Blažetina, Jolanke Tišler i Đuse Šimare Pužarova.

Na stranicama ove antologije može se pratiti put dječje poezije od prvih stihova objavljenih na stranicama novina i kalendara, preko 80-ih godina XX. stoljeća, kada se afirmira kao posebni dio književnosti, pa sve do naših dana kada se približava suvremenim tendencijama. Antologija je objelodanjena uz potporu Ministarstva obrazovanja i kulture Republike Mađarske, dok je nakladnik Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Za sjećanje na zajedničko druženje na promociji ove sjajne knjige Stjepan Blažetin je ravnatelju Marinu Knezoviću, Diani Zalar s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te voditeljici Hrvatskog centra za dječju knjigu Ranki Javor darovao vrijedne publikacije. ■

ENG The Croatian Heritage Foundation played host this 18 October to the presentation of *Sjajna igra* (A Brilliant Game), an anthology of Croatian children's poetry in Hungary from 1945 to 2010.

■ DOMOVINSKA VIJEST

IZLOŽBA KRISTIANA KREKOVIĆA U SKLOPU MANIFESTACIJE 'LIKANALE'

GOSPIĆ - U utorak 30. listopada iznimnim zalaganjem i bez dodatnih financijskih sredstava djelatnika Muzeja Like, u Gospiću je u večernjim satima otvorena izložba 33 slike Kristiana Krekovića izborom iz donacija Vladi RH 1991. i 1994., a iz fundusa Hrvatske matice iseljenika, Moderne galerije (crteži) i Etnografskog muzeja (ulja na platnu) iz Zagreba. Mnogobrojnim posjetiteljima obratili su se ravnateljica Muzeja Like prof. Vesna Bunčić, a u ime Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba Ljerka Galic, autorica i koordinatorka prošlogodišnje izložbe u povodu 110. godišnjice rođenja Kristiana Krekovića, te ravnatelj mr. Marin Knezović koji je u svom govoru, između ostalog, izjavio: "Kreković svojim ži-

votom i radom ilustrira ono zbog čega hrvatsko iseljeničtvo ima osobitu važnost za Hrvatsku i njezinu kulturu. Ono nas, naime, veže s dalekim krajevima i kulturama i to često na iznenađujuće načine. Malo se naroda time može pohvaliti. Zato Kreković odzvanja i u 21. stoljeću, stoljeću intenzivnog miješanja kultura; zato je i ova izložba važna i dragocjena." Izložbu, kojom je ujedno 47. put otvorena manifestacija "Likanale", otvorila je Marta Grgurić, zamjenica gradonačelnika, ističući Krekovićovo ličko podrijetlo po ocu iz Perušića, a ujedno njegov značaj za hrvatsku likovnu kulturu. (Ljerka Galic)

Posao u kojem je ključno povjerenje

Nagrađeni iz kontinentalne Hrvatske su: Varaždin, Virovitica, Gospić i Prelog, a iz primorske Hrvatske: Dubrovnik, Vodice, Brela, Veli Lošinj. Turistički prvak je Split

Tekst: Uredništvo Snimke: Hina

UDubrovniku su 18. i 19. listopada u Valamar hotelima Dubrovnik na Babinu kuku održani "Dani hrvatskog turizma 2012.". U sklopu te poznate turističke manifestacije održan je već tradicionalni, 12. po redu "Hrvatski turistički forum – Hr-

vatska u Europi" u organizaciji Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske radio-televizije, a u suradnji s Ministarstvom turizma RH.

U petak 19. listopada održano je predstavljanje "Glavnog plana i strategije razvoja hrvatskog turizma", s raspravom i pitanjima sudionika te "Susret turističkih djelatnika s predstavnicima Vlade RH" uz nazočnost potpredsjednika Vla-

de RH i ministra regionalnog razvoja i fondova EU-a Branka Grčića, ministra turizma Veljka Ostojića, ministra pomorstva, prometa i infrastrukture dr. sc. Siniše Hajdaša-Dončića, ministra poduzetništva i obrta Gordana Marasa, te zamjenice ministra graditeljstva i prostornog uređenja Anke Mrak-Taritaš, koji su predstavili aktualnosti iz svojih sektora i odgovarali na pitanja turističkih djelatnika.

Dodjelom turističkih nagrada za najbolja turistička odredišta i za djelatnike godine u turizmu uz prisutnost premijera Zorana Milanovića, završili su Dani hrvatskog turizma 2012., na kojima je za turističkog prvaka Hrvatske 2012. godine proglašen grad Split. Uručujući nagradu gradu Splitu za ovogodišnjega turističkog prvaka Hrvatske i za najbolje mjesto na Jadranu premijer Milanović čestitao je svima na poslu u kojem je, kako je istaknuo, ključno povjerenje i u kojem nema oprastanja jer nezadovoljni turist neće se vratiti. ■

Zeleni cvijet dodjeljuje se za najuređenija mjesta i najupečatljivije turističke proizvode kontinentalne Hrvatske, a prvonagrađeni su: Varaždin, Virovitica, Gospić i Prelog te kao pojedinačni element Gradski park u Otočcu. Druge i treće nagrade dobili su: Osijek, Slavonski Brod, Samobor, Županja, Novska, Varaždinske Toplice i Buzet.

Plavim cvijetom nagrađuju se destinacije i proizvodi primorske Hrvatske. Prvonagrađeni su: Dubrovnik, Vodice, Brela, Veli Lošinj, a kao pojedinačni element Park s anđelom Punat. Druge i treće nagrade dobili su: Zadar, Umag, Novigrad, Hvar, Primošten, Selce, Skradin i Maslinica.

U nacionalnom programu dodjele oznake kvalitete u kulturnom turizmu *Experience Croatia – Doživi Hrvatsku*, usmjerenom na dugoročni održivi razvoj turizma, nagradu za destinaciju kulture dobio je grad Zagreb, za kulturnu ustanovu Muzejsko-galerijski prostor Sveta srca Pula, za kulturni događaj Sinjska alka, a za kulturni itinerer Barun Trenk u tvrđavi Brod u Slavonskome Brodu.

Iseljenici žele ulagati u Hrvatsku

Župan Ante Sanader uvjerljivo je izlagao o pomacima kada je riječ o uvjetima ulaganja u Splitsko-dalmatinsku županiju, koja nudi terene s izgrađenom infrastrukturom za samo 1 euro uz uvjet da se grade proizvodni pogoni, a prednost se daje visokoj tehnologiji.

Tekst i snimke: HMI Split

O bilazeći hrvatske iseljenike, voditeljica splitske podružnice HMI-ja dolazila je u situaciju da je pitaju o ulaganjima u Hrvatsku i postavljaju joj druga gospodarska pitanja na koja nije mogla ni znala odgovoriti. U Kanadsko-hrvatskoj komori u Torontu došlo se na ideju da se u Splitu organizira jedan informativni sastanak na kojem bi se mogli dobiti odgovori na sva pitanja koja zanimaju iseljenike. Ta ideja u Splitu je pala na plodno tlo te je Gospodarska komora Splitsko-dalmatinske županije i Grada Splita na tome radila skoro godinu dana, a potporu je dalo i Ministarstvo vanjskih poslova iz Zagreba te diplomatska predstavništva diljem svijeta.

Konferencija je održana 5. i 6. listopada pod nazivom *Mogućnosti ulaganja u Splitsko-dalmatinsku županiju*. Uvodnu riječ održali su predsjednica Gospodarske komore Dalmacije Jadranka Radovanić, župan Ante Sanader, dogradonačelnik Jure Šundov, savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova Hrvoje Čurko i voditeljica splitske podružnice HMI-ja Branka Bezić Filipović. Ante Sanader, splitsko-dalmatinski župan, uvjerljivo je izlagao o pomacima kada je riječ o uvjetima ulaganja u našu županiju, koja nudi terene s izgrađenom infrastrukturom za samo 1 euro uz uvjet da se grade proizvodni pogoni, a prednost se daje visokoj tehnologiji. Župan svojim potpisom jamči da će njegove službe napraviti sve potrebne dokumente za otvaranje tvrtki u roku od 60 dana te je spreman plaćati penale za prekoračenje tog termina. U sklopu konferencije osigurani su sastanci inozemnih i domaćih poduzetnika, a orga-

Dio sudionika u Poslovnoj zoni Dugopolje ispred klinike Analiza

niziran je i razgled grada za one koje je to zanimalo. Grad Split počastio je večerom sve sudionike u Vili Dalmaciji, što je bila još jedna prilika za druženje i još bolje upoznavanje sudionika.

“Imamo najavu jednog iseljenika koji bi se ovdje bavio sazrijevanjem banana, mislim da bi to bio izvrstan poslovni potez. Riječ je tvrtki *Frutiboni* iz Ekvadora, koju na Konferenciji predstavlja financijska direktorica Danitza Kolich,” rekla je Branka Bezić Filipović. Šansu za ulaganje iseljenika iz Kanade vidi i John Marion, predsjednik Hrvatsko-kanadske gospodarske komore. “Želimo ulagati u turizam, ali i u druga područja gospodarstva, poput visokih tehnologija, i drago nam je da u Splitu možemo razmijeniti iskustva,” naglasio je Marion.

Drugi dan konferencije protekao je

u opuštenoj atmosferi na izletu po industrijskim zonama u Kukuzovcu, Čapricama, Trilju i Dugopolju. Tada se skupu pridružio i Marin Knezović, ravnatelj HMI-ja. Sudionici su u Dugopolju posjetili polikliniku Analiza, koja uz bolničke kapacitete nudi i apartmane na prodaju koji bi trebali biti zanimljivi umirovljenicima jer bi tik uz svoj stan imali 24 sata na raspolaganju i liječničku službu. Marin Bosotina, vlasnik poliklinike, koji još obnaša i funkciju počasnog konzula Meksika, proveo je sudionike ovim velebnim zdanjem.

Ovo je bio prvi sastanak ovakvog tipa u Splitu, a nadamo se da ćemo organizirati još koji tijekom iduće godine. Puna dvorana Gospodarske komore u Splitu pokazala je da je sastanak uspio i da je to ono što iseljenici žele. ■

ENG The CHF Split branch office held a conference on the Opportunities for Investment in Split-Dalmatia County pooling many from the emigrant communities looking to invest in Croatia.

Dvadeseta obljetnica oslobađanja hrvatskoga juga

“Iako smo bili slabo naoružani, neprijatelj nije znao kolika je naša snaga i zahvaljujući tome uspjeli smo ostvariti i najteže zadatke”, istaknuo je general bojnik Gojko Marinović

Tekst: Uredništvo (izvor: Hina i IKA)

Snimke: Hina

Otvorenjem izložbe “Dani pobjede - oslobođenje hrvatskoga juga” u tvrđavi Imperijal na Srđu počeo je 22. listopada trodnevni program obilježavanja 20. obljetnice oslobođenja hrvatskoga juga od srpsko-crnogorske okupacije. Ravnateljica Dubrovačkih muzeja Pavica Vilač rekla je da tom izložbom želi zahvaliti braniteljima na žrtvi, junaštvu i pobjedi te otići zaboravu najteže razdoblje suvremene dubrovačke povijesti.

Ravnatelj Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskog centra Ante Nazor govorio je o danima oslobađanja hrvatskoga juga kada se, kako je rekao, na južnom bojištu oslobađao kamen po kamen. Dopredsjednik Zbora udruga veterana hrvatskih gardijskih postrojba Ivica Tolić rekao je kako je bitka za oslobođenje dubrovačkog područja bila i prva velika

Svečana akademija u Kazalištu Marina Držića

Mimohod sa zastavama postrojba koje su sudjelovale u oslobađanju hrvatskoga juga na Stradunu

Predsjednik Josipović na Stradunu

vojna akcija u Domovinskom ratu, a brigadir Veselko Gabričević podsjetio je da je Dubrovnik bio 187 dana u okruženju.

Nazočnima su govorili i dubrovačko-neretvanski župan Nikola Dobroslavić te ravnateljica Muzeja suvremene povijesti Varina Jurica-Turk.

Isti dan je u samostanu sv. Klare održani stručni skup “Dani pobjede - oslobađanje hrvatskoga juga”.

MISA ZA POGINULE BRANITELJE

U utorak, 23. listopada, na tvrđavi Imperijal na Prevlaci svečano je podignuta hrvatska zastava u spomen na podizanje hrvatske državne zastave 23. listopada 1992. godine kada je taj kraj bio oslobođen. Misu za sve poginule hrvatske branitelje u dubrovačkoj katedrali predvodio je dubrovački biskup Mate Uzinić. Misa je bila namijenjena za 92 civila, 417 branitelja, 11 pripadnika Narodne zaštite i trojicu vatrogasaca koji su izgubili živote tijekom jednogodišnje srpsko-crnogorske agresije na Grad i biskupiju.

“U svojim molitvama želimo se sjetiti i svih drugih žrtava Domovinskog rata 1991. - 1995., a i naše duge i teške povijesti jer sve su one, na ovaj ili onaj način, cijena naše slobode. Ovim misnim slavljem osobitu molitvenu blizinu i suosjećanje želimo iskazati i invalidima Domovinskog rata i zatočenim hrvatskim braniteljima, osobito onima koji nevini ispaštaju grijeha i zločine drugih, a to suosjećanje proširujemo i na njihove obitelji i obitelji svih poginulih”, rekao je u propovijedi dubrovački biskup.

Središnji dio programa održan je u srijedu, 24. listopada, kada je održana Svečana akademija u Kazalištu Mari-

na Držića. Uz mnoge goste i uzvanike, na akademiji u dubrovačkome kazalištu bio je i hrvatski predsjednik Ivo Josipović, koji je tom prigodom rekao da je Hrvatska pobijedila u ratu i da će pobijediti i u miru tako što će postati članica Europske unije.

“Dubrovnik je nakon Domovinskog rata pokazao da je otvoreni grad, a dubrovačke zidine samo su simbol obrane jer u ove zidine ulaze svi”, rekao je predsjednik Josipović te dodao da je naša najvažnija zadaća danas ojačati gospodarstvo i otvoriti radna mjesta.

MIMOHOD ZASTAVA NA STRADUNU

“Krojimo budućnost svoje djece i odlučujemo hoće li Hrvatska biti uspješna zemlja, a ona to mora biti i takva jest”, istaknuo je hrvatski predsjednik te dodao kako cijela zemlja treba odati počast svima onima koji su se junački borili za Hrvatsku.

General bojnik Nojko Marinović, ratni zapovjednik obrane Dubrovnika, tom prigodom podsjetio je na teške trenutke tijekom srpsko-crnogorske agresije na Dubrovnik.

“Iako smo bili slabo naoružani, neprijatelj nije znao kolika je naša snaga i zahvaljujući tome uspjeli smo ostvariti i najteže zadatke”, istaknuo je general bojnik Gojko Marinović.

Dubrovačko-neretvanski župan Nikola Dobroslavić istaknuo je važnost i ulogu prvoga hrvatskog predsjednika

dr. Franje Tuđmana te generala Janka Bobetka koji je zapovijedao operacijama oslobađanja hrvatskoga juga.

Prije svečane akademije u dubrovačkome kazalištu na Stradunu je održan mimohod sa zastavama postrojba koje su sudjelovale u oslobađanju hrvatskoga juga, a hrvatski predsjednik Ivo Josipović položio je i vijenac na spomen-obilježje “Konavoska mati” u Čilipima. ■

Ovako je izgledao Stradun u danima agresije

ENG The three-day 20th anniversary celebration of the liberation of southern Croatia from Serbo-Montenegrin occupation kicked off with the opening of the Days of Victory—the Liberation of Southern Croatia exhibition at the Fort Imperial on Mount Srđ this 22 October.

Jedinstvena škola s hrvatskim programom

“Hrvatski nije na listi 11 važnih jezika u Australiji koje država financira te bi nastavak hrvatskoga programa u školi *Holy Family* mogao doći u pitanje. Ako ga izgubimo, to će ostaviti trajne posljedice na opstanak hrvatskoga programa u cjelini”

Katica Perinac s učenicima u školi *Holy Family*

Victorian School of Languages iz Melbournea zapošljava oko 1.000 učitelja koji poučavaju više od 15.000 polaznika, od kojih trenutačno oko 300 pohađa nastavu hrvatskoga jezika. Satovi hrvatskog jezika u rasporedu su subotom prije podne pa je stoga ovaj sustav u Australiji poznat i pod nazivom *subotnje škole*. Nastava se održava u pet područnica u samom Melbourneu ili neposrednoj okolici: Altoni, Keilor Downs, Roxburgh Parku, Chandleru i Geelongu.

JEDINSTVENA ŠKOLA U SVIJETU

Geelong, grad smješten 75 km od Melbournea, može se podičiti najvećom zajednicom Hrvata na australskom kontinentu s obzirom na broj stanovnika. U gradu djeluje 30-ak katoličkih škola, dok se u jednoj od njih, onoj smještenoj u Bell Parku, hrvatski jezik uči svakog dana od prvog do šestog razreda u redovitome nastavnom programu već 34 godine! U toj školi danas 164 djece (od ukupno 302), od predškolskog do šestog razreda, uči hrvatski kao drugi jezik ili *Croatian mother tongue*. Na temelju te činjenice povjesničar Ilija Šutalo (Hrvatski iseljenički zbornik 2011.) zaključuje “da je polovina učenika u osnovnoj školi *Holy Family* hrvatskoga podrijetla te da 16,1% populacije Bell Parka čine hrvatski govornici, što je najveća koncentracija hrvatskih govornika u Australiji”.

Osoba koja je zaštitni znak obiju škola i čiji je udio u priznanju hrvatskoga jezika u Viktoriji iznimno velik jest gospođa Katica Perinac. Već više od trideset godina gđa Perinac obnaša važnu i zahtjevnu dužnost predsjednice Udruge hrvatskih učitelja u Viktoriji. Za doprinos očuvanju hrvatskoga identiteta i promociji multikulturalizma dobila je 2003. godine visoko priznanje države

Napisala: Lada Kanajet Šimić

Svjesni da hrvatski identitet izvan Hrvatske svoje očuvanje mora temeljiti na jeziku i mladima, australski Hrvati već su sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća organizirali nastavu hrvatskog jezika i kulture u sklopu pastoralnog djelovanja Hrvatske katoličke misije. Vrhunac višegodišnjeg rada na afirmaciji i priznanju hrvatskoga jezika u širem australskom kontekstu svakako predstavlja službeno priznavanje australske vlade hrvatskoga jezika i uključivanje hrvatskoga u predmete državnih srednjih škola koje organiziraju nastavu subotom. Tako je Viktorijska vlada 27. travnja 1979. donijela odluku o priznanju hrvatskoga jezika da bi već sljedeće godine nastava hrvatskoga jezika

bila uvedena u *Saturday School of Modern Languages* (danas *Victorian School of Languages*).

I danas je nastava hrvatskog jezika u školama Viktorije integrirana u redovitu nastavu, učenici imaju mogućnost učenja hrvatskog jezika od samog polaska u školu, dakle od šeste godine života sve do završnog, dvanaestog razreda kada se nudi i mogućnost polaganja završnog ispita iz hrvatskog jezika koji je ujedno i temelj za nastavak bilo kojeg studijskog programa. Najvažnije institucije su *Victorian School of Languages* iz Melbournea, jedna od vodećih škola stranih jezika u svijetu (nudi 54 jezika) te *Holy Family Primary School* u Geelongu, jedinstvena osnovna škola u svijetu budući da je u njoj hrvatski jezik integriran u nastavu kao obvezni predmet, još od davne 1978. godine.

Viktorije, koju joj je uručio sam premijer. No, za gđu Perinac i danas borba za hrvatski jezik ne prestaje.

“Hrvatski nije na listi 11 važnih jezika u Australiji koje država financira te bi nastavak hrvatskoga programa u školi Holy Family mogao doći u pitanje. To je bio i jedan od razloga dolaska izaslanstva iz države Viktorije u Hrvatsku kako bismo mjerodavnim institucijama u Hrvatskoj istaknuli ovaj problem koji bi u budućnosti mogao označiti i kraj nastave hrvatskoga jezika u Australiji”, s vidnom zabrinutošću govori gđa Perinac.

BORAVAK U HRVATSKOJ

Izaslanstvo iz Viktorije u čijem je sastavu bio voditelj izaslanstva i ravnatelj *Victorian School of Languages* Frank Merlino, ravnatelj *Holy Family School* Brian Everett te Katica Perinac boravilo je u Hrvatskoj od 8. do 15. listopada, u organizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH. Izaslanstvo su u MZOS-u primile pomoćnica ministra Ankica Nježić i načelnica Sektora za odgojno-obrazovni sustav mr. sc. Vera Šutalo sa svojim suradnicima. Dogovoren je nastavak suradnje u projektu upućivanja asistenta u nastavi (*Teacher Assistant Program*) u Viktoriju, razvijanje online programa za hrvatski jezik, organiziranje stručnog usavršavanja za učitelje hrvatskoga jezika u Australiji te je također potpisan Memorandum o suglasnosti o suradnji u području poučavanja hrvatskoga jezika. U ime MZOS-a Memorandum je potpisala pomoćnica ministra Ankica Nježić, a u ime Uprave za obrazovanje i predškolski odgoj Viktorije Frank Merlino.

“Zahvalni smo Ministarstvu na dosadašnjoj potpori učenju hrvatskoga je-

Hrvatski maturanti Victorian School of Languages

zika u Viktoriji. Vjerujem da će ovaj posjet još više osnažiti našu suradnju, ali i rezultirati nalaženjem konkretnog rješenja za spas hrvatskog programa u školi Holy Family. Ako ga izgubimo, to će ostaviti trajne posljedice na opstanak hrvatskoga programa u cjelini budući da ova škola obuhvaća najmlađi uzrast hrvatskih potomaka. Ubrzo, za koju godinu, to će se odraziti i na srednjoškolskoj razini te bi to moglo označiti definitivni kraj nastave hrvatskoga jezika u Viktoriji, inače najbrojnijoj od svih australskoj saveznih država po broju učenika hrvatskoga jezika”, napominje Perinac.

IZASLANSTVO U MATICI

U organizaciji MZOS-a izaslanstvo je posjetilo i hrvatske institucije značajne za Hrvate izvan domovine te mnogobrojne škole. Tako je 10. listopada posjetilo i Hrvatsku maticu iseljenika gdje ih je primio ravnatelj mr. sc. Marin Knezović. Na sastanku su bili i Milan Bošnjak, voditelj Odjela za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje MZOS-a, dr. sc. Lidija Civić s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Lada Kanajet Šimić, vodite-

ljica Odjela za školstvo, znanost i sport HMI-ja. Budući da *Victorian School of Languages* ima odjel zadužen za online nastavu, poseban dio sastanka bila je prezentacija e-tečaja hrvatskoga jezika HiT-1, koji je nastao u suradnji HMI-ja, Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišnog računskog centra Srce. O radu na tečaju te njegovoj primjeni u praksi nazočne je informirala dr. sc. Lidija Civić, koja je jedna od autorica i voditeljica tečaja.

Također se razgovaralo o potrebi da se ponovi projekt *Hrvatski dani za djecu, mladež i učitelje*, koji je HMI, uz potporu MZOS-a, organizirao u veljači 2008. u obje australske škole. Tada su vrsni učitelji i mentori za inojezični hrvatski iz Hrvatske, osim neposrednog rada s djecom, nazočili i samoj nastavi hrvatskoga jezika prema programu škola osvjedočivši se u iznimnu kvalitetu programa. Stoga je ravnatelj Knezović podržao nastavak održavanja hrvatskoga programa te izrazio nadu da će mjerodavne institucije, kako u Hrvatskoj tako i u Australiji, pokazati posebnu osjetljivost i razumijevanje za sustavno rješavanje programa učenja hrvatskoga jezika u školi *Holy Family*.

Poštovanja vrijedna brojka od više od polovice učenika uključenih u nastavu hrvatskoga jezika u toj školi te kvalitetom dokazani program svakako su važan pokazatelj hrvatske prepoznatljivosti, ali i trajni most između obiju država! Nadamo se da će i dalje to nastaviti biti. ■

Posjet Izaslanstva HMI-ju

ENG A delegation from the Australian state of Victoria responsible for Croatian language instruction was in Croatia in October. The delegation included Frank Merlino, director of the Victorian School of Languages, Brian Everett, director of the Holy Family School, and Katica Perinac.

JOSIPOVIĆ I TADIĆ DOBILI EUROPSKU MEDALJU ZA TOLERANCIJU

BRUXELLES - Hrvatskom predsjedniku Ivi Josipoviću i bivšem srbijanskom predsjedniku Borisu Tadiću dodijeljena je Europska medalja za toleranciju na svečanosti u Europskom parlamentu u Bruxellesu. Nagradu je dodijelilo Europsko vijeće za toleranciju i pomirenje čiji su supredsjedatelji bivši poljski predsjednik Aleksander Kwasniewski i predsjednik Europskoga židovskog kongresa Moshe Kantor, a članovi istaknuti politički lideri, znanstvenici, dobitnici Nobelove nagrade koji su u svojem djelovanju pridonijeli promoviranju tolerancije. Nagrada Josipoviću i Tadiću dodijeljena je za "promicanje istine, tolerancije i pomirenja" te za "javno priznanje i izražavanje žaljenja zbog stradanja proizašlih iz djela koja su počinili državljani vaših država", kaže se u obrazloženju nagrade koju je utemeljio bivši poljski predsjednik Aleksander Kwasniewski.

slijeratnog razdoblja kada je zbog djela "Ciguli-miguli" označen kao neprijatelj partije i nakratko izopćen iz javnog života. Tada se okrenuo plovidbi i moru. Dobitnik je mnogobrojnih nagrada, a svoje najpoznatije djelo o plovidbi svjetskim morima i oceanima nazvao je po svom jedrenjaku *Besa* kojim se uputio u plovidbu oko zemaljske kugle prvi put 60-ih godina prošlog stoljeća.

UMRO JE JOŽA HORVAT

ZAGREB - Hrvatski književnik i moreplovac Joža Horvat, svestrani autor koji se proslavio putopisima, a kao pisac bio je aktivan skoro do kraja života, umro je u 98. godini u Zagrebu. Rodio se u Kotoribi (Međimurje) 1915., studirao je filozofiju u Zagrebu, no zbog rata prekida studij i odlazi u partizane. Prije sedam godina u autobiografiji "Svjedok prolaznosti" opisao je svoj životni put, od rođenja i dječastva u Međimurju do poslijeratnog razdoblja kada je zbog djela "Ciguli-miguli" označen kao neprijatelj partije i nakratko izopćen iz javnog života. Tada se okrenuo plovidbi i moru. Dobitnik je mnogobrojnih nagrada, a svoje najpoznatije djelo o plovidbi svjetskim morima i oceanima nazvao je po svom jedrenjaku *Besa* kojim se uputio u plovidbu oko zemaljske kugle prvi put 60-ih godina prošlog stoljeća.

CLINTON: HRVATSKA "SIDRO U REGIJI"

ZAGREB - Američka državna tajnica Hillary Clinton prigodom svog posjeta Zagrebu pružila je snažnu potporu Hrvatskoj za ulazak u EU 1. srpnja iduće godine, ali i upozorila Zagreb da nastavi s gospodarskim reformama i poboljša investicijsku klimu za američke i druge ulagače. "Jedva čekam ulazak Hrvatske u EU i to vrlo skoro", rekla je Clinton na zajedničkoj konferenciji za novinare s predsjednikom Republike Ivom Josipovićem na Pantovčaku. "Mi kao i dosad podupiremo put Hrvatske u Europu", rekla je Clinton i dodala da je Hrvatska "sidro u regiji", prosperitetna zemlja koja može biti primjer susjedima.

ŠEFICA AMERIČKOG PROTOKOLA OBOŽAVA PURU I LUČNICU

ZAGREB - U delegaciji američke državne tajnice Hillary Clinton, koja je krajem listopada posjetila Zagreb, bila je i šefica američkog protokola Capricia Penavic Marshall, koja je podrijetlom Hrvatica.

- Povala sam u Hrvatsku veliku delegaciju - rekla je državna tajnica Clinton.
- A iznimno mi je drago da je ovdje i najviše rangirana Amerikanka hrvatskog podrijetla u američkoj vladi, moja dugogodišnja prijateljica, šefica protokola State Departmenta Capricia Penavic Marshall. O vašoj zemlji puno sam čula od njezina oca Franka. Često mi je pričao o odrastanju u

Hrvatskoj - rekla je Clinton.

No, Frank Penavic zapravo je govorio o odrastanju u Hercegovini, u selu Mokro nedaleko od Širokoga Brijega. Iz rodnoga kraja Frank, tada Frane Penavić, otišao je 1956. u SAD s dva kilograma duhana i četiri dolara u džepu. U rodni kraj vraća se svake godine. Capricia, pak, slabo govori hrvatski, a u Širokome Brijegu bila je prije šest godina. U rodnom selu njezina oca tvrde da "s ponosom ističe da je Hrvatica iz Širokog Brijega" i da obožava - domaću puru i lučnicu.

Ako se nekad šefici protokola Bijele kuće otme kakva psovka kad u toj golemoj mašineriji koju ima pod sobom iskrse nešto nepredviđeno, vjerojatno nitko neće razumjeti što je rekla. Samo oni koji govore hrvatski znat će što "J.... ti jarca" znači. Psovku je preuzela od svog djeda.

Capricia Penavic Marshall diplomirala je političke znanosti i pravo te sa samo 32 godine ušla u povijest američke visoke politike kao najmlađa šefica

predsjednikove rezidencije. Predsjednik je tada bio Bill Clinton. Kada je nominirana za mjesto u Obaminoj administraciji, u govoru je istaknula svoje hrvatsko-meksičko podrijetlo kao prednost u razumijevanju različitih kultura. Imati nekoga tko razumije situaciju na našim prostorima i usko surađuje s najmoćnijim čovjekom svijeta svakako je nešto čime se možemo ponositi.

Kravatom obnovimo zajedništvo!

“Čestitamo Dan kravate, dan dostojanstva i zajedništva... Kao modni, socijalni i kulturološki fenomen globalnih razmjera, kravata je najprepoznatljiviji simbol moderne civilizacije”

Tekst: Uredništvo Snimke: Hina

Petu godinu zaredom Academia Cravatica i Turistička zajednica grada Zagreba organizirali su svečani nastup Kravat-pukovnije na Markovu trgu u povodu Dana kravate. Ove godine program je bio još atraktivniji jer je umjesto dosad četiriju konjanika, ove godine sudjelovalo čak 12 konjanika i 12 pješaka.

Pripadnici ove počasne postrojbe, koja uz pješaštvo simbolički predstavlja proslavljenu hrvatsku laku konjicu, izveli su ceremonijal pregleda naoružanja i

Bostonske dnevne novine o Danu kravate

- Koliko god čudan “Dan kravate” 18. listopada može zvučati jednom Amerikancu, tim se danom doista obilježava dio nacionalnog naslijeđa jer Hrvatska tvrdi da je u njoj izmišljen taj nezaobilazni odjevni predmet u modernom svijetu - piše američki dnevnik Atlantic. - “Hrvat” i “kravata” su, zapravo, etimološki povezani - piše autor teksta pozivajući se na Oxfordov rječnik engleskog jezika. - Kravata je - piše autor - u zapadnu Europu stigla u 17. stoljeću, zahvaljujući hrvatskim plaćenicima. Današnji “Dan kravate” u Hrvatskoj postoji zahvaljujući Marijanu Bušiću i Zlatku Penaviću, koji su 1990. osnovali tvrtku Potomac d.o.o., koja je 1997. osnovala neprofitnu Akademiju Cravaticu. - Šireći istinu o kravati poboljšavamo sliku o Hrvatskoj u međunarodnoj javnosti. To što su Hrvati izumili kravatu čini nas ponosnima zato što smo Hrvati - stoji na internetskoj stranici Akademije Cravatice. Istodobno, priznajući ulogu Francuza u povijesti kravate, koji su prepoznali taj ukras na hrvatskim vojnicima, i ulogu Engleza koji su je proširili svijetom, kao i ulogu drugih zemalja koje su prihvatile kravatu, mi želimo promicati i partnerstvo između Hrvata i drugih naroda.

postavljanja stražara na ulaz crkve sv. Marka. Program na Markovu trgu trajao je desetak minuta, a zatim je nastavljen još sat i pol u užem središtu grada. Tijekom te ophodnje, ceremonijal smjene straže izvodio se i na Trgu bana Jelačića – pokraj spomenika banu, te na Kaptolu ispred katedrale – pokraj Gospina kipa - stoji u priopćenju organizatora.

Ovakav program izvodi se još od 2008. godine kada je Sabor jednoglasnom odlukom dan 18. listopada proglasio Danom kravate.

- Čestitamo Dan kravate, dan dostojanstva i zajedništva... Kao modni, socijalni i kulturološki fenomen globalnih

razmjera, kravata je najprepoznatljiviji simbol moderne civilizacije. Zanimljivo, u isto vrijeme nedovoljno smo je svjesni. Izvorno je kravata simbol zaručništva, ljubavi i vjernosti, no predstavlja i viteštvo, ljudsko dostojanstvo i zajedništvo, svečanost, demokraciju, poslovnu izvrsnost... Svjetskim Danom kravate obnovimo zajedništvo i vrijednosti koje kravata predstavlja - izjavio je Dino Bedrina, glavni tajnik Akademije. ■

ENG For the fifth year running the Academia Cravatica and the City of Zagreb Tourist Board have organised a gala performance by the Cravat Regiment on St Mark's Square on the occasion of Cravat Day.

Trend iseljavanja iz Hrvatske se nastavlja

Razlozi za iseljavanja su ekonomske, političke i psihološke prirode. Uvriježeno je javno stajalište da na "zapad" odlaze mladi, visokoobrazovani, nezaposleni

Napisala: **Rebeka Mesarić Žabčić**

Iseljavanje iz Hrvatske je više-stoljetni proces koji je započeo u drugoj polovini 19. stoljeća, a nastavio se u 20. i 21. stoljeću. U tom kontekstu izdvajamo četiri velika vala iseljavanja Hrvata iz Hrvatske: od 1880-ih godina do Prvoga svjetskog rata u prekomorske zemlje, zbog političkog i gospodarskog stanja; nakon Drugoga svjetskog rata, uzrokovano nedovoljnom razvijenošću i siromaštvom zemlje te komunističkom vladavinom u bivšoj državi; šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća, započeto liberalizacijom državne politike prema odlasku na tzv. privremeni rad u inozemstvo u zapadnoeuropske zemlje, ekonomske

je prirode, a uzrokovano lošim stanjem tržišta rada u Hrvatskoj i potražnjom na tržištu rada u zapadnoeuropskim zemljama; devedesetih godina prošlog stoljeća velikosrpskom agresijom započela je prisilna migracija određenog broja Hrvata iz okupiranog dijela Republike Hrvatske i BiH.

'ODLJEV MOZGOVA'

Trend iseljavanja iz Hrvatske nastavlja se u samostalnoj Hrvatskoj, trbuhom za kruhom iseljavaju se skupine mladih, visokoobrazovanih ljudi koje matična domovina nije znala (pozitivno) iskoristiti. "Odljev mozgova" gotovo je nonšalantno popraćen krilaticom "kilo mozga za dvije marke", a domaći populacijski korpus najvećim dijelom popunjavao se doselje-

nicima iz Bosne i Hercegovine.

Iako su ih stručnjaci proglasili nepouzdanima i demografski neupotrebljivima jer se temelje samo na statistici MUP-a, najnoviji podaci Državnog zavoda za statistiku (DSZ) o Migraciji stanovništva RH u 2011. godini pokazali su određeni trend koji bi mogao izazvati još veću zabrinutost. Istodobno, stručnjaci i analitičari te podatke ne smatraju relevantnim zbog razloga koje objašnjava eminentni demograf sa zagrebačkoga Ekonomskog fakulteta prof. dr. sc. Anđelko Akrap. Osoba koja napusti Hrvatsku nije dužna odjaviti se pa je teško utvrditi točan broj osoba koje su se iselile iz zemlje. S druge strane, osoba iz Bosne i Hercegovine može se prijaviti u Hrvatskoj i izvaditi dokumente, a da stvarno fizički ne stanuje ovdje. Dakle, podaci o vanjskoj migraciji DSZ-a teško se mogu uzeti u obzir kao pouzdani. Istina je još poraznija za Hrvatsku, kao što se nevjerojatnom pokazala činjenica da u Hrvatskoj, zapravo, uopće ne postoji institucija ili baza podataka koja točno bilježi migracijske trendove, a metodologije popisa stanovništva nisu usklađene. Drugim riječima, mi još uvijek ne znamo točne razmjere iseljenja (i useljenja) u inozemstvo i iz njega, službeni rezultati popisa stanovništva iz 2011. godine još nisu objavljeni, a za razliku od većine europskih zemalja i nama susjedne Slovenije nemamo registar stanovništva pa je teško utvrditi točne podatke.

IZGUBLJENI DEMOGRAFSKI POTENCIJAL

Dva su bitna istraživanja koja upućuju na to da je stanje još teže od onog koje evidentira DZS i MUP: istraživanja prof. dr. sc. Anđelka Akrapa pokazala su da je Hrvatsku od 1991. do 2001. godine napustilo, ne računajući izbjeglice, između

180 i 200 tisuća mlađih osoba u dobi od 20 do 40 godina. Viša znanstvena suradnica zagrebačkog Instituta za migracije i narodnosti dr. sc. Rebeka Mesarić Žabčić objavila je 2006. godine u Sloveniji rad "Temeljne značajke iseljavanja hrvatskog stanovništva s posebnim naglaskom na iseljavanja u proteklih petnaestak godina", u kojemu je došla do podatka da su zemlju od 1991. do 2005. godine napustila 147.252 hrvatska građanina u dobi od 30 do 45 godina života. To konkretno znači da je u 15 godina Hrvatska izgubila demografski potencijal koji odgovara veličini broja stanovnika grada Rijeke, upozorava dr. sc. Mesarić Žabčić. Razlozi za iseljavanja su ekonomske, političke i psihološke prirode. Uvriježeno je javno stajalište da na "zapad" odlaze mladi, visokoobrazovani, nezaposleni. Na smanjenje ili povećanje tih kretanja utjecalo je niz prethodno navedenih *pull* i *push* faktora od kojih su najznačajniji ekonomski, što znači nemogućnost zapošljavanja u domovini, u struci, nedovoljna plaća za postignutu kvalifikaciju, razočaranje mladih što ni nakon deset godina od završetka fakulteta ne mogu dobiti posao u struci, nemogućnost rješavanja stambenog problema itd.

HOĆE LI SE ISELJENI VRATITI?

- Unatrag nekoliko godina tome je pridonijela i teška gospodarska situacija, nepovjerenje u političare i tako dalje. Dakle, iz Hrvatske odlaze mladi, visokoobrazovani ljudi, što je očekivano jer smo jedna od europskih zemlja s najvećom stopom nezaposlenosti mladih. Iseljavanje nije više tako masovno, ali se

nastavlja. Nemoguće je eliminirati odlazak pogotovo propulzivnih zanimanja, poput onih iz područja visoke tehnologije i računarstva, iako je i u visokorazvijenim zemljama zbog krize smanjena potražnja za njima - kaže prof. dr. sc. Akrap, ali zbog krize i problema zapošljavanja vlastitog stanovništva neke su europske zemlje podvukle crtu i forsiraju selektivnu imigracijsku politiku te "uvo-

ze" samo zanimanja koja su razvijajuća. Također, ni u budućnosti se ne očekuju masovne imigracije u Europi jer je većina europskih zemalja svoje industrijske pogone preselila u Aziju.

Treba li se Hrvatska nadati povratku iseljenika? Istraživanja i praksa pokazale su da se u Hrvatsku najčešće vraćaju ljudi s privremenog rada iz Njemačke, Austrije, Švicarske kada steknu uvjete za mirovinu jer se u Hrvatskoj kvalitetnije živi sa stranom mirovinom nego u zemlji u kojoj su je stekli, pogotovo ako su u Hrvatskoj izgradili kuće. Mladi se uglavnom ne vraćaju, pokazala su istraživanja, pogotovo ako imaju visoke škole, osim u slučaju kada pokreću posao u Hrvatskoj, što potvrđuje tešku demografsku sliku Hrvatske. Pitanje je hoće li se u budućnosti reemigracija umirovljenika prekinuti zbog novog oporezivanja stranih mirovina!? ■

ENG The emigration trend continues in independent Croatia with young, highly educated people whose energies the homeland has not succeeded in (positively) utilizing continuing to depart for better opportunities.

Dom koji su podignule izmučene radničke ruke

“U rujnu 1912. kupljeno je nekoliko kućišta na ulici Staunton u Farrellu i odmah je nastavljeno, nakon dvanaestosatne smjene u željezari, s gradnjom. Muškarci su poslije posla u željezari dolazili graditi Hrvatski dom”

Hrvatski dom u Farrellu, Pensilvanija

Napisaao: **Franjo Bertović**

U nedjelju, 14. listopada, proslavljena je 100. godišnjica Hrvatskog doma (*Farrell Croatian Home*) u gradu Farrellu u sjeverozapadnom dijelu Pensilvanije. Mnogi povjesničari pisali su o iseljavanju i doseljavanju Hrvata u Ameriku, ali kao da nisu dovoljno isticali koliko se taj naš narod družio i stvarao hrvatska naselja ne samo u većim gradovima, već i u manjim mjestima. Oslanjali su se jedni na druge i pri tome gradili crkve i domove kako bi očuvali svoju vjeru i kulturu. Zanimljiva je činjenica da i danas, recimo samo u američkoj državi Pensilvaniji, imamo oko 30-ak hrvatskih domova koji su u većinskom vlasništvu odsjeka Hrvatske bratske zajednice. A tako je i diljem ove velike i prostra-

ne zemlje, uključujući i susjednu Kanadu. Činjenica je, isto tako, da mnogima od njih prijeti zatvaranje jer novim načinom života, školskom naobrazbom i potragom za radnim mjestima ponovno dolazi do ‘raseljavanja’. Zato su sretni hrvatske sredine i Hrvatska bratska zajednica u Americi gdje postoje mlađe vođe koje preuzimaju vodstvo i svojom sviješću, energijom i talentom dalje nastavljaju s istim žarom i ponosom kao što su to radili njihovi roditelji, djedovi i bake i ostali preci. Na taj način odgovorno održavaju naslijeđe i pružaju priliku novopridošlima.

BAŠTINA SE I DALJE NJEGUJE

U Farrell, prilikom slavlja 100. godišnjice Hrvatskog doma, u spomen-knjizi je upisano: “Kad se hrvatski narod doselio u ovo udolje da se zaposli u željezari, on je osnovao bratska udruženja - odsjeke kako bi zadovoljio potrebe svoje zajednice. U rujnu 1912. kupljeno je nekoliko kućišta na ulici Staunton u Farrellu i odmah je nastavljeno, nakon dvanaestosat-

Bernard Luketich, Fred Husnik, Edward W. Pazo, Rose Husnik i Franjo Bertović

Tamburaški zbor VESELJACI Farrell

Prepuna dvorana
Hrvatskog doma

ne smjene u željezari, s gradnjom. Muškarci su poslije posla u željezari dolazili graditi Hrvatski dom. Začuđujuće je da su u nepuna tri mjeseca, na Dan zahvalnosti, službeno otvorili dom i predali ga na uporabu. Bilo je to veličanstveno slavlje koje je počelo svetom misom, zatim procesijom, pozdravnim govorima, ručkom te nastavljeno s pjesmom i plesom duboko u noć. Prema pisanju *The Sharon Telegrapha* više od 1.200 ljudi nazočilo je otvorenju i bila je to 'jedna od najvećih i najboljih parada ikada održana u Shenango Valley'. Osobno bih dodao da su te radišne ruke sve ovo stvorile poslije doista teškog i mukotrpnog rada u željezarama i čeličanicama. Teško je to shvatiti u današnje vrijeme iako nedaleko od Hrvatskog doma još i danas stoje duge tvorničke hale koje svjedoče o teškom radu koji su hrabro obavljali tadašnji ljudi. Ne zaboravimo, tada se sve radilo ručno i sa slabom radnom zaštitom.

FRED I ROSE HUSNIK

Nastavljeno je s okupljanjima, proslavama te društvenim i privatnim druženjima, ali i s preuređenjem građevine kako bi bila dostupna suvremenim potrebama svojih članova, pišu Fred Husnik, predsjednik odsjeka 126 "Slavno ime Isusovo" HBZ-a i Rose Husnik, predsjednica Američko-hrvatskog doma. Mnogi utemeljitelji Doma nisu više živi, mnogi su se odselili iz grada u druga mjesta, ali Hrvatski dom stoji kao spomen te žarke ljubavi i težnje da se sačuva hrvatska kultura. Baština hrvatskog naroda i dalje se njeguje tijekom ljetnih zabava (piknika), uz domaće specijalitete kao što je pečena janjetina, štrudle i druge poslastice te uz tamburašku glazbu, zaključuju povijesno slovo Fred i Rose.

Doista primjerno, dojmljivo i moti-

virajuće. Na proslavi stote godišnjice ponovno je sve bilo puno hrvatskog roda, blagoslov i procesiju vodio je vlč. Mathew Ruyechan, motivirajuće govore održali su glavni predsjednik Hrvatske bratske zajednice u Americi Bernard Luketich i župan Mercer županije Brian Beader te je nakon bogatog ručka nastavljeno sa slavljem duboko u noć. Za ples i zabavu pobrinuli su se: *St. George* - Odrasli tamburaški zbor iz Cokeburga, *Veseljaci* - tamburaški zbor iz Farrella i Tamburaški sastav Jerryja Grcevicha. Piscu ovih redaka bilo je neopisivo zadovoljstvo i čast što je bio svjedok ovih događaja. Čestitke i zahvala svima, a pokojnima neka je vječna slava! ■

Fred i Rose Husnik
(Puskarić) čuveni su
glazbenici

Željezara
Farrell i
danas radi ali
pod drugim
okolnostima

ENG The Farrell Croatian Home in the northwestern Pennsylvanian town of Farrell celebrated its 100th anniversary this Sunday 14 October.

Znanstveni skup koji je okupio više od šezdeset izlagača

Danas je to nesumnjivo najveći kroatistički skup izvan granica Republike Hrvatske i jedinstven skup toga tipa u Europi i svijetu

Napisala: **Branka Pavić Blažetin**

Snimke: **Hrvatski glasnik**

U organizaciji Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj i Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu, te uz pomoć Slavističkog odbora Regionalnog centra Mađarske akademije znanosti i Hrvatskog kazališta u Pečuhu, u Pečuhu je od 12. do 13. rujna održan XI. međunarodni kroatistički znanstveni skup koji je okupio preko šezdeset izlagača iz Mađarske, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Vojvodine (Srbije), Austrije i Ukrajine.

Nakon svečanog otvorenja Skupa slijedila su plenarna izlaganja Milane Černelić (Zagreb), Folklorizacija identiteta: obnovljeni bunjevački običaj ophoda kraljica u Mađarskoj, i Gorana Rema (Osijek), Boro Pavlović – panonizam svjetske književnosti, uz devedesetogodišnjicu rođenja i desetogodišnjicu smrti.

Zatim su predstavljene dvije knjige u izdanju Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj: *X. međunarodni kroatistički znanstveni skup, Zbornik radova, Pečuh, 2012.* te *Tomislav Žigmanov: Izazovi – sabiranja, sumjeravanja i tumačenja, Pečuh, 2012.* O zborniku radova govorio je Ernest Barić, a o knjizi Tomislava Žigmanova u nazočnosti autora njezin urednik Stjepan Blažetin. Rad dvodnevno

Predstavljanje dviju knjiga u izdanju Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj

Skupa događao se u tri sekcije: jezikoslovnoj, književno-znanstvenoj u kojoj se skupina predavanja odnosila na Hrvatsko kazalište u Pečuhu, te sekciji s temama o bunjevačkim Hrvatima u svjetlu velikih obljetnica. Među izlagačima našla su se poznata imena kroatističkih, kulturoloških i povijesnih znanosti te veliki broj mladih znanstvenika, a među šezdeset i nešto izlagača njih dvadesetak bili su iz redova Hrvata u Mađarskoj.

Prvog dana Skupa sudionici su posjetili Hrvatsko kazalište u Pečuhu koje je za njih izvelo predstavu Fadila Hadžića, komediju Državni lopov.

Prvi Skup, na kojem je organizacijski sudjelovao i Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Pečuhu, bio je 1992. godine u sklopu slavističkog skupa na Filozofskom fakultetu. S vremenom pečuški skup postaje dvogodišnji kroatistički skup koji okuplja najpoznatija imena kroatističkih znanosti s hrvatskih sveu-

čilišnih središta - od Zagreba, Osijeka, Rijeke, Zadra, Splita te kroatističkih radionica u Mađarskoj - Sambotela, Budimpešte, Baje... Danas je to nesumnjivo najveći kroatistički skup izvan granica Republike Hrvatske i jedinstven skup toga tipa u Europi i svijetu. Od samih početaka tadašnji pročelnik Odsjeka za kroatistiku Ernest Barić i djelatnici Odsjeka težili su povezivanju s hrvatskim znanstvenim krugovima i živim znanstvenim životom, u čemu su posljednjih godina naišli na institucionalnu potporu Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, koji u svom programu, uza znanstvena istraživanja i nakladničku djelatnost, ima i dionicu znanstveni skupovi. Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj logističkom potporom spomenutom Skupu osigurava mjesto promocije znanstvenicima iz redova Hrvata u Mađarskoj koji istražuju na hrvatskom jeziku te publiciranje obavljenih istraživanja. Tijekom proteklih godina Zavod je izgradio veze sa znanstvenicima u Hrvatskoj, ali i u Vojvodini (Srbiji), Austriji i šire te je uspostavljena komunikacija i razmjena iskustava sa znanstvenicima iz redova hrvatskih manjinskih zajednica i njihovih ustanova u spomenutim sredinama. ■

Znanstveni skup u Pečuhu je okupio preko šezdeset izlagača

ENG The Hungarian town of Pécs was the venue from 12 to 13 September for the XI International Croatist Symposium, pooling over sixty lecturers from Hungary, Croatia, Bosnia-Herzegovina, Serbia, Austria and Ukraine.

Svehrvatsko okupljanje u Austriji

Veleposlanik i konzul poglavito su zahvalili na očuvanju hrvatske riječi u Gradišću, a u znak zahvalnosti na odličnom prijemu domaćinima, općinskome načelniku, predsjedniku Folklornog ansambla Stinjačko kolo te predsjedniku HSK uručili su prigodne poklone

Tekst i snimke: VRH u Beču

U nedjelju, 14. listopada, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Austriji sa zadovoljstvom je prihvatilo poziv Hrvatskoga svjetskog kongresa u Austriji za posjet mjestima južnog Gradišća gdje pretežno žive gradišćanski Hrvati.

Doista je to lijep znak i priznanje veleposlanika Gordana Bakote i konzula Branimira Lončara ovim životopisnim mjestima: Stinjaki (*Stinatz*) imaju 1.400 stanovnika i po mnogo čemu su posebni. Iskazana je velika zahvalnost s mnogih strana jer je došlo do ovoga svehrvatskog okupljanja. Pozivu u nadaleko poznatim Stinjakima odazvali su se i predstavnici drugih sela na jugu Gradišća: Čemba (*Schandorf*), Čajta (*Schachendorf*), Vincjeta (*Dürnbach*), Podgorija i drugih, a u ime Hrvatskoga svjetskog kongresa kao organizatora nazočili su predsjednik Rade Lukić te Ivan Keglević i Franjo Raštigorac, članovi IO-a HSK u Austriji.

Suorganizator je Općina Stinjaki na čelu s načelnikom Jandrom Grandićem. Nastupili su i Folklorni ansambl Stinjačko kolo, a gosti su razgledali crkvu, Malu galeriju, Zavičajni muzej te razgovarali s mnogobrojnim predstavnicima kulture, gospodarskoga i političkog života na jugu Gradišća. U bogatom i raznovrsnom programu ističemo i prezentaciju Ivana Kirišića, stinjačkog poduzetnika i financijskog stručnjaka, a puno je bilo govora o njegovanju hrvatskog jezika o kojemu su biranim riječima govorili Martin Živković, ravnatelj Dvojezične gimnazije u Borti te župnik Ignacije Ivančić. Uz veleposlanika i konzula, na susretu su nazočili i dr. Nikolaus Herman, počasni konzul u Grazu, prof. dr.

Susret veleposlanika s predstavnicima sela Stinjaki

Rüdiger Malli, nekadašnji predstojnik Odsjeka za povijest jugoistočne Europe Sveučilišta u Grazu, Petar Tyran, urednik Hrvatskih novina, pinkovački načelnik Leo Radaković, dr. Robert Hajsan, ravnatelj Panonskog instituta, kao i mnogi drugi uglednici. Na susretu su također nazočili i Hrvati koji potječu iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Kosova, a koji već dugo borave i žive u Gradišću.

Veleposlanik i konzul poglavito su zahvalili na očuvanju hrvatske riječi u Gradišću, a u znak zahvalnosti na odličnom prijemu domaćinima, općinskome načelniku, predsjedniku Folklornog ansambla Stinjačko kolo te predsjedniku HSK uručili su prigodne poklone ističući značajnu ulogu Hrvatskoga svjetskog kongresa u Austriji i predsjednika Lukića u organiziranju ovoga povijesnog susreta, a uoči posjeta hrvatskoga predsjednika Ive Josipovića koji će posjetiti Gradišće 6. studenoga.

- Velika zahvala poštovanom velepo-

slaniku Bakoti i konzulu Lončaru koji su i ovom prigodom pokazali trajnu skrb za povezivanje svih Hrvata u Austriji te u svim njihovim nastojanjima u kojima uvelike podupiru Kongres, posebice u očuvanju i položaju hrvatskoga jezika u Austriji. Nemjerljivu zahvalu iskazujem i općinskom načelniku Jandri Grandiću čiji je značaj ovdašnjim Hrvatima i te kako poznat - naglasio je Rade Lukić, predsjednik Hrvatskoga svjetskog kongresa u Austriji.

Ovaj dolazak najviših predstavnika RH u Austriju nastavak je daljnje i plodonosne suradnje na korist i zadovoljstvo svih Hrvata u Gradišću i cijeloj Austriji, a naglašeno je kako će se Stinjaki partnerski povezati s jednom općinom u Hrvatskoj. ■

ENG A gathering of Austrian Croats was held this Sunday, 14 October in the village of Stinjaki (Stinatz) in southern Gradišće (Burgenland) at the invitation of the Croatian World Congress.

PREDSTAVLJENA MONOGRAFIJA SLIKARA EMILA BOBANOVIĆA ČOLIĆA

Slikar Emil Bobanović Čolić rođen je 1926. godine u pitomome mjestu Kuni na Pelješcu. U njegovim žilama teče krv najvećega hrvatskog modernista, Mate Celestina Medovića, sumještana i pretka po majci. Nakon nekoliko desetljeća života u Labinu, nakratko se vratio u rodnu Kunu, nakon čega sa suprugom Ljiljanom odlazi u Monzu u Italiji. Javnosti se redovito predstavlja izložbama, o njemu su napisani mnogobrojni tekstovi, a 2011. godine o njegovu životu i radu objavljena je monografija iz pera akademika Tonka Maroevića.

Ta knjiga predstavljena je javnosti u organizaciji dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika 29. rujna. Knjigu su predstavili akademik Tonko Maroević, voditeljica Matičine podružnice u Dubrovniku Maja Mozara, slikar Emil Bobanović Čolić te povjesničar umjetnosti Marin Ivanović koji je ove godine o slikaru snimio dokumentarni film u produkciji Dubrovačke televizije. Uz predstavljanje monografije, otvorena je i izložba Bobanovićevih novih radova manjeg formata.

Slikar Emil Bobanović Čolić ostvario je puno radova u svome bogatome likovnom opusu. Svako razdoblje donosilo je novu temu i potrebu za drukčijim načinom izražavanja, ali na svim njegovim radovima moguće je iščitati jedinstveni autorski rukopis. Karakteristično za njega je korištenje čistih boja i upotreba crnoga grafizma kojima odvaja pojedina kolorirana polja. Unatoč godinama provedenima u Labinu i Italiji, naš slikar se svojim radovima trajno vraća kući, u kraj koji ga stvaralački inspirira i s kojim diše od prvih dana djetinjstva. Ovaj događaj još je jedan u nizu kulturnih programa izložbene, književne i glazbene djelatnosti hrvatskih iseljenika koje dubrovačka podružnica Matice organizira i predstavlja, uz stalnu potporu Grada Dubrovnika. Sudjelovanje najeminentnijih hrvatskih znanstvenika poput akademika Tonka Maroevića dodatno je priznanje kvaliteti programa Matice iseljenika i radu njezinih djelatnika. (Marin Ivanović)

IZLOŽBA LJILJANE KNEZ

U Hrvatskoj matici iseljenika u Dubrovniku u rujnu je otvorena još jedna izložba, na kojoj su se okupili dubrovački iseljenici, domaća publika te gosti Grada.

Izložbom koja nosi naziv POLIKROMIJA GRADA Ljiljana Knez je, uz one do sada predstavljene umjetnike te one koji se planiraju predstaviti tijekom sljedeće godine, posve sigurno obilježila izložbeni prostor Hrvatske matice iseljenika u Dubrovniku koji se profilira u respektabilno mjesto predstavljanja kako domaćih umjetnika tako i onih koji žive izvan domovine.

O umjetničkom izričaju Ljiljane Knez na otvorenju izložbe govorio je, a u predgovoru kataloga napisao istaknuti povjesničar umjetnosti Marin Ivanović:

"Razvoj likovnog stvaralaštva Ljiljane Knez započeo je osnovnim podukama kod slikarice Rajne Njirić, a nastavio se vlastitim proučavanjem slikarstva i intuitivnim doživljavanjem boje. Boju je u daljnjem radu nastavila koristiti promišljeno i sistematično, a dekonstrukcija forme bila joj je sljedeći razvojni korak.

Ljiljana Knez je tijekom nekoliko godina likovnog stvaralaštva iskoristila raznovrsne mogućnosti kombiniranja tehnika i tematiziranja motiva te je ostvarila veliki broj radova. Zanimljiva je činjenica kako u svome radu gotovo uvijek kreće od realnog prikaza, najčešće Grada, a daljnji rad na slici predstavlja samostalni stvaralački proces koji u konačnici rezultira djelom potpuno autonomnog *métiera*. Dubrovačka likovna scena je pulsirajuća i stalno se mijenja. Svako novo ime je dobrodošlo, a vlastitim trudom i talentom mora utrijeti svoj put. Ljiljana Knez je autorica koja posjeduje vlastito shvaćanje umjetničkog izražavanja i progresivni razvojni put, bogatu maštu i želju za promjenama i istraživanjem." (Maja Mozara)

Najveći događaj godine

Gdje god da smo se osvrnuli mogli smo vidjeti mnoštvo obojeno hrvatskim bojama, srdačni i pristupačni volonteri stajali su na usluzi svima, tako da su se gosti osjećali upravo onako kako je bilo geslo ovogodišnjeg turnira: "Među svojima"

Prepuni veliki šator

I djevojke odlično igraju

Tekst i snimke: Hrvatski vjesnik

Tradicionalni nogometni turnir hrvatskih momčadi iz svih dijelova Australije i Novog Zelanda ove godine održavao se na 'zlatnoj obali' Gold Coasta, a mjesecima unaprijed znalo se da će ovaj turnir biti po mnogočemu posebniji od dosadašnjih.

Sama činjenica da će se utakmice i prigodni program održati u izvrsnim klimatskim uvjetima privukao je mnoštvo mladeži željne dobrog provoda. Da će uistinu ovaj najveći hrvatski događaj godine biti poseban mogli smo vidjeti pri samom dolasku u Hrvatski sportski centar. Šator divovskih dimenzija mogao se uočiti izdaleka, a na samom ulazu postavljena je golema maskota *Gold Coast Knightsa* koja je za ovu prigodu proizvedena čak u Kini.

TISUĆE POSJETITELJA

Nakon ulaska u "Bunker", kako su domaćini nazivali šator, ugledali smo prostor koji je uz veliku pozornicu sadržavao sve potrebno za mnogobrojne goste. Šankovi s pićem i hranom posloženi su u

Generalna konzulica Mirjana Piskulić

krug, prikolice sa sladoledima nudile su slatkiše za najmlađe goste, a u srednjem dijelu bio je i šank na kojem se nudila kava, kolači i drugi proizvodi.

Na lijevoj, vanjskoj strani "Bunkera" nalazio se prostor s vrtuljcima i velikim toboganom za djecu, a posebno oduševljenje mnogih bio je i niz ban-

komata koji su na ovakvim priredbama često samo predmet želja. Već u četvrtak na večer tisuće posjetitelja i igrača okupili su se u ugodnoj atmosferi te su nazočili službenom otvorenju. Uz blagoslov vlč. Zlatunića i prigodne riječi generalne konzulice iz Sydneja Mirjane Piskulić, predsjednice nogometnog Saveza Australije i Novog Zelanda Stele Krivičić te predsjednika nogometnog kluba *Gold Coast Knights* Marija Volarevića, imali smo priliku uživati i u nastupu lokalnih folklorista koji su svojim izvedbama plesova uveličali ovu večer dobrodošlice. Gdje god da smo se osvrnuli mogli smo vidjeti mnoštvo obojeno hrvatskim bojama, a pjesma veseljaka orila se u stankama programa. Srdačni i pristupačni volonteri bili su svima na usluzi tako da su se gosti osjećali upravo onako kako je bilo geslo ovogodišnjeg turnira: "Među svojima!"

HRVATSKA MISS AUSTRALIJE I NOVOG ZELANDA

Tijekom večeri imali smo priliku i prvi put vidjeti predstavljanje djevojaka koje su se natjecale za uglednu krunu Miss Croatije Australije i Novog Zelanda.

Nastup folkloriša

Pobjednici turnira s peharom

Fešta se odvijala u velebnom šatoru

Velik interes publike izazvao je nogometni turnir

đaj kupilo je više od 1.200 ljudi. Organizatori su lako mogli prodati još najmanje stotinu ulaznica onima koji su došli u zadnji čas i pokušali nabaviti karte za gala-večer, no svi koji su zakasnili nisu imali sreće - ulaznica više nije bilo u prodaji.

Nakon što se veliki broj gostiju smjestio za stolove, predsjednik *Gold Coast Knightsa*, Mario Volarević, zaželio je nazočnima dobrodošlicu i zahvalio svima koji su došli ne samo na gala-večeru, nego i na sam turnir. Ono što je najvažnije je priznanje koje je dao volonterima za njihov doprinos turniru. Predsjednik Volarević rekao je kako bez njihova doprinosa održavanje turnira ne bi bilo moguće.

Gosti su također velikim pljeskom nagradili volontere, što im je svakako dalo do znanja koliko svi cijene ono što su učinili tijekom ovih četiriju dana održavanja turnira. Volarević je nakon toga pozdravio počasne goste i sponzore. Među gostima bili su veleposlanik Republike Hrvatske u Australiji i Novom Zelandu Vicencije Biuk, generalna konzulica RH za Novi Južni Wales i Queensland Mirjana Piskulić, član Državnog parlamenta dr. Alex Douglas te glavni sponzori: Ivan i Kathy Filipović iz *I&D construction*, Vjekoslav Puljić iz *VP international*, George i Nancy Sabljak iz Hrvatskog vjesnika, Ivan i Maree Volarević iz *Volarè Concepts*, Robert Špoljar iz *Sky Air Services*, Peter Puljich iz *Living Gems*, Zdenko Matić i Rino Bačelić iz *Matic Trasports*, Zvane Kurtović iz *Tomark Group*, Šime Čurko iz *Qroo Powersports*, Jozo Radoš iz *JR Services*

i Adam i Margaret Marković iz *Adams Smallgoods*.

Nakon toga Mario Volarević predao je mikrofon voditeljima programa, legendarnom sportskom komentatoru Andyju Pashalidisu i bivšoj pobjednici natjecanja Miss Universe Australia, prekrasnoj Lauri Dundović, koji su zabavili publiku odličnim humorom i dobrim vođenjem programa. Na početku službenog dijela programa publiku je pozdravio veleposlanik Biuk koji se nazočnima obratio na hrvatskom i engleskom jeziku. Govorio je o značenju turnira i važnosti održavanja veza s domovinom. Također je bio pomalo tužan jer je ovo posljednji turnir kojem nazoči s obzirom na činjenicu da njegov mandat veleposlanika završava krajem ove godine.

ČESTITKE ORGANIZATORIMA

Generalna konzulica Piskulić bila je iduća za govornicom. Ona je rekla kako ovaj turnir okuplja cijelu hrvatsku zajednicu iz Australije i Novog Zelanda, što rezultira njezinim jačanjem i stvaranjem jedinstva. Naglasila je kako događaji poput ovog nemaju u svom središtu natjecanje i ljepotu, već da su oni prilika da покаžemo jedinstvo i odlučnost, što opet omogućava drugima da nas vide u najboljem izdanju.

Upravo u tom smislu čestitala je organizatorima što su te ciljeve uspjeli sretno postići.

Misice na pozornici

Idući je govorio glavni urednik Hrvatskog vjesnika George Sabljak koji je istaknuo velika postignuća ovog turnira, stavljajući naglasak ne toliko na sportski plan koliko na ono što je ovaj turnir u posljednjih 38 godina učinio za hrvatsku zajednicu, bilo u stvaranju prijateljskosti koja su se održala čitav život ili uspomena koje nikad neće biti izbrisane. Sabljak je spomenuo i druga postignuća u hrvatskoj zajednici naglasivši da se ona odnose na područja kulture, društvenog života, vjerskog života i sportskih institucija.

Puno toga je postignuto u prošlim četrdeset, pedeset pa čak i šezdeset godina. ■

ENG The traditional football (soccer) tournament of Croatian teams from Australia and New Zealand, held this year on the Gold Coast, was the most successful such event yet.

Među Hrvatima u Kaliforniji

Hrvatska matica iseljenika sudjelovala je na festivalu s dokumentarnim filmom *Veterani Hajduka*, a projekciju je pratio nastup ženske klape *Izvor* iz Los Angelesa

Vegas: Članovi uprave hrvatskog kluba - Zoran Sova, Ivan Botić i Tomislav Buntić

Ženska klapa Izvor iz Los Angelesa s Brankom Bezić Filipović

Napisala: **Branka Bezić Filipović**

Prije devet godina u San Pedru u Kaliforniji utemeljen je Međunarodni filmski festival, s namjerom da podrži kulturnu raznolikost svoje sredine, ali i povijest filmske produkcije koja je u samom susjedstvu Hollywooda. Nije slučajno da je Amy Lemisch, direktorica Filmske komisije Kalifornije, izrazila zahvalnost lokalnoj zajednici San Pedra što je uvijek bila veliki partner filmskoj industriji i što je uvijek spremno prihvaćala produkciju iz susjedstva. Dodala je kako je San Pedro zaslužio da ima svoj vlastiti filmski festival na čijem čelu je direktorica Ziggy Mrkich. U odboru festivala još su dva hrvatska imena - Maye Bristow i Frane Jerkovića iz Hrvatskoga kulturnog centra u San Pedru - koji je uz Odjel za kulturu grada Los Angelesa i druge bio jedan od pokrovitelja festivala.

Na ovogodišnjem festivalu, koji je trajao od 12. do 14. listopada, bila su prikazana 34 filma iz više žanrova. To su bili cjelovečernji, dokumentarni, crtani,

kratki film i scenarij. Direktorica festivala Ziggy Mrkich nije skrivala zadovoljstvo velikim odazivom i potporom zajednice, te širinom i raznolikošću programa. Izrazila je nadu da će dogodine biti još i bolje. Prikazani su filmovi iz Švicarske, Kanade, Meksika, Kolumbije, Češke, Mađarske, Poljske, Hrvatske i SAD-a. Hrvatska se predstavila s dva nagrađena filma i to cjelovečernjim *Noćni trajekti* i kratkim filmom *Get a Move On*. Hrvatska matica iseljenika sudjelovala je na festivalu s dokumentarnim filmom *Veterani Hajduka*, a projekciju je pratio nastup ženske klape *Izvor* iz Los Angelesa. Većinu nagrada dobili su američki filmovi, dva hrvatska, jedan češki i jedan kanadski.

PROSLAVA SPLITSKOG PATRONA

Festival se održavao na više lokacija. Otvorenje je upriličeno u *Warner Grand Theatre* u San Pedru, a na crvenom tepihu su se našle poznate osobe poput Janice Hahn, članice američkog kongresa i Carmen Trutanich, glavne odvjetnice grada Los Angelesa.

Nakon festivala i predstavljanja knji-

ge o veteranima Hajduka, za voditeljicu splitske podružnice HMI-ja uslijedili su sastanci u hrvatskim društvima. U ime Društva "Sveti Duje", koje najviše okuplja Splitskane, obavljani su dogovori s Mirjanom Tomić zbog organiziranja proslave splitskog patrona iduće godine. Društvo na svojoj godišnjoj fešti uvijek prikupi sredstva za pomoć ustanovama u rodnome gradu pa su do sada pomogli udruzi Lastavice, domovima "Mileva Tomić", "Slava Raškaj" te Društvu za pomoć autistima i drugima.

Izvan San Pedra posjećen je i Hrvatsko-američki klub u Las Vegasu, koji je utemeljila Goldie Zrna još osamdesetih godina prošlog stoljeća. Krajem devedesetih godina preuzeli su ga najvećim dijelom Hrvati iz Bosne koji sada predstavljaju glavninu Hrvata u tom gradu. Predsjednik društva je Tomislav Buntić, rođen u Americi, vrlo ustrajan u želji da se u sklopu društva održava što više aktivnosti iako im je djelatnost otežana zbog nedostatka vlastitog prostora. Društvo je pribilježilo postojanje bar 260 hrvatskih obitelji u Las Vegasu, što bi značilo da broj Hrvata u metropoli za-

bave prelazi tisuću. Početkom studenog u Las Vegasu se u poznatom Flamingo hotelu održava 26. tamfest u organizaciji Hrvatske bratske zajednice, na kojem će nastupiti 14 folklornih skupina mahom s američke istočne obale i iz Kanade, te 12 tamburaških sastava, među kojima će biti i klapa Izvor iz Los Angelesa. Članovi Hrvatsko-američkog kluba iz Las Vegasa spremno su se odazvali pomoći organizaciji festivala iako u svom gradu nemaju podružnicu Hrvatske bratske zajednice.

SVETI ANTE U LOS ANGELESU

Hrvati u Las Vegasu nemaju ni svoju crkvu, ali zato imaju misu na hrvatskom jeziku jer zbog njih ne žali truda doći don Mate Bižaca, Postiranin, inače delegat Katoličke crkve za SAD i župnik u crkvi svetog Ante u Los Angelesu. Crkva se nalazi u samom središtu Los Angelesa, sagrađena je 1910. godine, na mjestu gdje je nekada živjela velika hrvatska zajednica koja se s vremenom odselila, a doselili su se Kinezi. U crkvi svetog Ante uči se vjeronauk, folklor i bave se sportom, unatoč tome što je većini Hrvata sada to malo izvan ruke. Don Mate Bižac obilazi hrvatske zajednice i u drugim mjestima. Osim u Las Vegasu, služi mise Hrvatima u San Diegu, u Phoenixu u Arizoni i u Denveru u Koloradu.

Na sjeveru Kalifornije, u glavnom gradu Sacramento, djeluje vrlo aktivna hrvatska zajednica u sklopu Hrvatsko-američkoga kulturnog centra. Predsjednik centra je Milan Matošević, a njegovi prvi zamjenici su John Susac i Andrija

Ispred Hrvatsko američkog kulturnog centra u Sacramento

Topic. Uz sposobnoga poslovnog tajnika Mike Zupana i blagajnika Stevea Matulicha, inače odvjetnika, centar se ističe organizacijom složenih i kvalitetnih kulturnih događaja koji služe za promicanje hrvatske baštine i hrvatskog imena u Americi. Prije 30 godina započeli su s održavanjem velikoga hrvatskog festivala pod nazivom *Croatian extravaganza* na kojem svake godine nastupe folklorne i tamburaške skupine iz raznih krajeva Amerike, kao i gosti iz domovine. Ove godine bio je to Đani Stipaničev. Festivalu prethodi parada sudionika u hrvatskim narodnim nošnjama, sviranje himni i govori, a nude se i hrvatska jela iz svih krajeva Lijepa Naše. Jela se nude uz moto - Uz paprikaš i uz puru, tražit ćete drugu turu!

HRVATSKA ŠKOLSKA ZAKLADA

Hrvatsko-američki kulturni centar vuče svoje korijene iz sredine sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada su se Hrvati s područja Sacramenta započeli okupljati, ne znajući da će to s vremenom prerasti u središte hrvatske kulture, a vjerojatno nisu ni sanjali da će se petnaestak godina kasnije početi graditi impresivna zgrada doma. Uza zgradu je i prekrasan vrt u kojemu su fontana i klupe s urezanim imenima najvećih donatora. To je postalo središte okupljanja i nesebičnog davanja, ljubavi i pomoći za domovinu,

što se posebno pokazalo za vrijeme Domovinskog rata.

Da je veza s korijenima nešto najčvršće, pokazali su Hrvati iz Sacramenta i prije izgradnje doma jer su 1989. godine utemeljili Hrvatsku školsku zakladu, kojoj je cilj pomoći talentiranim i vrijednim hrvatskim studentima, vjerujući da je budućnost Hrvatske u rukama školovanih mladih ljudi. Osnivači zaklade bili su Branko Barbir, Anthony Ujdur, George Kumparak i Bob Bronzan. U prvih 20 godina, zahvaljujući zakladi školovalo se 115 mladih Hrvata. Predsjednica zaklade je Nina Jurjević, a dopredsjednica je Mary Ann Pavić. Zaklada organizira dobro posjećene humanitarne koncerte na kojima se skuplja novac za školarine. Na ovogodišnjem koncertu, održanom 14. listopada, nastupili su 2 Cellos, Luka Šulić i Stjepan Hauser, dvojica glazbenika koje također možemo svrstati u promotore naše domovine jer izazivaju divljenje producenata poput Boba Ezrina te glazbenika Zucchera, Eltona Johna i drugih. Nakon dosadašnjih kvalitetnih manifestacija Hrvatsko-američki kulturni centar namjerava i ubuduće održati jednako visoku razinu, ali želi još više aktivnosti u svojim prostorijama, pogotovo onih za mlade, koji bi učili hrvatski jezik i folklor. Tradicija je ovdje nešto što se duboko poštuje i u što se ulaže, kako bi ostala u nasiljeđu budućim naraštajima. ■

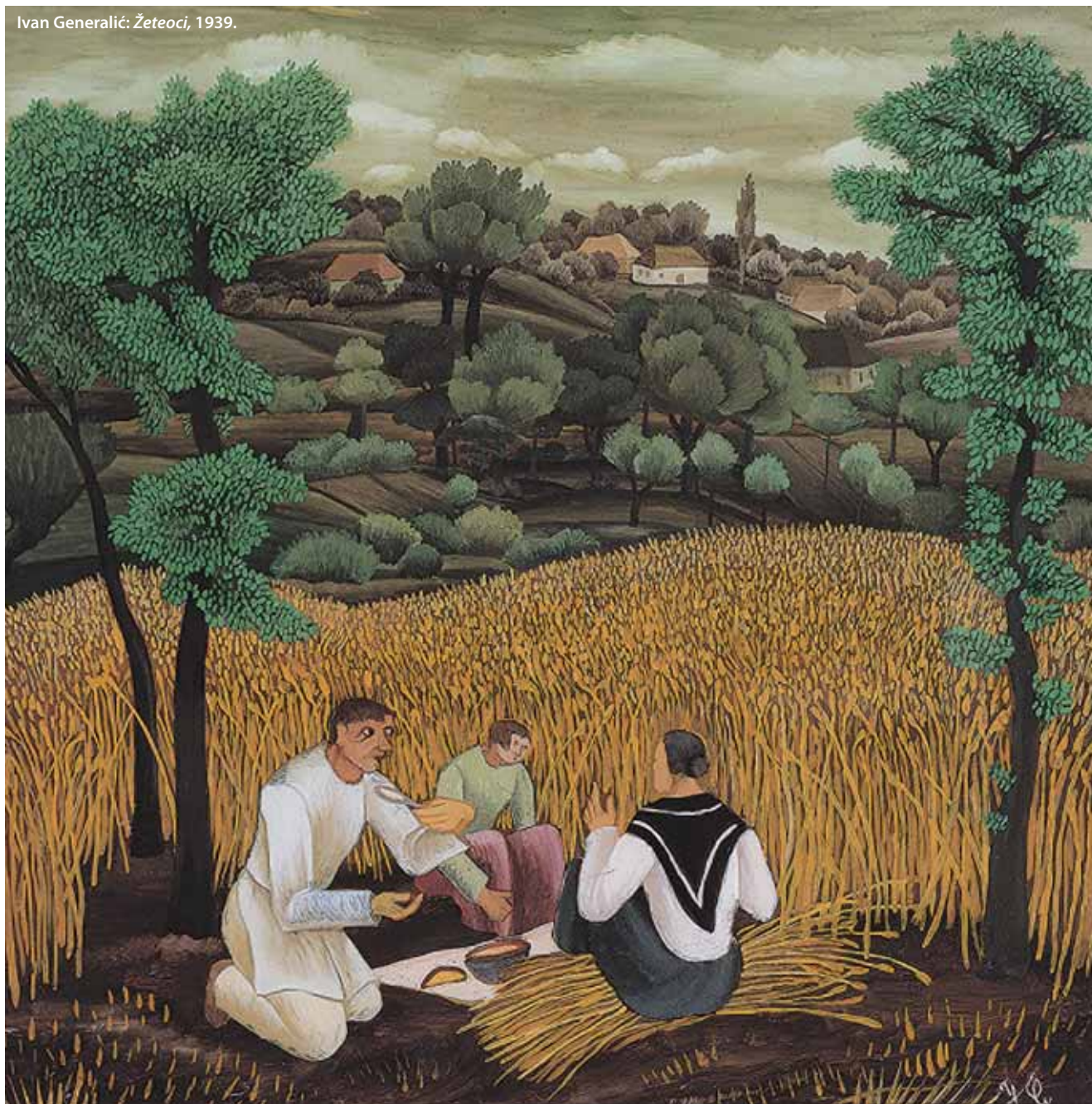
Sacramento: Dopredsjednica uprave Hrvatske školske zaklade Marijana Pavić

ENG The Croatian Heritage Foundation took part in this year's International Film Festival in San Pedro with the documentary film *Veterani Hajduka* (*Veterans of Hajduk*). The screening was accompanied by a performance by the women's a cappella *Klapa Izvor* of Los Angeles.

Naiva - neprijeporni brend hrvatske umjetnosti

HMNU ne samo da je prvi, najstariji muzej naive u svijetu, nego se svrstava među najvažnije i najagilnije muzeje za tu izdvojenu vrstu umjetnosti – ponajprije radi svoga iznimnog fundusa, a zatim bogate izdavačke i izložbene djelatnosti

Ivan Generalić: *Žeteoci*, 1939.

Hrvatski muzej naivne umjetnosti (HMNU) prva je muzejska institucija u svijetu osnovana za praćenje, skupljanje, izučavanje i prezentaciju naive, toga osebnog i izdvojenog likovnog fenomena 20. stoljeća. Otvoren je 1952. godine pod nazivom Seljačka umjetnička galerija, 1956. mijenja ime u Galerija primitivne umjetnosti, a od 1994. djeluje pod današnjim nazivom. Riječ je o nacionalnome muzeju pod ingerencijom Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Muzej posjeduje 2.000 umjetnina – slika, kipova, crteža i grafika – a zbog maloga izložbenog prostora u stalnom je postavu tek 80-ak najvrsnijih eksponata. Za nekoliko godina očekuje se preseljenje institucije u novu zgradu koja će imati više od 2.000 četvornih metara, što će omogućiti opsežniji i kompleksniji stalni postav – s 250 umjetnina – te još djelotvorniju i raznovrsniju djelatnost. Ustanova se promovira i reklamira pod sloganom: *Mali muzej za velike umjetničke doživljaje*.

Osim vrhunskih majstora i ključnih djela iz nacionalne kulture, HMNU posjeduje i respektabilnu zbirku djela strane umjetnosti. Programski se radi

Što je naiva?

Naiva – nazivana i naivnom umjetnošću, umjetnošću modernih primitiva, umjetnošću instinkta, nagona, izvornom umjetnošću, marginalnom umjetnošću itd. – posebni je segment umjetnosti 20. stoljeća. To je izdvojena skupina umjetnički neškolovanih slikara i kipara, više ili manje autodidakta, usred neograničenog broja izraza i struja moderne umjetnosti. Od ostalih samouka i samoniklih, amatera i narodnih, pučkih umjetnika, naivi se razlikuju uvijek prepoznatljivim *osobnim stilom* i *poetičkom singularnošću*, dakle neprijepornom *umjetničkom razinom* i *vrсноćom*. Naiva je danas pojam – kao što su pojmovi i ekspresionizam, kubiizam, dadaizam, nadrealizam itd. – kojim ujedinjujemo neke izdvojene svjetove modernoga umjetničkog stvaralaštva.

U djelima naive oduvijek se otkrivala i poštovala ponajviše spontanost, izvornost i nevinost, dakle nagonska komponenta, iako se ta umjetnost ne može svesti samo na te značajke. U naivi je emotivnost pretpostavljena racionalizmu i intelektualnim spekulacijama, lirska opuštenost i romantika strogosti. U mnogobrojnim slučajevima naiva izražava radost življenja i pobjedu nade. Tu otkrivamo “zaboravljenu prirodu” i “prohujalo djetinjstvo”, priče i snove, živu imaginaciju i jednostavne ljudske zamišljaje, zaboravljeno “čuđenje nad svijetom” i veselje nad motivima. To su svjetovi podjednako nostalgije i utopije. No, naiva nije samo arhadijska umjetnost i idila, ona ne iskazuje samo ufanje i slavljenje života, ima u njoj i muklih kazivanja, tamnih akorda i ktonskog; u naivi susrećemo također tragično i simbolično, fantastiku i irealnost.

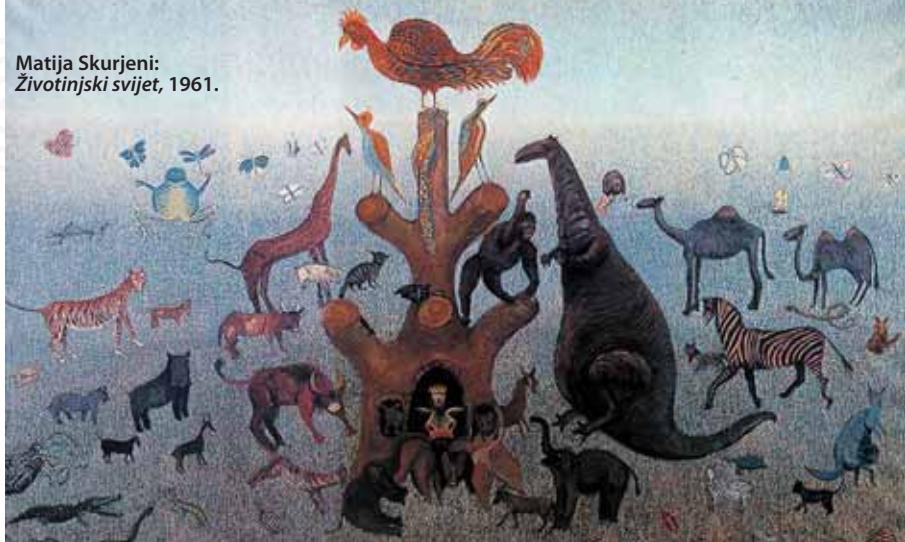
Danas nas naiva ne zanima više toliko zbog njezine izvornosti, nevinosti, iskrenosti ili primordijalnosti, nego ponajprije zbog njezinih visokih i najviših *umjetničkih dometa*. Uz to, u naivi je uvijek prisutna vrlo osebujna figuracija, što predstavlja osobit vid kontinuiteta figurativnih tendencija u doba dominacije raznovrsnih apstraktnih tečevina. U drugoj polovici 20. stoljeća naiva je postala pritom i globalno popularni umjetnički fenomen – i to ne samo u estetskom, nego i sociološkom, psihološkom i merkantilnom smislu. Zaključno, napomenimo kako je niz hrvatskih umjetnika dosegao vrhunsku umjetničku kvalitetu, uz to i pripadajuću internacionalnu slavu, što je rezultiralo činjenicom da su mnogi od njih, unatoč tome što je riječ o umjetnički neškolovanim majstorima, postali s vremenom profesionalni slikari i kipari.

Ivan Rabuzin: *Na bregovima-prašuma*, 1960.

Emerik Feješ:
Milanska katedrala, 1966.

Matija Skurjeni:
Životinjski svijet, 1961.

na izučavanju i prezentaciji ponajprije najvažnijih i najvrsnijih autora te njihovih antologijskih djela. Osim naive, institucija je orijentirana i prema ostalim oblicima moderne samouke umjetnosti, ponajprije autsajderskom stvaralaštvu.

SLIKE NA STAKLU

Hrvatska naiva, uz francuske klasike prve generacije kao što su– Henri Rousseau, Bauchant, Bombois, Séraphine Louis, Vivin – slovi kao najvažnija i umjetnički relevantna komponenta svjetske naive te je neprijeporni brend hrvatske moderne i suvremene umjetnosti. Odnosi se to ponajprije na stvaralaštvo Ivana Generalića (1914. – 1992.), Ivana Rabuzina (1921. – 2008.), Emerika Fejše (1904. – 1969.), Matije Skurjenija (1898. – 1990.) i Petra

Smajića (1910. – 1985.), neprijepornih klasika svjetske naive. U stalnom postavu HMNU-a su i djela ostalih ključnih predstavnika hrvatske naive, ponajprije majstora tzv. Hlebinske škole – Mirka Viriusa (1889. – 1943.), Ivana Večenaja (1920.), Mije Kovačića (1935.), Dragana Gažija (1930. – 1983.), Martina Mehkeka (1936.) i Ivana Lackovića Croate (1931. – 2004.), čije slike na staklu fasciniraju mnogobrojne posjetitelje Muzeja, što ne čudi jer su upravo spomenuti umjetnici tu osebujnu staru tehniku doveli do takvog savršenstva da im nema ravnih u svjetskim okvirima.

U stalnom postavu, koji je kreiran uz moto: *Naivna umjetnost kao segment moderne umjetnosti*, uključene su također slike Slavka Stolnika (1929. – 1991.),

Eugena Buktenice (1914. – 1997.) i Dragice Juraka (1911. – 1994.) te skulpture Lavoslava Tortija (1873. – 1942.).

HMNU ne samo da je prvi, najstariji muzej naive u svijetu, nego se svrstava među najvažnije i najagilnije muzeje za tu izdvojenu vrstu umjetnosti – ponajprije zbog svoga iznimnog fonda, a zatim bogate izdavačke i izložbene djelatnosti. Sve to je prepoznato ne samo u stručnim krugovima i u sklopu nacionalnih međa, nego i na najširem međunarodnom planu. U posljednjih petnaestak godina institucija je objavila mnogobrojne relevantne monografije, monografske kataloge, knjige te niz ostalih publikacija koje zorno svjedoče o tome. U tom razdoblju projekte Muzeja, njegov stalni postav i povremene izlož-

Ivan Večenaj: Mojsija i Crleno morje, 1973.

Što je Hlebinska škola?

Pod pojmom *Hlebinska škola* podrazumijevamo slikarstvo seljaka-slikara iz Hlebina i bliže okolice, nedaleko od Koprivnice, u Podravini, koji su više-manje samouci i nemaju akademsku likovnu naobrazbu. Taj pojam treba shvatiti uvjetno jer tu nikada nije bila neka stvarna (i stalna) škola, nije bilo razreda, više polaznika i više nastavnika, točno utvrđenih programa itd. Inicirana je i pokrenuta 1930. zalaganjem akademskog slikara Krste Hegedušića koji je, upoznavši mlade seljake-slikare Ivana Generalića i Franju Mraza, odlučio poduprijeti ih u nastojanjima, postavši njihov mentor i savjetodavac. Ti su seoski mladići prvi put izlagali kao gosti na trećoj izložbi Udruženja umjetnika Zemlja u Zagrebu 1931. godine. HMNU je priredio 2005. godine u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu veliku monografsku i kritičku izložbu *Umjetnost Hlebinske škole* te je bilo prezentirano stotinjak djela 12 autora; bio je to izbor najboljih umjetnika i njihovih karakterističnih i vrsnih ostvarenja. Projekt slovi za najveću i respektabilnu izložbu umjetnika Hlebinske škole koja je ikad održana.

Petar Smajić: *Majka i kći*, 1933.

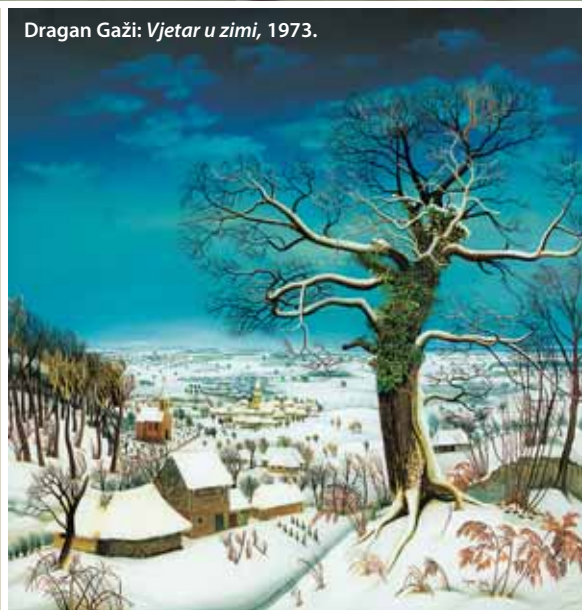
Mijo Kovačić: *Žena u zimskom pejzažu*, 1965.

Martin Mehkek: *Moj sused, razroki Štef*, 1962.

Ostale zbirke Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti

HMNU ima i vrlo značajnu zbirku autsajderske umjetnosti, gdje se od hrvatskih autora ističu djela Jakova Bratanića (1912. – 2001.), Hrvoja Šercara (1936.), fra Ambroza Testena (1897. – 1984.) i Drage Trumbetaša (1937.). Slijedi zbirka pučkih sakralnih slika na staklu anonimnih autora iz 19. stoljeća te respektabilan izbor iz stvaralaštva članova Udruženja umjetnika *Zemlja* – ponajprije i ponajviše Krste Hegedušića (1901. – 1975.), a zatim Marijana Detonija (1905. – 1981.) i Ede Kovačevića (1906. – 1993.) – koji su pripomogli otkriću, stasanju i afirmaciji fenomena Hlebinske škole odnosno naive u Hrvatskoj. O svemu tome podrobnije nekom drugom prigodom.

Dragan Gaži: *Vjetar u zimi*, 1973.

be, u domovini i inozemstvu razgledalo je oko četristo tisuća ljubitelja umjetnosti. Samo na izložbi u *Museum of Fine Arts* u St. Petersburgu, na Floridi, godine 2000. bilo je 50.000 posjetitelja, a na putujućoj izložbi koja je održana u Japanu potkraj 2005. i početkom 2006. više od 70.000 poklonika ljepota. Već godinama stranci čine od 80 do 85% posjetitelja stalnog postava Muzeja.

SURADNJA NA MEĐUNARODNOM PLANU

Zbog skućenoga prostora iz strane umjetnosti u stalnom postavu nudi se izbor djela samo nekolicine renomiranih umjetnika. Djelima tih autora predočuju se kako iznimni doprinosi strane umjet-

nosti u zbirci, tako i sva raznolikost naive te otkloni prema artbrutizmu i autsajderskom stvaralaštvu koji posljednjih desetljeća dobivaju sve više na značenje. To je bilo zorno izraženo i na velikoj kritičkoj izložbi *Umjetnost bez granica/Strani majstori iz kolekcije Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti*, koja je održana u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu 2007. godine pod visokim pokroviteljstvom UNESCO-a.

Vrlo intenzivna suradnja na međunarodnom planu događa se i posljednjih godina: to je razvidno ponajprije sudje-

lovanjem na velikim međunarodnim trijenalnim izložbama naive, art bruta i autsajderske umjetnosti u Slovačkoj narodnoj galeriji u Bratislavi. HMNU je zatim vrlo zapaženo sudjelovao na velikoj izložbi svjetske naive *Da Rousseau a Ligabue/Naif?*, u Fondazione Palazzo Bricherasio u Torinu 2002. kada ostvaruje plodonosnu suradnju i s jednim od najvećih i najznačajnijih muzeja naive, art bruta i autsajderskog stvaralaštva u svjetskim relacijama, Muzejom Charlotte Zander iz Bönnigheima kraj Stuttgarta. ■

ENG The Croatian Museum of Naïve Art in Zagreb, celebrating its 60th anniversary, is the first museum in the world founded to follow, collect, study and present naïve art, a particular and distinct art phenomenon of the 20th century.

Kesten cugom na kestene u Kostajnicu

Današnju Kostajnicu prepoznamo po čudesno lijepoj vizuri i zelenilu rijeke Une i starome gradu smještenom na otoku usred rijeke, koja je gotovo u potpunosti obnovljena

Napisala: **Srebrenka Šeravić**

Snimke: **S. Šeravić i arhiva**

U središnjem dijelu hrvatskoga Pounja, između lijeve obale rijeke Une i Zrinske gore smjestila se Hrvatska Kostajnica. Ovaj gradić koji danas broji tek nešto više od dvije tisuće i sedam stotina stanovnika i kojeg u novije vrijeme obilaze važni prometni putovi, ima dugu i zanimljivu povijest. Arheološki nalazi govore da je u doba antike nedaleko od današnje Kostajnice prolazila rimska cesta koja je vjerojatno povezivala *Sisciu* i *Sirmium*, o čemu svjedoče pronađeni miljokazi, ostaci keramike i vodovoda.

U pisanim dokumentima ime Kostajnice prvi put se spominje u ranom srednjem vijeku, 1240. godine, kada meštar templarskoga reda potvrđuje kupnju zemlje u dubičkome kraju, navodeći da granica navedene zemlje doseže do "puta koji iz Kostajnice vodi u Dubicu". Kostajnica iz tog razdoblja najčešće se spominje upravo u dokumentima vezanim uz zemljišne sporove poput onog koji je hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. potpisao 1258. godine, ili davanja zemlje u posjed (ban Ivan, 1324. godine). Već 1285. godine u Kostajnicu dolaze franjevci i grade samostan, oko kojega se formira naselje. U 15. stoljeću područje Zrinske gore i Kostajnice dolazi u posjed poznate plemićke obitelji Zrin-

ski. To je vrijeme žestokih borbi s Turcima koji pokušavaju prodorom iz Bosne osvojiti područja preko rijeke Une, a prije svega Kostajnicu, odakle su se otvarali putovi za daljnje napredovanje prema Pokuplju. Ban Nikola Zrinski dugo je odolijevao Osmanlijama, no 1556. godine Kostajnica je osvojena i pod turskom vlašću ostaje više od jednog stoljeća, sve do 1688. godine.

MJESTO POGIBIJE GORDANA LEDERERA

U 18. stoljeću Kostajnica postaje dijelom Vojne krajine i sjecište je trgovačkih putova, važan sajmišni grad u koji pristižu Hrvati doseljenici iz Bosne. Grad se intenzivno razvija i širi prema zapadu uzduž rijeke Une. U tom razdoblju grade se crkve i vrijedni javni i građanski objekti kasnobarokne arhitekture. Kostajnica je kratkotrajno, početkom 19. stoljeća, bila i pod upravom Francuza koji su također ostavili za sobom vrijedne objekte, ponajprije poznati drveni most preko rijeke Une koji danas, na žalost, poznajemo tek sa starih razglednica.

Tijekom svoje povijesti Kostajnica je često bila razarana, posljednji put u Domovinske ratu, čije se posljedice, unatoč obnovi, ipak mogu vidjeti na svakome koraku. Uspnete li se na brdo Ču-

Stari grad smještenom na otoku usred rijeke

Mjesto
pogibije
Gordana
Lederera

Obnovljena
crkva sv. Antuna
Padovanskoga

kur iznad Kostajnice s kojega se pruža nevjerojatno lijepi pogled na grad i rijeku, naići ćete na križ koji obilježava mjesto pogibije Gordana Lederera, legendarnoga ratnog snimatelja Hrvatske radiotelevizije čiji je mladi život prije nešto više od dvadeset godina ugasio snajperski metak četničkog zlikovca s druge strane rijeke Une. Poginuo je snimajući hrvatske branitelje koji su branili Pounje i Kostajnicu.

Današnju Kostajnicu prepoznajemo po čudesno lijepoj vizuri i zelenilu rijeke Une i starome gradu smještenom na otoku usred rijeke. Ova povijesna utvrda, danas gotovo u potpunosti obnovljena, ima višekutni tlocrt nad kojim dominiraju jedna polukružna i dvije četverokutne kule. Tu je i obnovljena crkva sv. Antuna Padovanskoga i franjevački samostan, koji nadvisuje brdo Djed, danas park-šuma pošumljena prema idejama slavnog pedagoga Davorina Trstenjaka krajem 19. stoljeća.

Vjerojatno je jesensko vrijeme najljepše doba za posjet Kostajnici, tada su boje prirode koja je okružuje najintenzivnije: zelenilo ljepotice Une, žuto i rumeno lišće okolnih šuma prepunih kestena ili *kostanja*, kako glasi stari naziv toga šumskog ploda uvriježen u narodu. Odatle potječe i ime Kostajnice.

U listopadu sa zagrebačkoga Glavnog kolodvora za Kostajnicu vozi poznati *Kesten cug*, vlak koji će vas dovesti u taj prekrasni gradić. Tamo vas, uz sve ljepote grada i prirode koja ga okružuje, očekuje i *Kestenijada*, fešta od kestena. Vrijedi se potruditi! ■

Rijeka Una kod Kostajnice

ENG Hrvatska Kostajnica, a town with a long and fascinating history, is situated in the centre of the Croatian Pounje region, between the Una River and the Zrinski highlands.

NAŠA KUHINJA

Priprema: Marija Hećimović

Slasni zalogaj patke neodoljivo nas privlači u ovo pro hladno jesensko vrijeme, a i prilozi idu izvrsno uz patku. Recept je vrlo jednostavan i ne traži puno vremena za pripremu, a ukupnost okusa je posebna i vjerujemo da ćete biti zadovoljni.

PEČENA PATKA S KUPUSOM I OKRUGLICAMA

Vrijeme pripreme:

90 min

SASTOJCI:

2,5 kg patke
15 dag masti
1 kg kiselog kupusa
1 dcl ulja ili masti
20 dag crvenog luka
1 kg krumpira
30 dag brašna
2 jaja
žlica masti, kim, sol

PRIPREMA

Očišćenu patku dobro natrljamo solju, prelijemo ugrijanom masti i stavimo peći na 180 C. Treba je peći oko 2 sata uz često polijevanje umakom od pečenja.

Na masti popržimo sitno sjeckani luk, dodamo kim i narezani kiseli kupus te stavimo kuhati. Kuhani ocijeđeni kupus pomiješamo s kuhanim okruglicama (knedlima).

Za okruglice je potrebno skuhati krumpir u ljusci, očistiti ga i protisnuti ili sitno naribati, dodati brašno, jaja, mast i sol te umiješiti tijesto. Pripremljeno tijesto treba izvaljati u prutiće debljine 1,5 cm te ih koso rezati na duljinu od 1,5 cm da se dobiju male okruglice, koje se zatim skuha u slanoj vodi. Kuhane okruglice oprati pod mlazom vode i umiješati u pripremljeni kupus te preliti masnoćom od pečenja, dobro promiješati smjesu i poslužiti s pečenom patkom.

Književna večer sa spisateljicom Natašom Dragnić

Ostvarivanje ove književne večeri pomogli su hrvatski poduzetnici, hrvatske majke, "Hrvatsko prosvjetno društvo" iz Stuttgarta te "Gradska knjižnica Gaggenau"

Spisateljica Nataša Dragnić (lijevo) na književnoj večeri

Napisala: **Nediljka Buklijaš**

Na poziv hrvatske nastave, nastavnih mjesta Gaggenau, Rastatt i Baden-Baden, u ugodnoj i toploj atmosferi Gradske knjižnice u Gaggenau gostovala je Nataša Dragnić, autorica romana "Svaki dan, svaki sat" (njemački original "Jeden Tag, jede Stunde", tiskan 2011.).

Nataša Dragnić (1965.), rođena Splićanka, od 1994. godine živi u Erlangenu u Njemačkoj. Diplomirala je francuski i njemački jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Dugi niz godina bavi se jezicima. Kako sama kaže, sanja i voli na njemačkom jeziku pa se u tome može vidjeti i razlog pisanja na njemačkom jeziku umjesto na materinskom jeziku.

Roman prvijenac Nataše Dragnić izazvao je kako veliki interes izdavača, tako i čitalačke publike. Dokaz za to je da su prava na roman i prije objavljivanja otкупljena u 28 zemalja svijeta, a do danas je ukupno izdan u 17 zemalja, od prolje-

ća ove godine uključujući i Hrvatsku. Upravo hrvatsko izdanje bilo je i povod za hrvatsko-njemačku književnu večer u Gaggenau, prvo takvo dvojezično čitanje i predstavljanje ovog romana.

To je sveltremena, sveprostorna i sveprisutna priča o dvoje mladih ljudi, Dori i Luki, od njihova djetinjstva u gradiću na dalmatinskoj obali do rastanka i ponovnih susreta. To je lepršava i nježna ljubavna priča o neostvarivosti ljubavi zbog nekih vlastitih odluka i strahova. Čita se u jednom dahu, a završava pomalo nedorečeno te ostavlja svakom čitatelju prostor za vlastiti zamišljeni završetak ove priče. Iako napisan na njemačkom jeziku, skriva neizbrisiv dalmatinski duh, kako u svijesti likova tako i u činjenici da je središnje mjesto radnje Makarska. Čitajući ga, šećemo se ulicama toga maloga dalmatinskoga grada, još od 50-ih godina 20. st. do danas. Neopisiv je to doživljaj, pogotovo za one koji su se prošetali

njima, a one koji nisu navodi da to požele i da na njezinim ulicama započnu neku svoju priču.

Na početku naše književne večeri prisutne je pozdravio Ulrich Freist, voditelj knjižnice u Gaggenau, zatim Nediljka Buklijaš, učiteljica hrvatske nastave i Zorica Batovanja, u ime roditelja učenika hrvatske nastave. Književna večer vođena je dvojezično, autorica je odlomke čitala na njemačkom, a učenice hrvatske nastave Mirjana Nosić, Ivana Jakin i Tina Plavotić oduševile su prisutne čitanjem odlomaka romana

na hrvatskom jeziku. Bilo je to svojevrsno putovanje Hrvatskom, od fotografija Hrvatske, mirisa lavande, lijepe klapske pjesme do zvučne hrvatske riječi.

Ostvarivanje ove književne večeri pomogli su hrvatski poduzetnici, hrvatske majke, "Hrvatsko prosvjetno društvo" iz Stuttgarta te "Gradska knjižnica Gaggenau". Nadamo se da će nakon ovako uspješne organizacije

dvojezičnog događaja biti još prilike da pokažemo kako hrvatske zajednice sluđuju mjesto u kulturnoj zajednici Europe i svijeta, prihvaćajući druge jezike i običaje, pritom ne zaboravljajući vlastite. Svojim radom i stvaranjem možemo privući i zainteresirati matične zemlje te im približiti našu hrvatsku kulturu odnosno jezik, bilo to barem posredno. Svijet ostaje na mladima, a učenici hrvatske nastave još jedanput su se pokazali kao najbolji promotori lijepe hrvatske riječi. ■

ENG Writer Nataša Dragnić spoke at the municipal library in Gaggenau at the invitation of Croatian language instructors in the German towns of Gaggenau, Rastatt and Baden-Baden.

‘Kad hrabrost prevlada’

Autorica piše o običnim građanima koji su spašavali Židove, dužnosnicima NDH kao spasiocima, ulozi zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca u spašavanju Židova, talijanskim vojnicima, diplomatima i građanima koji su spašavali Židove te partizanskim spasiocima

Tekst i snimke: Hina

Američka povjesničarka židovskoga podrijetla Esther Gitman izjavila je kako ne može šutjeti te da mora govoriti o tome da je zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac bio sveti čovjek, koji nije spašavao samo Židove, nego i Srbe te sve one koji su bili u miješanim brakovima.

Gitman je predstavljajući svoju knjigu “Kad hrabrost prevlada - Spašavanje i preživljavanje Židova u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj 1941. - 1945.” rekla kako je tijekom rata u NDH stradalo oko 30.000 Židova te kako je istražujući u Hrvatskome državnom arhivu utvrdila da je u NDH spašeno oko 9.500 Židova. Smatra kako se takvo spašavanje nije dogodilo u drugim državama koje su bile pod nacističkom okupacijom.

Napomenula je kako su u jednom od većih europskih gradova – Beogradu – nacisti i njihovi srpski kolaboracionisti već 1942. Srbiju proglasili slobodnom od Židova, što po njezinim riječima nije bio slučaj ni u jednoj drugoj državi. Istaknula je kako je spasiocima Židova u NDH klasificirala u šest skupina te dodala kako je obradila zalaganje i zauzimanje pojedinaca koji su stavljajući na kocku vlastite živote spašavali Židove.

Napomenula je i kako su državni dužnosnici nizom različitih uredbi, poput uvođenja titule počasnog Arijevca, spašavali svoje židovske susjede te podsjetila kako je skupina židovskih liječnika, kako bi ih spasili od progona, poslana u Bosnu radi liječenja endemičnoga sifilisa. Posebno je, pak, istaknula ulogu

Esther Gitman, Vlado Košić i Josip Mrzljak

zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca u potpori i poticanju spašavanja Židova.

Govoreći o knjizi, povjesničar Jure Krišto ocijenio je kako je ona “mala opomena i veliki poučak hrvatskoj historiografiji”. “Opomena je to kako život nije vrijedan ako u

njemu nema barem malo hrabrosti”, rekao je dodavši kako su ljudi u teškim vremenima dužni prema progonjenim Božjim bićima pokazati dio svoje čovječnosti. Hrvatskoj historiografiji je poručio kako povijest ne može biti cjelovita samo s popisivanjem zločina, nego da joj cjelovitost daje i ljudska hrabrost koja se očituje u spašavanju ljudi.

Knjiga “Kad hrabrost prevlada - Spašavanje i preživljavanje Židova u Neza-

visnoj Državi Hrvatskoj” (342 str.) podijeljena je na sedam poglavlja u kojima autorica piše o Židovima u razdoblju između dvaju svjetskih ratova i počecima progona i stradanja Židova, o običnim građanima koji su spašavali Židove, dužnosnicima NDH kao spasiocima, ulozi zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca u spašavanju Židova, talijanskim vojnicima, diplomatima i građanima koji su spašavali Židove te partizanskim spasiocima. U sedmom poglavlju objavljene su preslike dokumentarne građe koje potvrđuju autoričine teze te imensko kazalo.

Esther Gitman rođena je u Sarajevu. Nakon Drugoga svjetskog rata živjela je u Izraelu, Kanadi, a zatim se 1972. doselila u SAD. U akademskoj godini 2002./2003. na temelju Fulbrightove stipendije provela je istraživanje u Zagrebu usredotočivši se na stradanje Židova od 1941. do 1945. godine. ■

ENG American historian of Jewish heritage Esther Gitman presented her latest book, *When Courage Prevailed: The Rescue and Survival of Jews in the Independent State of Croatia 1941-1945* in Zagreb.

Kalvarija kotorvaroških Hrvata još uvijek traje

Na spomen-obilježju ispisana su imena svih 727 žrtava nad kojim raširenih ruku bdije Gospa Žalosna - Majka Kotorvarošanka. Prije rata župa Kotor Varoš imala je 5.600 vjernika, Sokoline 1.800 i Vrbanjci 3.500. Danas u sve tri župe nema ni 250 vjernika

Biskup Komarica s Kotorvarošanima ispred spomen-obilježja

i žrtve neometano prođe kroz Kotorišće i Kotor Varoš. Veliki drveni križ, koji je izradio Marjan Miškić iz sela Orahove, naizmjenice su nosile tri grupe Kotorvarošana. Nakon križnog puta Milorad Bandalo pročitao je u župnoj crkvi Male Gospe Pjesmu povratnika (Ps. 126.), a zatim je banjolučki biskup dr. Franjo Komarica predvodio koncelebrirano euharistijsko slavlje s dvanaest, uglavnom kotorvaroških svećenika. U misnom slavlju sudjelovale su i redovnice Kotorvarošanke. Liturgijsko pjevanje animirao je fra Vinko Jelušić, župni i samostanski vikar u Jajcu.

Biskup Komarica istaknuo je u povijesti kako je neželjeni rat, kako Drugi svjetski rat tako i Domovinski, prouzročio iznimno velike i nepopravljive gubitke za Banjalučku biskupiju i cijelu Katoličku crkvu u BiH. "Jedna od osobito važnih i svetih zadaća Crkve je molitveno sjećanje na pokojne, osobito na žrtve rata i nasilja. Naša nacionalna i crkvena povijest prepune su takvih žrtava. Sjećanje na žrtve je nužno. Blaženi papa Ivan Pavao II. dao je nama, članovima Kato-

Napisaao: **Stipo Marčinković**

Dvadeseta obljetnica srpske agresije na Hrvate i vjernike župa kotorvaroške doline obilježena je u Kotor Varošu, u subotu 6. listopada misnim slavljem za sve poginule, umrle i nestale hrvatske branitelje Drugoga svjetskog rata i poraća, njih 557, i Domovinskog rata, njih 170, te blagoslovom Gospina kipa i otvaranjem spomen-obilježja stradalnicima obaju ratova.

Mnogobrojni Kotorvarošani, koji su 1992. godine bili skoro svi prognani, a njihove crkve, domovi i gospodarski objekti srušeni, zapaljeni i uništeni, okupili su se pokraj Križa iz 1911. godine u Kotorišću. Župnik fra Anto Šimunović rekao je okupljenima: "Došli smo se pomoliti za sve hrvatske žrtve iz kotorvaroškog kraja, došli smo pokraj Križa jer križ je znak i stvarnost patnje i žrtve,

ali s Kristom i znak pobjede nad zlom i smrću. Put križa koji ćemo moliti je put kojim su hodili i danas hode Hrvati kotorvaroškog kraja. Nije slučajno da je nekoliko stotina metara od ovog križa bilo i jedno od najvećih stratišta za Hrvate na kraju Drugoga svjetskog rata (1945.). Samo u jednoj noći hladnim oružjem (krampom, nožem, bajunetom...) ubijeno ih je više od dvije stotine. Svjedoci pričaju kako su se jauci zarobljenih Hrvata čuli tri dana i tri noći. Tada započeta tragedija i kalvarija kotorvaroških Hrvata još uvijek traje."

KRIŽNI PUT

Župnik Šimunović pozvao je okupljene da križni put mole s dubokom vjerom, dostojanstvom i poštovanjem koje naši mučenici i žrtve zaslužuju i da nitko ne odgovara na moguće provokacije. Pripadnici policijskih snaga pobrinuli su se da povorka križnog puta, nakon pjesme i molitve pokraj Križa za mučenike

Baščina

Misno slavlje

Župna crkva bl. Djevice Marije

ličke crkve, u zadatak da sačuvamo trajan spomen svojim mučenicima i svim nevinim žrtvama totalitarnih, duboko nehumanih razima prošlog stoljeća”, rekao je biskup Komarica te napomenuo da nema gotovo ni jedne župe u njegovoj biskupiji u kojoj nije stradao određeni broj župljana, u nekim župama i više stotina. Među prvim po broju stradalih je kotorvaroška župa.

U prinošenju darova prinesena je Knjiga popisa svih 727 mučenika i žrtava kotorvaroških Hrvata obaju ratova, zatim križ kao simbol njihovih povijesnih muka, trpljenja i spasenja, putna torba koju su Kotorvarošani često koristili odlazeći trbuhom za kruhom te kip Gospe Žalosne - Majke Kotorvarošanke koja je simbol hrabrih kotorvaroških žena i majki te čuvarica ognjišta, obitelji i djece.

‘OSMJEH IM NISAM DAO’

Na kraju misnog slavlja vlč. Slavo Grgić, ravnatelj Katoličkoga školskog centra u Bihaću, pročitao je pjesmu *Osmjeh im nisam dao* koju je napisao učenik drugog razreda Stjepan Buljan iz Krka. Zatim su se sudionici okupili ispred župne crkve, pokraj spomen-obilježja na kojemu su ispisana imena svih 727 mučenika i žrtava i nad kojim raširenih ruku bdije Gospa Žalosna - Majka Kotorvarošanaka, djelo akademskog kipara iz Zagreba Ante Jurkića. Gospin kip od siluminijuma (vrsta aluminija) izliven je u Ljevaonici umjetnina Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Prof. dr. Ivo Pranjković, predstavnik kotorvaroških Hrvata, izložio je pregled najvažnijih povijesnih događaja na kotorvaroškom području, a dijelom i u cijeloj Bosni i Hercegovini od 12. stoljeća do današnjih dana. Vlč. Anto Ivić, žu-

pnik župe Sopje kraj Virovitice, pročitao je imena i prezimena 727 mučenika i žrtava kotorvaroških Hrvata.

Zatim je govorio zapovjednik I. kotorvaroške bojne i predsjednik veterana rata Kotor Varoša brigadir HV-a i pukovnik HVO-a Zoran Piličić.

BISKUP FRANJO KOMARICA

U ime kotorvaroških Hrvata veliku svijeću s hrvatskim grbom prinijeli su i upalili Marija Miškić i Neven Marković, a vijenac su položili Viktor Grgić, Katica Draguljić, Manda Jelušić i Ivica Grgić Grga. Vijenac u ime Generalnog konzulata RH u Banjoj Luci položila je generalna konzulica Dunja Jevak, u ime člana Predsjedništva BiH Željka Komšića savjetnik Mato Zeko, u ime HDZ-a RH i Udruge hrvatskih branitelja RH, BiH i dijasporu Zavjet iz Zagreba zamjenik predsjednika Karamarka dr. Drago Prgomet te brigadir Ivan Rašić i pukovnici Franjo i Mijo Crnoja, u ime grada Kutjeva i Kotorvarošana iz Kutjeva gradonačelnik Ivica Nikolić i vjeroučitelj Pile Miškić, u ime pet udruga Domovinskog rata iz Jajca pukovnik Ivo Šimunović, bojnici Anto Lukić i Darko Samardžić te Dragan Bungić i Anto Šimunović, a u ime KUD-a i Udruge raseljenih kotorvaroških Hrvata iz Velike Ivanka Ivić, Ivan Manović i Marko Jakovljević. Predstojnicu Državnog ureda za Hrvate izvan RH Dario Krstičević predstavljao je Kotorvarošanin Ivan Zeba iz MVEP-a.

Nakon polaganja vijenaca nazočnicima se obratila Marina Pendeš, zamjenica ministra obrane BiH, a zatim je govo-

rio predsjednik organizacijskog odbora fra Stipo Karajica.

Kip Gospe žalosne – Kotorvaroške žene otkrili su autor Anto Jurkić, Dunja Jevak, Ivica Nikolić te ing. arh. i akademik Marko Mušić iz Ljubljane, projektant spomen-obilježja koje su izgradili i izradili građevinska poduzeća: Komotin iz Jajca i Marbo-Stone d.o.o./Dunol/Kiseljak. Gospin kip i cijelo spomen-obilježje blagoslovio je biskup dr. Franjo Komarica i zapjevao uskrсну himnu *Kraljice neba, raduj se!*

Nakon zajedničkog objeda, koji su pripremili župnici fra Anto Šimunović i fra Marko Bandalo, Kotorvarošani su se uputili prema Baščinskoj spomen-špilji, prema mjestu svoga odlaska u progonstvo 17. listopada 1992. godine, ali i prema mjestu svoje nade u povratak. Svoje potresno svjedočanstvo o odlasku Hrvata i Muslimana u progonstvo pročitao je katehistica Ljubica Maljur, a Augustin Jelušić pročitao je spomenutu pjesmu *Osmjeh im nisam dao*. Spomen-špilju i u njoj kip Gospe s djetetom Isusom, rad akademskog kipara iz Viteza Dejana Pranjkovića, nakon krunicе, Gospinih litanija i drugih molitava blagoslovio je biskup Komarica zapjevavši i nekoliko Gospinih pjesama. Pri kraju spomen-dana u župi Sokoline, u kojoj više nitko ne živi, župnik fra Marko Bandalo molio je s tridesetak osoba za povratak izbjeglih i prognanih, napominjući kako je prije rata župa Kotor Varoš imala 5.600 vjernika, Skoline 1.800 i Vrbanjci 3.500. A sada u sve tri župe, na žalost, nema ni 250 vjernika. ■

ENG The twentieth anniversary of the Serbian aggression against the Croats of Kotor Varoš (Bosnia-Herzegovina) was commemorated on 6 October with a mass for the fallen defenders, those still missing and civilian casualties, the consecration of a statue of the Virgin Mary and the unveiling of a monument in memory of the victims of the war.

Zlatna bula Bele IV. zagrebačkom Gradecu

Zlatna bula je povelja kojom je ugarsko-hrvatski kralj Bela IV. u Virovitici 16. studenoga 1242. dao Gradecu na brdu Griču u Zagrebu pravo slobodnoga kraljevskoga grada sa znatnim povlasticama

Zlatna bula Bele IV. iz 1242. godine

Piše: **Željko Holjevac**

“**D**opustili smo da na brdu Griču bude slobodan grad, da se građani slobodno nasele i da imaju, drže i čuvaju stalne zemlje i posjede, prava i slobode koje smo doznačili i potpisali”, pisalo je u *Zlatnoj buli*, povelji sa zlatnim pečatom, kojom je ugarsko-hrvatski kralj Bela IV. u Virovitici 16. studenoga 1242. dao Gradecu na brdu Griču u Zagrebu pravo slobodnoga kraljevskoga grada sa znatnim povlasticama. *Zlatna bula* jedan je od važnijih izvora hrvatske srednjovjekovne povijesti: njome je zagrebački Gradec dobio najopsežniji gradski privilegij među svim gradskim naseljima u Slavoniji, hrvatskoj pokrajini koja je u razvijenom srednjem vijeku obuhvaćala cjelokupno savsko-dravsko međuriječje od Sutle na zapadu do utoka Save u Dunav na istoku.

Nakon što je ugarski kralj Ladislav Arpadović poslije smrti hrvatskoga kra-

li su 1241. azijski Mongoli (Tatari) pod Batu-kanom. Opljačkali su i porušili zagrebačka naselja, a kralj Bela IV. sklonio se pred njima u Dalmaciju. Srednjovjekovni splitski kroničar Toma Arhidakon opisao je Tatаре sljedećim riječima: “Tatarsko lice pruža strašan izgled; noge su im kratke, a prsa široka; lice im je plosnato, a koža bijela; golobradi su, nos im je kukast, a oči male i dosta razmaknute. U njihovo oružje pripadaju nekakvi oklopi od bikovske kože složene poput ljusaka, ali ipak neprobojni i vrlo sigurni. Kacige nose željezne i kožnate, mačeve zavinute, a tobolce i lukove imaju o pasu na vojnički način. Strelice su im 4 puta duže od naših, sa šiljkom od željeza, kosti i roga. Zastave su im malene, crne i bijele boje, s nekom vunenom kitom na vrhu. Na malenim ali snažnim konjima, koji podnose glad i napor, jašu poput seljaka. Iako bez potkova, jure ti konji po hridinama i kamenju kao divokoze.”

Nakon tatarske provale počelo je utvrđivanje hrvatskih gradova, a Bela IV. dopustio je nastradalim zagrebačkim građanima da na brdu Griču o svo- me trošku sagrađe novi grad s čvrstim

lja Dmitra Zvonimira 1089. ostvario nasljedno pravo na hrvatsko prijestolje i 1094. osnovao Zagrebačku biskupiju, nasuprot zagrebačkome Kaptolu smjestili su se građani podno brda Griča i na njemu podignuli posebno naselje, odijeljeno od Kaptola potokom Medveščakom. No, u Ugarsku i Hrvatsku provali-

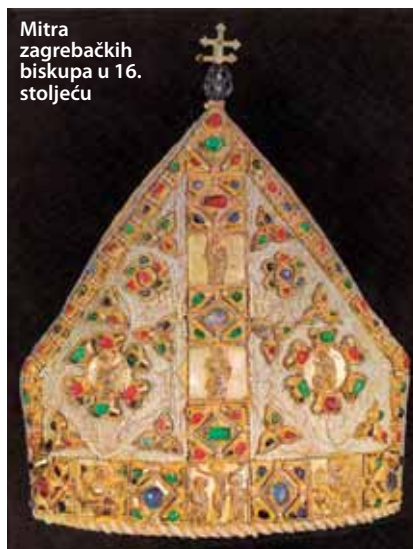
Jelačićev trg u ujedinjenom Zagrebu 1860. godine

zidom i utvrdama. Gradec je *Zlatnom bulom* izuzet iz banske i županijske vlasti te izravno podvrgnut kralju. Njegovi su građani dobili pravo birati svoga suca, slobodno trgovati i na određene dane održavati sajmove. Gradsko vijeće imalo je pravo birati suca svake godine. Građanima Gradeca obećana je naknada štete ako bi bili napadnuti i opljačkani na području Ugarske, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Bili su oslobođeni plaćanja daća (cestarina, mostarina) u sklopu granica Ugarsko-hrvatskog kraljevstva. Za gospodarski razvoj Gradeca osobito je bilo važno pravo održavanja dnevnih i tjednih sajмова, kao i stjecanje razmjerno velikoga zemljoposjeda, čija je sjeverna granica bila sljemenska kosa, zapadna potok Vrapčak, a južna rijeka Sava. *Zlatna bula* bila je osnovni gradski zakonik, odnosno kaznenopravni i sudski propisnik.

NA GRIČU SAGRADILI NOVI GRAD

Dužnosti koje su išle uz navedena prava bile su zahtjevne. "Cjelokupno je građanstvo gore spomenutoga grada nama obvezano na niže propisane dužnosti: kad naime kralj Ugarske ushtjedne ići u rat u primorske strane ili u Korušku ili u Austriju, rečeni građani treba da pošalju 10 potpuno naoružanih vojnika. Osim toga treba da gospodinu kralju, kad se desi da onamo ide daju za ručak 12 volova, 1000 hljebova i 4 suda vina. Hercegu pak čitave Slavonije, ako je roda kraljevskoga, dužni su dati polovicu gore rečenoga. A banu koji već bude, ali ne podbanu, ne treba da plate ništa drugo nego kod nastupa njegova banovanja 1 vola, 100 hlje-

Mitra zagrebačkih biskupa u 16. stoljeću

bova i sud vina, i to jedanput, dokle god bude banovao. No, od svih tih dužnosti neka budu oslobođeni i oprošteni 5 godina; nakon 5 godina bit će dužni da ih izvrše", pisalo je u *Zlatnoj buli*.

Bela IV. dopustio je Gradecu 1256. godine održavanje Markova sajma, i to jedanput godišnje u trajanju od osam dana prije i osam dana nakon blagdana sv. Marka Evanđelista (25. travnja), zaštitnika župne crkve na Gradecu. To je povoljno utjecalo na razvoj gradske trgovine jer su na sajmenim danima svi trgovci, domaći i strani, bili oslobođeni plaćanja poreza. Kako bi se obeshrabrili pljačkaši, lopovi i drugi prekršitelji zakona te zaštitila imovina velikog broja trgovaca kazne za prekršaje učinjene tih dana bile su dvostruko veće nego inače. Bela IV. potvrdio je 1266. građanima Gradeca odredbe *Zlatne bule* te ih je, zbog velikih troškova koje su imali oko utvrđivanja grada, oslobodio vojne obveze, a 1267. i obveze plaćanja carine zvane tridesetina.

MARKOV SAJAM

Kakva su u to vrijeme bila prava zagrebačkih cehova, strukovnih udruženja srednjovjekovnih gradskih obrtnika, vidi se iz povlastice koju je postolarski ceh 1466. dobio od ugarsko-hrvatskog kralja Matije Korvina: "Oni sami i svi njihovi nasljednici i potomci mogu uvijek za sva buduća vremena imati i uživati sve one slobodnosti i uobičajena prava koja imaju i uživaju postolari i obrtnici drugih naših slobodnih gradova. Nadalje, poput drugih postolara i obrtnika

koji imaju svoje udruženje, pučki nazvano 'ceh', oni mogu i smiju najprije slobodno osnovati svoje udruženje i svake godine imenovati između sebe njegova dekana ili meštra, koji će upravljati samim udruženjem i koji će sve sporove što izbijaju na bilo koji način kao prvi ispitati, pretrresti i riješiti. Nadalje, nitko uopće ne smije njih ni ikoga među njima dovoditi pred sud gradskog suca i prisežnika spomenutoga grada ni pred sud drugih sudaca u bilo kojem sporu koji se tiče takva obrta i samih izrađenih predmeta, nego samo tada kad je takve sporove prethodno raspravio i presudio meštar spomenutog njihova udruženja."

SLOBODNI I KRALJEVSKI GRAD ZAGREB

Službeni naziv Gradeca stoljećima je bio "slobodni i kraljevski grad Zagreb". Isusovci su ondje 1607. osnovali klasičnu gimnaziju, prvu hrvatsku srednju školu, i 1669. utemeljili akademiju, začetak kasnijeg sveučilišta. Zagrebački biskup i banski namjesnik Maksimilijan Vrhovac skrbio se početkom 19. stoljeća za siromašne i bolesne ljude, poticao skupljanje narodnoga blaga i utemeljio javni park Maksimir. Ljudevit Gaj pokrenuo je u Zagrebu 1835. godine *Novine horvatzke*, prve novine samo na hrvatskom jeziku, s tjednim književnim prilogom *Danica*, prvim hrvatskim književnim časopisom. Zagreb je spajanjem Gradeca i Kaptola 1850. postao jedinstveni grad, a Zagrebačka biskupija uzdignuta je 1852. na čast nadbiskupije. U jesen 1874. svečano je otvoreno moderno Sveučilište u Zagrebu koje je imalo tri fakulteta: pravni, filozofski i bogoslovni. Pokrajinsko središte sjeverozapadne Hrvatske počelo se preobražavati u nacionalnu metropolu svih Hrvata. Poznati zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac izjašnjavao se tijekom Drugoga svjetskog rata za hrvatsku državnu samostalnost i bio protiv ustaške politike nasilja i rasne nesnošljivosti. Danas je Zagreb glavni grad samostalne Republike Hrvatske: u njemu živi četvrtina hrvatskog stanovništva, a u glavnome gradu je i obilje kulturno-povijesnih spomenika. ■

ENG The Golden Bull was an edit whereby Croatian-Hungarian King Bela IV in Virovitica in 16 November 1242 granted the town of Gradec on Grič hill in present-day Zagreb the privileges of a royal free town.

Valvasorova veduta Gradeca iz 1689. godine

MATIČIN VREMEMPLOV

60 godina Matice

Pronašli smo u Matici za mjesec **studeni** godine...

Priprema: **Hrvoje Salopek**

UMJETNIK KOJI JE SVJEDOČIO ISTINU O HRVATSKOJ

Poznat grafičar, slikar i pjesnik Virgilije Nevjestić hrvatskoj se javnosti predstavio izložbom *Hommage à Danielle*, posvećenog njegovoj nedavno preminuloj supruzi. Prvak modernog bakroписа i mezzotintne, kako u predgovoru kataloga ističe povjesničarka umjetnosti Biserka Rauter Plančić, u Matici se predstavio s 40 grafičkih listova, po ocjeni spomenute povjesničarke, u najboljem umjetničkom izražaju.

Urednik: Željka Lešić

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika u zagrebačkom Muzeju Mimara, 3. studenoga svečano je otvorena izložba hrvatsko-francuskog slikara Virgilija Nevjestića. Ovaj poznati grafičar, slikar i pjesnik koji gotovo četiri desetljeća živi i radi u Parizu hrvatskoj se javnosti predstavio izložbom *Hommage à Danielle*, posvećenog njegovoj nedavno preminuloj supruzi. Prvak modernog bakroписа i mezzotintne, kako u predgovoru kataloga ističe povjesničarka umjetnosti Biserka Rauter Plančić, u Matici se predstavio s 40 grafičkih listova, po ocjeni spomenute povjesničarke, u najboljem umjetničkom izražaju. Izložba minijature predstavljena u Mimarici sadrži četrdeset različitih grafičkih i mnogim temama koje su bile žviti i priroda. Nevjestićovi su otisci izdani u satio nekoliko primjeraka. Značajni grafičari, a otisci figura i nadrealističkih pratora domlju se nadmoćno u prirodi.

zom da hrvatsku javnost informirano i da Slike su pobuđale veliko zanimanje posjetitelja

'04

"U organizaciji Hrvatske matice iseljenika u zagrebačkom Muzeju Mimara, 3. studenog svečano je otvorena izložba hrvatsko-francuskog slikara Virgilija Nevjestića. Ovaj poznati grafičar, slikar i pjesnik gotovo četiri desetljeća živi i radi u Parizu."

JOANNE MILLIN

kćerka našeg iseljenika prvakinja baleta na vodi

Među najpoznatije američke balerine na vodi ubraja se Joanne Millin, kćerka našeg iseljenika Ivana Milina iz Kaštela kod Splita. To je mlada, 18-godišnja djevojka, studentica Kalifornijskog sveučilišta u Los Angelesu, koju zovu »najljepšom balerinom na vodi u Kaliforniji«.

Iako je vrlo mlada, Joanne Millin ima za sobom velike uspjeh. U baletu na vodi počela je nastupati još kao 6-godišnja djevojčica, a glasovitom balerinom Annom Curtis u njezinim čuvenim točkama »Ja i moja sjena«, u kojoj je mala Joanne izvanredno igrala njezinu »sjenu«.

Kasnije se osamostalila, te je dosada osvojila mnoga priznanja i nagrade u raznim natjecanjima po Americi, kao u Floridi, Oaklandu, Santa Moniki i t. d. Ove godine je Joanne Millin nastupala kao prima-balerina u »Aqua Polina« u Seattle, gdje je također po-

je bez sumnje na njezinom putu čekaju daljnji uspjesi i još veća slava.

Miss Millin je još od svoga djetinjstva bila član podmlatka Hrvatske Bratske Zajednice, a nedavno je postala pravi član u odsjeku br. 900 u San Francisku. Naši

"Među najpoznatije američke balerine na vodi ubraja se Joanne Milin, kćerka našeg iseljenika Ivana Milina iz Kaštela kod Splita. To je mlada, 18-godišnja djevojka, studentica Kalifornijskog sveučilišta u Los Angelesu, koju zovu najljepšom balerinom na vodi u Kaliforniji."

'55

"Pored Beograda, Ljubljane i Dubrovnika Zagreb je također dobio novi, moderno opremljeni aerodrom, zahvaljujući kojemu je glavni grad Hrvatske svrstan u red značajnijih zračnih raskrsnica u Evropi."

'66

Dva semestra u voljenoj Hrvatskoj

“Uvijek sam imala želju doći u Hrvatsku i ovdje barem određeno vrijeme živjeti”, kaže naša sugovornica i dodaje kako je ljubav prema domovini predaka na nju prenio otac Nicolas

Napisao: **Hrvoje Salopek**

Već nekoliko mjeseci Hrvatsku maticu iseljenika, gotovo svakog dana, posjećuje jedna draga, uvijek nasmijana, mlada osoba. Riječ je o slikarici Katarini Abović, 24-godišnjoj Čileanki hrvatskog podrijetla, koja od veljače živi u Zagrebu i ovdje pohađa sveučilišni tečaj hrvatskog jezika. Matica joj je dala na korištenje jednu prostoriju gdje darovita umjetnica može u miru slikati.

“Uvijek sam imala želju doći u Hrvatsku i ovdje barem određeno vrijeme živjeti”, kaže naša sugovornica i dodaje kako je ljubav prema domovini predaka na nju prenio otac Nicolas. Takav emotivan odnos prema našoj zemlji uistinu je začudan kad uzmemo u obzir da je riječ o obitelji koja već jedno stoljeće živi na drugom kraju svijeta.

PRADJED IZ BOKE KOTORSKE

“Moj pradjed Mihajlo Abović, rodom iz Gornje Lastve u Boki kotorskoj, doselio se 1914. kao 27-godišnjak u Čile”, priča Katarina i uvodi nas u bogatu iseljeničku povijest svoje obitelji koja se očito brižno prenosi iz naraštaja u naraštaj. “Bio je siromašan i trbuhom za kruhom krenuo je u daleku stranu zemlju kako bi iskušao svoju sreću.” Mladić se, kao mnogi naši doseljenici, skrasio u Antofagasti na sjeveru Čilea gdje je radio u rudnicima salitre. Ondje je upoznao svoju buduću suprugu Francicu Mitrović, rođenu 1892. u Slanom, u Dubrovačkom primorju, koja se tada nalazila u posjetu svojoj braći Pavlu i Luji. “Pradjed i prabaka su se zaljubili i ona je odlučila ostatu u Čileu. Preselili su u Valparaiso, za život atraktivniji gradić na obali Pacifika u središnjem Čileu, gdje su se vjen-

Katarina Abović

čali”, kaže Katarina. U Valparaisu tada je bila tek manja hrvatska zajednica jer je većina hrvatskih doseljenika živjela u spomenutoj Antofagasti, kao i u Punta Arenasu na jugu Čilea. Mihajlo je onamo došao očito sa solidnom ušteđevinom jer je život nastavio kao dobrostojeći građanin. “Zanimljivo je da je moj pradjed povremeno pisao i za tamošnje

novine. Brzo je i gotovo savršeno naučio španjolski. To može zahvaliti svom župniku iz Donje Lastve koji ga je podučavao latinski. Kad danas čitam njegova pisma nemoguće je naći bilo kakvu pogrešku”, kaže Katarina.

Franica i Mihajlo zasnovali su obitelj, imali su četvero djece, jedan od njih bio je Katarinin djed Boris. “Djeda na žalost

Mihajlo Abović
rođene doselio
je 1913. kao
23-godišnjak u Čile

Franica Mitrović rođena
je u Slanom 1892.

Obitelj Abović u posjetu kod
Franićinih roditelja u Slanom 1936.

Djed Boris Abović

Katarinina baka Elisa Wiegand
bila je njemačkog podrijetla

Abovići u Valparaisu oko 1950.

nisam poznavala. Umro je rano u 46. godi života. Bio je oženjen s Elisom Wiegand, Čileankom njemačkog podrijetla. Imali su troje djece. Mog oca Nicolasa dobili su 1956. Tata je završio studij ekonomije. Oženio se s Marcelom Oyarzun i otad moji roditelji žive u glavnome gradu Čilea Santiagu gdje tata radi kao viši bankovni službenik, a mama je domaćica", priča Katarina, koja je dobila drugo ime Elisa po svojoj baki. Njezini roditelji su starijoj kćerki, 26-godišnjoj Franici, dali ime po prabaki. Katarina ima i mlađeg brata Miguela starog 21 godina.

'TATA JE OČARAN HRVATSKOM'

Abovići naraštajima, sve do danas, njeguju veze sa svojim rođacima u Hrvatskoj. "Tata je očaran Hrvatskom. On se zapravo osjeća više kao Hrvat nego kao Čileanac. Još kao mladić prvi put je posjetio Hrvatsku i otad se ne gasi njegova želja da često, koliko je to moguće, dolazi ovamo. Mene je prvi put doveo 1999. Mi smo gotovo svake godine dolazili, uvijek tijekom naših zimskih praznika kad je ovdje ljeto", priča Katarina i napominje kako pri svakom posjetu, već po tradiciji, obilaze rodbinu u Dubrovniku i Slanom te skoknu do starog ishodišta Abovića, Gornje Lastve, opustjelog sela u Boki kotorskoj u kojem stare napuštene kamene kuće još odolijevaju zubu vremena.

Katarina je talent za slikarstvo naslijedila s majčine strane, ali i s očeve jer je u obje obitelji bilo slikara ili likovnjaka. "Mamin brat je slikar. Meni se interes za slikarstvo probudio u osnovnoj školi." Katarina je završila studij vizualnih umjetnosti na Katoličkom sveučilištu u Santiagu. Uz svoj umjetnički poziv htjela je, kako kaže, steći i neko konkretno zanimanje pa je završila i poslijediplomski studij umjetničke pedagogije na Sveučilištu "Gabriela Mistral" koji joj omogućuje posao profesorice likovne nastave u srednjim školama. U Čileu je imala i jednu samostalnu izložbu, a sudjelovala je u dvjema skupnim izložbama.

PROBLEMI S PADEŽIMA

Za mogućnost kako da dođe u Hrvatsku saznala je u Veleposlanstvu RH u Santiagu gdje joj je jednom zgodom rečeno da postoji jednogodišnji studijski program za poučavanje inojezičnoga hrvatskoga, tzv. *Croatium*, koji se u pravilu stipendira. Zatražila je i dobila stipendiju i u

Obitelj Abović u Korčuli 2010.

Katarina Abović: Ljudi čekaju tramvaj

Okupljanje obitelji Mitrović i Abović u Olmue 2002.

Na svadbi sestre Franice 2011. u Santiagu: Katarina, otac Nicolas, sestra Franica, brat Miguel i mama Marcela

veljači stigla u Zagreb.

I sad je tu! Kaže da joj hrvatski još uvijek ne ide glatko, posebno padeži. Stoga u razgovoru često upotrijebi engleski, koji odlično govori. Na pitanje o dojmovima iz Hrvatske, kaže da joj se općenito sve sviđa. "Mislim da ljudi ovdje imaju dobar život." Posebno joj se sviđa što se posvuda može mirno i sigurno kretati. Po gradu se kreće najčešće biciklom koji je, kaže uz smijeh, kupila na Hreliću, živopisnoj zagrebačkoj tržnici rabljenih stvari. "Volim se šetati po parkovima i ići u prirodu, što u Santiagu nije uvijek moguće. Upoznala sam puno ljudi - u Studentskom domu Stjepana Radića, na fakultetu... i svi su me lijepo i toplo prihvatili. Kad čuju da sam iz Čilea mnogi pokušavaju reći nešto na španjolskom -

uglavnom me nasmijavaju frazama koje su čuli u meksičkim sapunicama." Kaže da joj se sviđa hrvatska kuhinja, glazba - posebno klapsko pjevanje, a naravno i naše more, jedinstveni Dubrovnik...

Katarina trenutno priprema u Matici svoju samostalnu izložbu koja će uskoro biti otvorena. U katalogu Ljerka Galic, voditeljica Odsjeka iseljeničke baštine HMI-ja, koja se posebno brine o našoj Katarini, piše između ostalog sljedeće: "Ovogodišnjih 12 slika nastalih tijekom njezina boravka u Hrvatskoj svojevrsni su dnevnik u kojem već vještom rukom utjelovljuje zagrebačku svakidašnjicu zabilježenu fotoobjektivom, ističući za-

nimljive pojedinosti iz naoko usputnih situacija - žene koje čekaju tramvaj, vlasnike pasa u šetnji zagrebačkim parkovima, turiste u razgledavanju gradskih znamenitosti, zaljubljenike koji se iščekuju pod satom na glavnome gradskom trgu, mlade ljude u bezbrižnom ljenčarenju na klupama ili travi... U Hrvatskoj je njezin potez mekši, čak i platna naslikana akrilnim bojama prožeta su svojevrsnom 'akvarelnom razlivenošću'. Posebnu preciznost izražava pomnim bilježenjem dnevnih situacija nizanem minijatura, ne tako često izlaganim u današnje užurbano vrijeme."

Nakon izložbe Katarina namjerava još mjesec dana putovati po Europi, a zatim se vratiti u Čile. Naš razgovor mora privesti kraju jer se žuri na fakultet. Veselimo se ponovnom susretu na otvorenju njezine prve samostalne izložbe u Hrvatskoj. ■

ENG Katarina Abović, a 24-year-old painter of Chilean-Croatian heritage is spending the year in Zagreb where she is attending the Croaticum university language course.

PREKRASNA HRVATSKA OKOM FOTOGRAFA JESEN

Snimio: Filip Lučin (više fotografija prekrasne Hrvatske pogledajte na www.filiplucin.com)

Jesen je doba godine u kojem poljoprivrednici skupljaju plodove svoga cjelogodišnjeg rada, od žitarica, preko grožđa pa do maslina. Dani su sve kraći i hladniji te pogotovo u kontinentalnom dijelu zemlje šume prelaze iz zelene u žutocrvenu boju da bi na kraju ostale bez lišća kako jesen prelazi u zimu. S druge strane, na jugu domovine uz more jesen je puno zelenija i toplija i često više nalikuje proljeću od kojeg se razlikuje kraćim danima i nižim temperaturama. Prikazujemo jesenske motive snimljene u raznim krajevima Hrvatske, od Međimurja do Dalmacije.

Bez nespোরазума o nobelovcu Andriću, o slikaru Krekoviću, o...

N ikada svi ljudi nisu živjeli isključivo u rodnome kraju i domovini. Oduvijek je tijekom povijesti bilo onih koji su milom ili silom odlazili u svijet. Danas u svijetu živi oko tri stotine milijuna ljudi izvan svojih domovina. Koliko god je Švicarska jedna od najsređenijih zemalja na ovom planetu, ipak više od 661.000 Švicarki i Švicaraca živi u inozemstvu. Hrvatski narod sa svojom mučnom političko-ekonomskom sudbinom u samom je vrhu popisa najraseljenijih europskih naroda.

Kad je o hrvatskim književnicima i književnosti riječ, onda znamo da nju ne čine djela autora koji su stvarali u svojoj domovini, na području današnjih dviju hrvatskih država - Hrvatske i BiH. Pa niti samo oni koji su pisali na hrvatskome jeziku! Vladimir Vratović, vodeći hrvatski klasični filolog s Katedre latinskog jezika i rimske književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, davno nas je upozorio na to da i Hrvati koji su po Europi pisali na latinskom jeziku neizbježno spadaju u sastavni dio hrvatske književnosti. Jednako tako je i s onima koji su pisali ili pišu na drugim jezicima.

Kad sam početkom 80-ih godina prošlog stoljeća počeo sustavno skupljati građu za panoramu hrvatskih emigrantskih pisaca, koja je objavljena u dvije knjige sa 105 probranih, sjećam se da mi je jedna radišna osoba samo iz Čilea poslala popis oko 120 (stotinu i dvadeset) ljudi koji se bave pisanjem i koji objavljuju. Svi su se bilježili i kao hrvatski pisci, većina je pisala na španjolskome, a dobar dio bio je tamo i rođen. Kad sam na jednomo studijskom putovanju posjetio na Palmi de Mallorci "Muzej Kreković" sa stalnim postavom hrvatskog slikara Kristijana Krekovića, vidio sam da su ga Peruanci na-

zvali "vodećim peruanskim slikarom" jer je tamo jedno vrijeme živio i slikao monumentalne likove iz indijanskih kultura Srednje i Južne Amerike. Španjolci su ga kao svoga zeta i državljanina nazivali "španjolskom slikarskom perjanicom", a on nikada svojim životom i djelima nije

zaboravio "do kostiju" bolne sintagme kao što su "Croata exilado" i "tužna Bosna", stalno sa sobom noseći, kao puž svoju kućicu, hrvatsku domaju.

Ista je sudbina hrvatskog nobelovca Ive Andrića. Unatoč zaobilazanju dijele muslimanske inteligencije u BiH, on je sastavni dio i bosanskohercegovačke književnosti, ali i srpske, ušavši u državnu službu, živeći u Beogradu, pišući eka-vicom i slabim srpskim jezikom.

Naš Branimir Donat, alias Tvrtko Zane, u svoje vrijeme objavio je jednu Andrićevu zamolbu za stipendiju s vlastoručnim potpisom - "grudobolni Hrvat iz Bosne". Andrić se nikad u svome književnome povijesnome mozaiku nije odmaknuo od bosanskohercegovačkih franjevac, tamošnjih turskih nasilnika i patnje kršćanskog svijeta, a u sve to ugrađivao je "mnoge krhotine hrvatske duhovne baštine". Kome nabrajati njegovu hrvatsku obitelj i odrastanje u Travniku pa u Višegradu, pripadnost katoličkoj zajednici, njegovu stipendiju hrvatskog društva Napredak, zastupljenost u Hrvatskoj mladoj lirici, pa dje-

Piše: dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

la u Zagrebu "Ex ponto" i "Nemiri", pristupanje Društvu hrvatskih književnika... Meni je ipak najistaknutiji njegov govor u po-

vodu Matoševe smrti u Bečkome klubu hrvatskih studenata, u kojem je na pragu ratne katastrofe ustvrdio za Hrvatsku kako "nelijepo hrče, a budni su samo pjesnici i atentatori".

To što ga Srbi ističu kao najvećega srpskog pisca u konačnici ide u prilog i Hrvatima i Andriću

ili kao što mi je jednom s blagom ironijom rekla kolegica Vaida Keleriene iz Vilnusa: ...*Andrić spada u one probrane Hrvate koje su Srbi ipak morali prihvatiti kao velike i svoje, pa makar i prešućivali njegovu narodnost. Uostalom, kao da se nismo dovoljno načudili Srbima?! Krležin intimus Enes Ćengić, publicist i književnik, pričao nam je u užem krugu kako su se jednom u šarenome literarnom društvu u kasne sate i uz rujno vino počele čitati pjesme. Nakon što je netko pročitao dio jedne pjesme fra Andrije Kačića Miošića, jedan od prisutnih srpskih pisaca uzviknuo je - Ju bre, koja lepa srpska pesma. Krleža je onda prekinuo čitanje.*

Dakle, prigodom 120. obljetnice rođenja Ive Andrića treba bez ikakva nespোরазuma reći da je on samo jedan od stotine drugih hrvatskih emigrantskih pisaca, slikara, znanstvenika, sportaša i sličnih ljudi hrvatskih korijena razasutih diljem svijeta. Bez obzira na njegovu specifičnu sudbinu i aktivno sudjelovanje i u drugim kulturološkim sredinama, on je sastavni dio baštine našega naroda i njegove duhovne dimenzije. Kao primjerice i Ivan Meštrović, bez obzira na sve njegove američke godine, državljanstva, počasti i "Indijance" u Chicagu na Michigan-aveniji. Vrli književni povjesničar i kritičar Antun Barac rekao bi da svi kriteriji vrijede samo uz neka ograničenja! ■

Svi kriteriji vrijede samo uz neka ograničenja!

Biser podno Biokova

Početak razvoja turizma veže se uz 1911. godinu kada je osnovano "Jadransko kupalište Makarska" koje su osnovali Makarani iz Beča

Snimak Makarske iz zrakoplova

Na središnjemu Kačićevu trgu nalazi se crkva sv. Marka

Piše: **Zvonko Ranogajec**

Makarska je središte Makarske rivijere, priobalnog prostora smještenog podno planine Biokova koja se proteže od Dubca i Brela na sjeverozapadu pa do Gradca na jugoistoku u dužini od oko 60 km, dok je širina oko 3 km. Makarska je najveće gradsko središte središnje Dalmacije južno od Splita, a kao područje lokalne samouprave omeđeno je na SZ općinom Baška Voda, na JI općinom Tučepi, dok u kontinentalnome biokovskom zaleđu graniči sa Zagvozdom. Površina grada Makarske je 28 četvornih kilometara, prosječne nadmorske visine 7 metara, a najveća je na podbiokovlju 350 metara n.v.

U reljefnom pogledu najveći dio Makarske, koji je i gospodarski najznačajniji, je makarsko primorje na koje se nastavlja strmiji prostor flišnih zona s plodnim tlom, te na kraju strmo planinsko zaleđe vapnenačkih obronaka Biokova. Kao malo gdje na Jadranu očituju se te

tri izrazite reljefne cjeline kojima donekle nalikuje na sjeverozapadu susjedno Poljičko primorje oko Omiša. Prostor je zbog prometne izoliranosti prema unutrašnjosti bio dugo izdvojen, sve dok 1964. godine nije izgrađena jadranska cesta, da bi posljednjih godina probijen i tunel kroz Biokovo, no još se čeka njegova kompletna valorizacija.

PODBIOKOVSKO PRIMORJE

Grad Makarska nalazi se u najzaštićenijem dijelu podbiokovskog primorja omeđenog poluotocima sv. Petrom i Osejavom. To je jedan od rijetkih zaštićenijih zaljeva kakvih nema puno u Podbiokovskom primorju i to je jedan od razloga da se Makarska razvila u središnje naselje ovoga kraja. Uvale su prepune šljun-

Makarska je čuvena po svojim šljunčanim plažama

čanih plaža koje uz vegetaciju bora, koji natkriljuje plaže, daju savršenu simbiozu ekološko-turističkih sadržaja koji posljednjih pola stoljeća privlače turiste. Pogodnost klime u zimskim mjesecima leži u činjenici da Biokovo sprečava prodor hladnog zraka iz unutrašnjosti, dok ljeti ugrijane vapnenačke stijene hladi ugodan maestral. Makarska time dobiva prirodne uvjete za cjelogodišnji razvoj turizma različitih tipova, od kupališnoga pa do sportskoga i kongresnoga. Flišno zaleđe, koje je nekada bio prostor jače ispaše, danas je ozelenjeno šumama hrasta crnike i alepskog bora, a posebno stablima masline i nasadima vinove loze. Mnogobrojne okućnice i dalje su mjesta značajne proizvodnje povrća za vlastite potrebe ili manje za komercijalne svrhe. Stočarstvo je izgubilo značaj kakav je imalo početkom prošlog stoljeća.

Kao i većina naselja Dalmacije, i Makarska ima tragove naseljenosti iz antičkog razdoblja po naselju Muccurum koje su osnovali Iliri, iako ime Makarske dolazi po planinskom zaseoku iznad Makarske - Makru. Makarska je kao dio Neretvanske kneževine bila poznata po pomorskoj bitci kraj Makarske koja se odigrala 18. rujna 887. godine, a u kojoj je brodovlje kneza Domagoja porazilo mletačku flotu dužda Petra Kandijana, nakon čega sve do 10. stoljeća Mlečani nisu pokazivali osvajачke pretenzije prema tom dijelu hrvatskog Jadrana. Taj dan se nakon stvaranja Hrvatske slavi kao Dan hrvatske ratne mornarice, čime se želi istaknuti duga pomorska tradicija.

'JADRANSKO KUPALIŠTE MAKARSKA'

Početak razvoja turizma veže se uz 1911. godinu kada je osnovano "Jadransko kupalište Makarska" koje su osnovali Maka-

Ulaz u Botanički vrt Kotišina

Pogled s morske strane

rani iz Beča. Između dvaju ratova najviše su dolazili gosti iz Češke i Slovačke, u vremenu bivše države klijentela iz kontinentnog zaleđa Bosne i Hercegovine, dok posljednjih desetljeća turizam bilježi ekspanziju s gostima iz svih relevantnih europskih područja. U tom cilju je i poboljšanje razine smještajnih kapaciteta kojih u hotelima ima oko tri tisuće te više od deset tisuća u privatnom smještaju. Makarska se trudi svoju turističku ponudu primjereno prezentirati na europskim turističkim sajmovima.

Da je Makarska grad povijesti vidljivo je u staroj jezgri amfiteatralnog oblika s Velikom i Malom obalom. Povijest se najbolje usvaja u Franjevačkom samostanu koji posjeduje jedinstveni Malakološki muzej s postavom školjaka i morskih puževa, kao i herbarij biljaka s Biokova, Institut planina i mora te pinakoteku i knjižnicu. Na središnjemu Kačićevu trgu nalazi se crkva sv. Marka koja je konkatedrala jer Makarska pri-

pada Splitsko-makarskoj nadbiskupiji u kojoj ona nakon Splita ima po crkvenom shematizmu drugi značaj. U parku sv. Petra nalazi se obnovljena crkva sv. Petra, a odatle se pruža pogled na grad, veličanstveno Biokovo i pučinu. Barokna i kasnobarokna gradska jezgra iz vremena Venecije je i najvrjedniji dio grada.

BOTANIČKI VRT KOTIŠINA

Iznad Makarske, između 300 i 750 metara n.v., nalazi se Botanički vrt Kotišina koji je utemeljio franjevac i znanstvenik dr. fra Jure Radić. Riječ je o "ogradoj dijelu prirode", gdje su zadržani prirodni oblici vegetacije sa samorodnom florom. Na relativno maloj površini od 16,5 ha nalaze se staništa biljaka, strme stijene, obradive površine i kanjon Proslap s istoimenim slapom. U Makarskoj se nalazi i sjedište Parka prirode Biokovo koji je osnovan 1981. godine, a koji je nakon PP Velebit najznačajniji endemski prostor flore i faune u Hrvatskoj. ■

ENG The City of Makarska is the largest urban hub on central Dalmatia south of Split and the core settlement of the Makarska riviera, the seaboard situated beneath Mt. Biokovo.

Traganja gorgonaša iz Kanade

Mnogi važni dijelovi Horvatova stvaralaštva ostali su posve nepoznati hrvatskoj javnosti. Glavni razlog za to je njegov rani odlazak u inozemstvo, najprije u Pariz 1962. godine, zatim u Montreal gdje provodi najveći dio svog života

Napisala: **Radmila Iva Janković**

Iako se ime Miljenka Horvata (Varaždin, 1935. - Zagreb, 2012.) redovito susreće u svim pregledima o djelovanju grupe Gorgona u 60-im godinama prošloga stoljeća, ali i kasnije, tijekom 70-ih kada umjetnik svojim pionirskim djelovanjem na polju kompjutorske grafike postaje dijelom međunarodnih pokreta Nove tendencije, mnogi važni dijelovi njegova stvaralaštva ostali su posve nepoznati hrvatskoj javnosti. Glavni razlog za to je njegov rani odlazak u inozemstvo, najprije u Pariz 1962. godine, zatim u Montreal gdje će zajedno sa suprugom Lucijom Dujmović Horvat, koju upoznaje u Montrealu, provesti najveći dio svog života.

VANIŠTA ZAPAŽA NJEGOV TALENT

Već za vrijeme studija na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu njegov talent zapaža duhovni otac Gorgone, Josip Vaništa, koji u to doba na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu predaje predmet Crtanje. Kao demonstrator prof. Vaništi, Miljenko Horvat će na fakultetu, budući da su se tamo neko vrijeme sastajali, upoznati i druge članove Gorgone.

Ubrzo, snažno inspiriran jednim događajem iz života književnika Miloša Crnjanskog kojeg je gorgonašima prepričao Josip Vaništa, nakon odlaska u malo mjesto Skagen na sjeveru Danske, gdje na pješčanoj obali, inspiriran Vaništinom pričom, fotografira mrtvoga galeba, i sam postaje njezinim najmlađim članom. Iako je zbog svoje nomadske prirode najčešće odsutan u njihovim redovitim druženjima, šetnjama prirodom i "radnim sastancima", Horvat će za trajanja, ali i nakon prestanka djelovanja grupe, nastaviti intenzivnu korespondenciju s gorgonašima, a duh Gorgone – metafizička ironija, nihilizam, apsurdna duhovitost i zen pristup stvarnosti – snažno će bojiti njegovo stvaralaštvo, pa čak i u posljednjem desetljeću njegova života kada intenzivno piše haiku poeziju koju objavljuje u uglednim časopisima u Americi i Velikoj Britaniji.

Miljenko Horvat zarana je odlučio da umjetnost neće biti posao kojim će

zarađivati za život, nego će ostati dubinska vokacija kojoj će se moći neopterećeno posvećivati. Za vrijeme boravka u Parizu, kada živi u skromnoj hotelskoj sobi, danju radi kao crtač u arhitektonskom uredu, dok noću stvara kolaže za koje će materijale pronalaziti u dnevnom tisku, ali i u starim knjigama

i časopisima koje kupuje kod pariških bukinista. Unatoč tome što je za život zarađivao kao arhitekt, dizajner, predavač dizajna, ilustrator i karikaturist, Horvat je kao umjetnik postigao zapaženi uspjeh izlažući u uglednim galerijama i muzejima diljem svijeta, ponajviše u Montrealu gdje se s nekoliko većih ciklusa uspješno predstavio u Muzeju suvremene umjetnosti.

IZMEĐU DISCIPLINE I KAOSA

Nagon za neprestanim traganjima ogleđa se ne samo u neprestanom žaru otkrivanja novih zemalja pa i kontinenta, nego i u načinu na koji je pristupao umjetnosti, neprestano istražujući mogućnosti izraza u različitim medijima. Primjerice, nakon kratkog razdoblja geometrijskih istraživanja u 70-ima, Horvat se vraća tehnici kolaža i spontanom crtežu, a odjeci geometrije pojavljuju se u ciklusu koji naziva *Geometrie naturelle* (Prirodne geometrije) kada glavni motiv i ishodište kompozicija pronalazi u ženskom tijelu. Stalna tenzija između discipline (strukture i geometrije) i kaosa (energije oslobođene u gesti), koja je i inače uvijek latentno prisutna u njegovu radu, u tom će ciklusu postati očiglednom. Ciklus Prirodne geometrije uvod je u još jedno dugo plodno razdoblje, u kojemu posve napušta hladni geometrijski formalizam, a fokus se u potpunosti prebacuje na ekspresivni izričaj. Sredinom 70-ih Horvat upoznaje japansku kaligrafiju i ideograme koji će mu biti svojevrsni oslonac i potvrda za vlastiti, intimistički vokabular gesti.

Uz poetske kolaže koje počinje raditi još u okrilju Gorgone, spontane, gestualne crteže koji su nadahnuti japanskom

Scheveningen 1962.

Slike izložene u zagrebačkome Muzeju suvremene umjetnosti

Retrospektivna izložba u zagrebačkome Muzeju suvremene umjetnosti

Retrospektivna izložba Miljenka Horvata koja je donedavno bila postavljena u zagrebačkome Muzeju suvremene umjetnosti (MSU), imala je cilj na posve novi način predstaviti opus svestranog umjetnika, tragača i istraživača, eksperimentatora i vizionara, koji je široj javnosti ostao poznat samo dijelom svoga stvaralaštva. Izložba je predstavila njegove nedovoljno poznate radove s fokusom na eksperimentalni, tragalački duh koji je obilježio njegovo stvaralaštvo, a ostvarene su zahvaljujući donacijama i otkupu velikog broja njegovih umjetničkih djela te uz pomoć i suradnju njegove obitelji.

Retrospektivna izložba Miljenka Horvata "Traganja" obuhvaća bogato stvaralaštvo toga umjetnika, domaćoj javnosti najpoznatijeg kao jednog od protagonista grupe Gorgona. Od ranih crteža nastalih još za vrijeme studija krajem 50-ih godina prošloga stoljeća, koji su označili njegov ulazak među gorgonaše, kolaža u ranim 60-ima iz zagrebačkog pa zatim pariškog razdoblja, te izbora iz ciklusa "Crno na bijelom" koji je izlagao u Montrealu, pa do fotografije, kojom se čitavo vrijeme intenzivno bavio, izložba nudi sveobuhvatan pregled Horvatovih umjetničkih traganja. Njegovim fotografijama, u kojima ga najviše zanimaju tekstura i atmosfera raspadajućega grada, dominiraju prizori praznine, pustoši i odsutnosti života, a na izložbi je predstavljen izbor iz nekoliko ciklusa, ponajviše s prizorima iz Pariza i New Yorka. Horvat je bio fasciniran grafitima, koje je strastveno fotografirao i koji su na izložbi predstavljeni kao dijamprojekcije koje se izmjenjuju na videozidu, a izložbu prati i katalog u kojemu je javnosti prvi put predstavljena njegova poezija.

kaligrafijom bliski poetici apstraktnog ekspresionizma iz 70-ih i 80-ih, Horvat čitavo vrijeme ostaje vjeran fotografiji s kojom je početkom 60-ih ostavio snažan trag u grupi Gorgona. Kao pasionirani putnik, šetač i senzibilni tragač za poetskim mikrokozmosima u početku bilježi veličanstvene prizore prirode, a kasnije osamljene, mračne zakutke metropola gdje uz efemerne prizore poput bezličnih ograda i vrata, vodovodnih cijevi, izgaženog smeća... najčešće bilježi anonimne tragove ljudske ruke i djelovanja vremena na zidovima. Vraćajući se često u New York, grad koji ga je uz Pariz posebno intrigirao, fotografira detalje grafita dovodeći ih u vezu sa svojim najranijim crtežima koji su nastajali u želji za oslobađanjem rukopisa od kulturo-

loških šablona, što će dvadesetak godina kasnije prepoznati upravo u spontanom iskazima prvog vala američke underground scene. Uz grafite, umjetnik je opčinjen motivom uličnih plakata, glavnim motivom ciklusa *Photodecollages* (Fotodekolaži) s kojim se spontano i bez pretenzija uključio u još uvelike aktualnu struju urbane ikonografije kakvu njeguju predstavnici europskog Novog realizma i američkog pop arta.

Horvatovo bogato i raznoliko stvaralaštvo otkriva se konačno u gradu u kojemu je započeo svoja umjetnička traganja. Miljenko Horvat u Zagreb se, naime, vratio nekoliko godina nakon umirovljenja, 2008., gdje je teško bolestan umro u ožujku ove godine ne dočekavši, na žalost, svoju prvu hrvatsku retrospektivu. ■

ENG A retrospective exhibition of the works of Miljenko Horvat (Varaždin, 1935 – Zagreb, 2012) was staged at Zagreb's Museum of Contemporary Art. The artist spent most of his life in Canada.

‘Dobro došli, naši mili gosti!’

Bio je to u Pečuhu do sada neviđeni praznik hrvatskih običaja, tradicije, pjesme, plesa, kulinarstva i visoke kulture na jednome mjestu, i to u organizaciji KUD-a Tanac iz Pečuha, a uz potporu mnogobrojnih pojedinaca i organizacija, kao i pečuške Hrvatske samouprave

Solisti KUD-a Tanac

Veselje i za najmlađe

Napisala: **Branka Pavić Blažetin** (Hrvatski glasnik) Snimio: **Ákos Kollár**

Smotra hrvatskog folklora *Dobro došli, naši mili gosti!* utemeljena je u Pečuhu prije šesnaest godina radi prikazivanja bogatstva hrvatskih narodnih običaja u multikulturnoj sredini kao što je južna Mađarska. Na smotru domaćin KUD Tanac, na čelu s Józsefom Szávaiem, svake godine poziva skupine koje donose i prikazuju narodne običaje svoga užeg kraja pa se tom prilikom iz godine u godinu okupljaju hrvatska društva iz raznih krajeva Mađarske, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije.

Sudionici ovogodišnje smotre bili su KUD-ovi iz: Kupljenova, Smokovljana-Visočana, Trnjana (Hrvatska); Lukovišća, Mohača, Pečuha (Mađarska); Mostara (BiH) i Tavankuta (Srbija). Programi su se održavali u gradskoj četvrti Zsolnay. U 14 sati počeo je sajam, slijedilo je otvorenje Festivala, a onda koncerti,

nastupi, plesačnice, sajam rukotvorina, narodne nošnje, antikviteti uz ponudu hrvatske pučke kuhinje i pića, uz igre, natjecanja te je na kraju priređen gala-program na otvorenoj pozornici i plesačnica do 24 sata.

Svi izvođači zajedno na pozornici

Članice KUD-a Drava iz Lukovišća

Kako kažu organizatori, prodano je skoro osamsto ulaznica, a mnogobrojni štandovi na sajmu brinuli su se za duhovnu hranu i onu malo običniju pa su nudili: izdanja Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, nošnje, marmeladu i ajvar obitelji Bošnjak, med, sarmu, gibanicu, grah u glinenom loncu, šule iz Santova, vina iz vinske kuće Planina, CD i DVD-izdanja, novine Hrvatski glasnik, nošnje iz Semartina, medene kolače... Organizatori i pokrovitelji priredbe bili su: KUD Tanac, pečuška gradska četvrt Zsolnay, Zaklada "Wekerle", Nacionalni fond za kulturu i Hrvatska samouprava grada Pečuha.

ODLIČNA ZABAVA UZ JELO I PIĆE

Bio je to u Pečuhu do sada neviđeni praznik hrvatskih običaja, tradicije, pjesme, plesa, kulinarnstva i visoke kulture na jednome mjestu, i to u organizaciji KUD-a Tanac iz Pečuha, a uz potporu mnogobrojnih pojedinaca i organizacija, kao i pečuške Hrvatske samouprave. Prevladavalo je šarenilo boja, mirisa, ljudi, bila je to odlična zabava uz dobru kapljicu i hranu, hrvatsku kulturu.

KUD "Lovor" iz Trnjana (Hrvatska) izveo je plesove i pjesme Brodskog Posavlja u koreografiji "Oj, djevojko, dušo moja" u originalnim narodnim nošnjama. Arhaičnom pjesmom i plesom dočarali su ljepotu i život sredine iz koje su došli.

Neretljani plešu Lindo

Jedinstven prizor – svi folkloristi plešu kolo

KUD Šokačke čitaonice iz Mohača, kao i uvijek, oduševio je publiku šokačkim plesovima, KUD Drava iz Lukovišća iz nastupa u nastup ostvaruje sve uspješniji scenski dojam, ovaj put s koreografijom *Podravino moja mila*.

ODUŠEVLJENA PUBLIKA

O KUD-u Tanac i Orkestru Vizin ne treba ni govoriti. I ovaj put oduševili su s bošnjačkim kermezom. Orkestar Šokačija, s mladićima iz Mohača, pokazao je dio svoga bogatog repertoara.

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo "Matija Gubec" iz Tavankuta prikazalo je ljepotu nošnje, plesa i pjesme bunjevačkih Hrvata izvedbom Slamarskog i Gajdaškog kola, a KU "Žutopas", Smokovljani-Visočani folklor neretvanske županije, sela Smokovljani-Visočani, te je također oduševio izvornim tradicionalnim folklorom, posebno lindom. HKUD "Rodoč" Mostar (BiH), folklorna skupina "Fra Bernardin Smoljan" izvela je pjesme, plesove i običaje Hrvata Bosne i Hercegovine, među njima i hercegovački lindo. Članstvo je izrazito mlado, najstariji članovi ove folklorne skupine još uvijek su studenti. Posebno se pljeskalo nastupu najstarijega gajdaša Hrvata iz Mađarske Pavi Gadanjiu iz Novoga Sela i majstoru gajda Andoru Végthu. ■

ENG The 16th *Dobro došli, naši mili gosti!* (Welcome, Our Dear Guests) Croatian folklore review was held in Pécs, Hungary, featuring performances by Croatian ensembles from across Hungary, Croatia, Bosnia-Herzegovina and Serbia.

Zdenkina priča

Napustivši poluotok Pelješac, Zdenka se skrasila osam godina u Zagrebu kao kućna pomoćnica. Osam godina u ulozi kućne pomoćnice, a materijalno stanje loše. Tražila je bolji posao. Uspjela je dobiti papire i poći 1968. godine u Njemačku. Zaposlila se u tvornici Siemens u Berlinu. Radila je na montaži električnih aparata. Nije imala sreće. Nakon tri godine rada imala je nesreću na poslu. Slomila je ruku. Tumač za njemački jezik bila je jedna Slovenka. Zdenku nije obavijestila da se mora javiti sindikatu za zaštitu svojih prava. Dobila je otkaz. Čekala je opet na posao. Srećom, nakon mjesec i pol dana dobi posao u tvornici telefona. Opet je radila tri godine. Imala je malu plaću. Mjesečno je primala 600 njemačkih maraka. Stanarinu je plaćala 135 njemačkih maraka. Sretno se udala za Njemca 1974. godine s kojim i danas živi. Napustivši tvornicu telefona, dobila je posao u Neuköllnu i radila je dvije godine na montaži električnih brojlara. Opet mala plaća. Zatim je radila kao ispomoć u tvornici kekša. Konačno je prestala raditi 1983. godine. Te godine doživjela je upad u svoj stan.

Dvije muške osobe, jedna pod maskom, druga otkrivena lica, nakon što im je otvorila vrata zadali su joj nekoliko udaraca, svezali ruke za kauč, pokrili joj glavu, a onda su pretraživali stan. Vikala je: "Nosite sve, samo me ostavite živu." Telefonsku liniju su prerezali. Uzeli joj ključeve, zaključali vrata i otišli. Uspjela je skinuti poveze s ruku, otvoriti prozor i zvati u pomoć. U parku su neke žene čuvala male pse. Odmah su nazvali policiju. S policijom je došao i bravar. Morala je poći u policijsku stanicu. Na zidu su visjele slike lopova i kriminalaca. Nekoga od njih trebala je prepoznati. Možda je među njima lopov koji joj je provalio u stan. Nije prepoznala nijednoga.

Na kraju je utvrđeno da su lopovi ukrali albume s markama, albume s kovanim novcima-minicama i zlatni sat njenoga muža, što ga je za uspomenu dobio od svoga pokojnog oca. Pri duši joj je bilo lakše kad je od osiguranja dobila tri tisuće maraka za učinjenu štetu, jer joj je stan bio osiguran u slučaju štete.

Uzmite bolovanje!

Sjećam se još iz školskih dana kako su pojedini đaci donosili potvrde učiteljima. Roditelji su opravdavali u tim potvrdama svoje sinove i kćeri zbog izostanaka u školi. Tobože, bili su bolesni. A ništa im nije bilo. Bili su lijeni. Nisu napisali domaće zadatke, pa su negdje skriveni čekali ostale đake i vraćali se s njima zajedno kao da su bili na nastavi. Kad se nakupilo tih izostanaka, onda su ih roditelji morali opravdavati. Lijenost se pretvorila u bolest. Nije ta pojava prisutna samo kod djece. I odrasli su izmišljali svoje bolesti, da bi se opravdali pred direktorom, poslovođom. Toga je bilo u domovini, a ima toga i u Njemačkoj. Bolovanje je spašavalo mnogim našim ljudima posao. Spašavalo ih od otkaza.

Marica nosi u sebi tužnu uspomenu koja joj se neće nikad izbrisati iako je prošlo trideset godina. Došla je 4. veljače 1971. u DTV - tvornicu telefona u Kreuzbergu. Tu je došla s papirima preko biroa. Njemački je biro tražio, što bi rekli stariji radnici, "robote". Kad je došla u firmu, bilo je puno, ne podcjenjuje nikoga, ni nacije ni ništa, jako puno Slovenki i Srbijanki, koje su tu već od 1968. godine, a naših žena na nesreću ni jedne. U govoru se jako teško snalazila. Što se tiče posla shvatila je brzo, jer posao nije bio tako kompliciran. Kad ju je majstor ili predradnik nešto upitao, ona nije razumjela. Nakon tri mjeseca osobno je došao k njoj. Poveo je sa sobom. Bila je ustrašena. Ne zna govoriti. Misli se kud će sada s njom. Nije ni u snu sanjala da će je odvesti u ured da potpiše otkaz. Plakala je i bila je sva razočarana. Nije htjela potpisati. Tko to može odjedanput naučiti jezik. Nije to šala. Kakva je njezina situacija bila prije Njemačke, ne želi o tome ni pričati. O tome bi trebalo govoriti tri dana. Nakon tri mjeseca vratiti se u ono zlo gdje je bila materi pod petama, što vi mislite. Po njenoj komandi je i otišla u Njemačku. I gdje će se vratiti. Mater ju je prisilila da ide. Ona ne bježi od posla. Radila je i preko vremena. Majstor je uvjerava da ne dolazi u dobar kontakt s njemačkim jezikom, da ne razumije njemački kao drugi. To je za nju bio veliki šok. Taj dan nije htjela potpisati. Dozvolili su joj taj dan da radi. Poslije podne poslala je na naše savjetovalište.

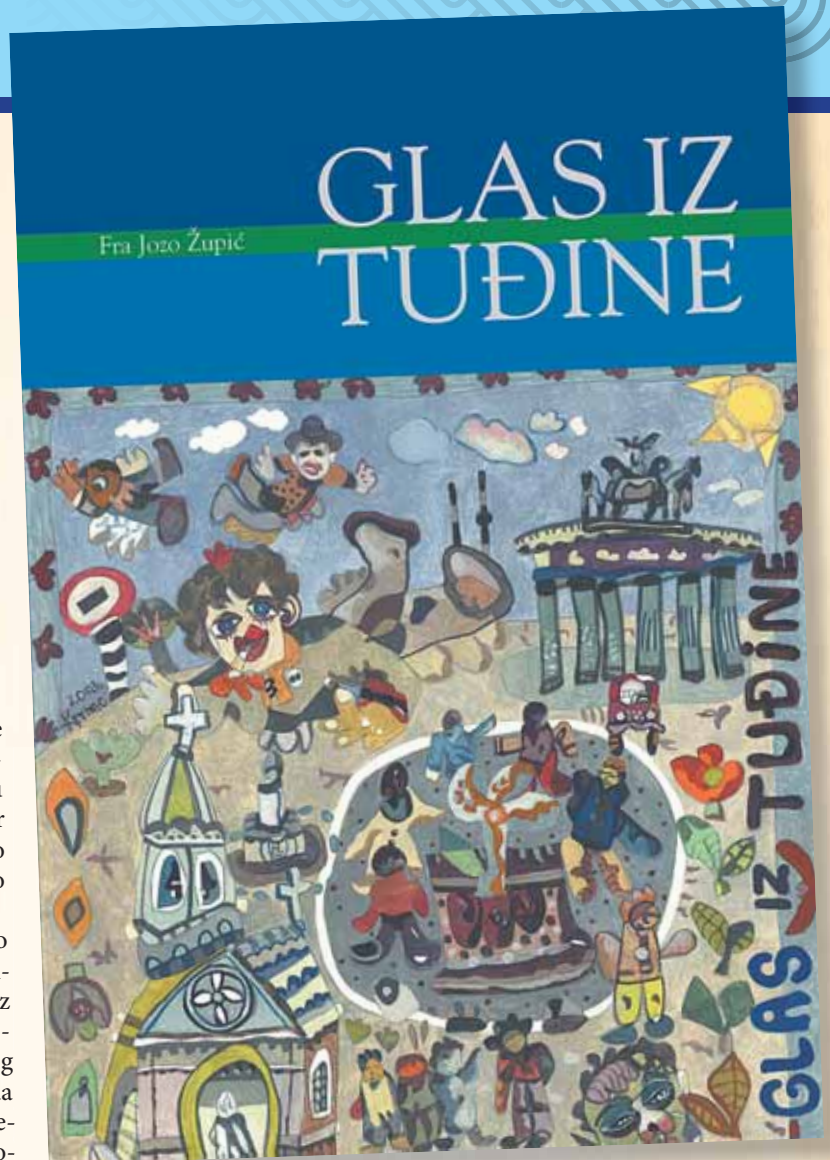
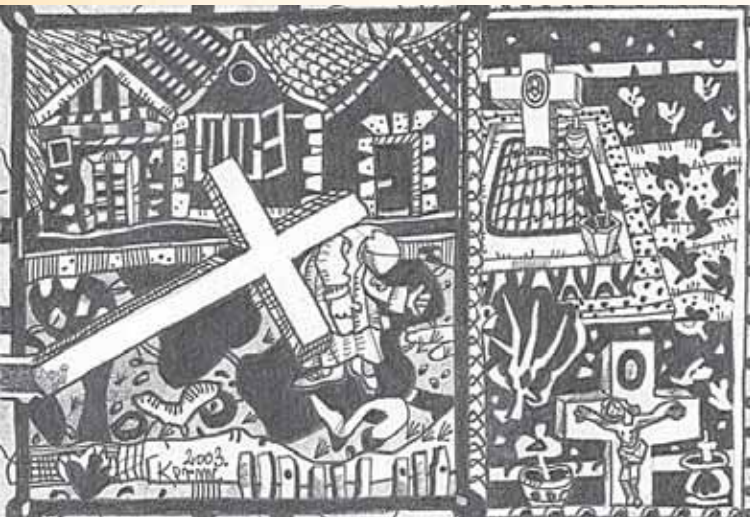
Savjetnik je bio jako dobar. Pošten i dobar čovjek. Rodom je iz Siska. M. Š. se zvao. On je sada u penziji. Bio je čovjek za naše Hrvate. Ispričala mu je sve. Rasplakala se, kako ne bi. Rekao joj je: "Marice, nemojte plakati. Suze ne pomažu. Čovjek samo sebi šteti. Idite odmah kod doktora. Uzmite bolovanje, a ja ću napisati pismo u firmu i dajte mi ako imate broj telefona od firme da ja njima direktno telefoniram i poslat ću preporučeno pismo. To mora uspjeti." Tako je i bilo. Za dva tjedna došla je na posao. Sve je bilo u redu. To su joj one priuštile. Htjele su je se riješiti jer je Hrvatica. To je poslije saznala od svoga majstora.

Katini križevi

Ruth Schaumann napisala je pripovijest pod naslovom "Crni kralj". U toj pripovijesti opisuje vrlo rijedak običaj. Stara je tradicija u jednomu malomu mjestu da se na Veliki petak nosi križ do kapele izvan sela. Muškarac koji nosi križ pokriven je tamnim velom, tako da nitko ne zna tko je on.

Jedne godine nastala je neprilika. Nitko se nije prijavio za nošenje križa. Trebalo je nositi teški križ izvan sela. Slučajno se našao mladić koji je preuzeo ulogu Krista, nositelja križa. To nije učinio zato što je bio religiozan, nego više iz objesti i dobrovoljno. "Što moram činiti?", pitao je. Poglavar samostana odgovori: "Nositi, ništa nego nositi." Stavio je teški križ na svoja leđa, pokrio se tamnim velom i krenuo. Putem mu je bivalo sve teže. Pritiskao ga je teški križ. Nestala je početna objest. Gotovo je posustao, ponos mu je bio skršen. Gotovo na izmaku snaga došao je do cilja, do kapele izvan sela. Poglavar samostana nosi mu osvježenje i uvjerava ga: "Nitko te nije prepoznao." Na to mladić odgovara: "Netko ipak je. On mene i ja Njega."

To iskustvo želim svakome na Veliki petak. To iskustvo duboko je proživjela i Kata. U grobnoj tišini svoga stana prebire događaje iz svoga života kroz prohujalih trideset godina u Berlinu. Imala je mnogo križeva, ali su joj dva posebno bila teška. Krbnog Božića 1982. godine posjećuje svoga sina koji je tada pohađao četvrti razred osnovne škole i živio s djedom i bakom. Imao je laganu vrućicu. Na sam Božić pada u komu. Roditelji ga voze u Split. Ostao je u bolnici. Na dan Nevine dječice umire. Dijagnoza: izljev krvi u mozak. Čuši tu vijest, majka sva potresena ne-

izrecivom boli, poželjela je da se bolnica "Firule" sruši na nju i da je više nema. Zahvaljujući vjeri u Boga brzo se probudila iz tog očajničkog stanja. Pokopali su svoga sina na obiteljskom groblju uz pratnju i molitvu mnogih vjernika. Vratila se u grad Berlin koji je u tom trenutku najviše mrzila na svijetu. Drugi teški križ je bio u Berlinu. Radovala se rođenju curice. Šampanjac se pio u kući. Ona, muž i njezina tri sina koje je rodila u Berlinu 1972., 1976. i 1980. radovala su se malom stvorenju. Međutim, na blagdan sv. Frane umrla joj je curica sa težinom od 6000 grama i 63 cm visine. Podlegla je u operaciji srca. Smogla je snage i rekla: "Bože, neka bude volja tvoja." Dijete je pokopano na katoličkom groblju sv. Matije u Berlinu.

Kata se sa svojim mužem posvetila odgoju svoja tri sina. Na ljeto će se jedan oženiti. Bit će svadba u domovini. Nije joj bilo lako sve to preživjeti. Kaže: "Ako svoju bol dijelite s drugima, a nadasve s Bogom, mnogo ćete lakše preboljeti", jer Isus reče: "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta." Sve ima svoje vrijeme, žalost, radost, veselje i bol. Nositi i biti nošen, sve ima svoj čas.

Sve na jednome mjestu – s povjerenjem

Tvrtka DTZ - Studio Ožbolt d.o.o. osnovana je 1995. godine u Zagrebu, s licencijom za pružanje usluga na području prometa nekretninama.

Dugogodišnja suradnja s londonskom tvrtkom DTZ, koja već nekoliko stoljeća djeluje na nekoliko kontinenata, čini nas dijelom jedne od važnijih globalnih mreža u ovom poslu. Ovu suradnju nastavili smo i s kompanijom DTZ-a UGL company, nastalom spajanjem dviju kompanija u prosincu 2011. godine, a koja je tako postala jednom od najvećih svjetskih kompanija u poslovanju s nekretninama s više od 47.000 zaposlenih u 208 ureda u 52 zemlje svijeta. Svojim dugogodišnjim stručnim iskustvom u potpunosti smo prilagodili poslovanje potrebama klijenata, kako pravnih tako i fizičkih

osoba. Tvrtka zapošljava visokoobrazovane stručnjake u svome radnom području (pravničke i ekonomiste). Naši klijenti su pretežno veliki investitori i tvrtke koji u suradnji s nama rješavaju poslove vezane uz zakup i eksploataciju poslovnih prostora, kao i fizičke osobe koje se koriste našim uslugama posredovanja, savjetovanja i pomoći prilikom kupnje i prodaje svojih nekretnina. U pružanju cjelovitih usluga surađujemo s istaknutim tvrtkama za projektiranje, građenje i nadzor te zaštitu okoliša i energetsko certificiranje, odvjetničkom tvrtkom, nekoliko ovlaštenih samostalnih stručnjaka – sudskih vještaka za graditeljstvo, geodeta i dr. Potaknuti dugogodišnjim bogatim radnim iskustvom u poslovanju nekretninama i susrećući se s tom problematikom u kontaktima s našim klijentima, nametnula se ideja pružanja sveobuhvatne usluge rješavanja raznih problema s nekretninama na jednome mjestu. Također, u skladu s promjenama propisa zbog usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a, u vezi s legalizacijom objekata, provedbom Nacionalnog programa sređivanja zemljišnih knjiga i katastra (skraćenog naziva - Uređena zemlja), za naše iseljenike pružamo ujedinjenu uslugu na tržištu nekretnina na jednome mjestu. Ovisno o stanju nekretnine, ovakva ujedinjena usluga može uključivati sljedeće postupke u prometu nekretninama: posredovanje prilikom kupnje, prodaje, zakupa, najma, provjera vlasničke do-

kumentacije te pružanje cjelovite pravne zaštite strankama, kao i pomoć pri uknjižbi stečenih prava u zemljišne i druge javne knjige. Također posređujemo u sređivanju vlasničkih odnosa identifikacijom nekretnine, procjenom vrijednosti nekretnina i razvrgnućem suvlasničkih zajednica. Osobito pazimo na izradu zahtjeva za upis i usklađenje zemljišne knjige i katastra, kao i na pripremu prijedloga za rješavanje spora.

U sklopu građenja i održavanja DTZ - Studio Ožbolt bavi se ishođenjem dozvola za gradnju, dogradnju, rekonstrukciju i uklanjanje objekata, upravljanjem imovinom i organizacijom održavanja, inženjeringom i izradom poslovnih planova, pravnim, ekonomskim i tehničkim projektnim praćenjem i savjetovanjem, legalizacijom i energetskim certificiranjem objekata.

Sve te poslove obavljamo stručno u suradnji s timom vanjskih suradnika koji znaju riješiti zadani problem, ovisno o potrebama klijenata. Dovoljno će biti kontaktirati našu agenciju mailom i izložiti problem koji biste željeli riješiti. Nakon što se dogovorimo o uvjetima suradnje, naš tim će pod vodstvom project managera umjesto vas učiniti najviše što može kako bi se u danim uvjetima vaš problem riješio.

Također smo sposobni pružiti sveobuhvatnu uslugu prilikom realizacije odluke o investiranju u gradnju u domovini te niz korisnih informacija za Hrvate koji žive izvan RH. Više na www.ozbolt.com

Promet nekretnina / Sređivanje vlasničkih odnosa / Građenje i održavanje

Sukladno promjenama propisa zbog usklađivanja sa pravnom stečevinom EU, u vezi legalizacije objekata, provedbe Nacionalnog programa sređivanja zemljišnih knjiga i katastra, za naše Hrvate koji žive izvan RH kvalitetno pružamo ujedinjenu uslugu na tržištu nekretnina.

s povjerenjem!

DTZ-Studio Ožbolt d.o.o.
direktorica: **Dubravka Ožbolt**, dipl.iur.
mob: +385 (0)98 1930 258
telefon: +385 (0)1 6185 505
fax: +385 (0)1 6185 838
e-mail: dubravka@ozbolt.com
www.ozbolt.com

MOLIŠKOH RVATSKI GOVORI OPET SE RASHRVAĆUJU

Moliškohrvatska dijaspora u Italiji sustavno se istražuje već više od stotinu godina. Osnovne značajke moliškohrvatskih govora opisano je već 1906. Josip Smoldaka u svom putopisno-znanstvenom radu "Posjet Apeninskim Hrvatima", objavljenom u Zadru. Smoldaka opisuje govore Hrvata u Moliseu kao pretežito štokavske, s ikavskim refleksom jata i suglasničkom skupinom *št* (npr. *guštarica*, *gušterun*, *štap*, *štučavica*). Već tih nekoliko Smoldakinih dragocjenih naznaka dovoljno je da se govori moliških Hrvata svrstaju u dijalekt kojim danas govori najveći broj Hrvata, a to je novoštokavski ikavski dijalekt. Ta značajna Smoldakina zapažanja na žalost su ostala u sjeni jer je 1911. Milan Rešetar, tadašnji predstojnik slavističke katedre u Beču, u tom gradu objavio opsežnu monografiju na njemačkom jeziku *Die serbokroatischen Kolonien Südtaliens*. Budući da je to djelo, u kojem se opisuje manjina neodređene nacionalnosti, bilo lako dostupno stranim filolozima, počeli su slijediti Rešetarov odnos prema toj manjini. Tako npr. Günter Reichenkron objavljuje 1934. rad "Serbokroatisches aus Südtalien". Naziv *sprskohrvatski* kasnije je preimenovan u *slavenski*, pa skupina hrvatskih istraživača 1987. u Zagrebu objavljuje rad "Jezik i porijeklo stanovnika slavenskih naseobina u pokrajini Molise, Italija". Unatoč tim anacionalnim oznakama iz filoloških krugova, moliški Hrvati u drugoj polovici 20. stoljeća sve više osnažuju svoje veze sa sunarodnjacima u domovini i iseljničtvu. God. 1972. Božidar Vidov je u Torontu objavio *Rječnik ikavsko-štokavskog govora hrvatske naseobine u srednjoj Italiji*, a iduće tri godine za redom Hrvati u Torontu tiskali su *Kalendar Molizanskih Hrvata Mundimitra, Stifilića i Živevode-Kruča*. U matičnoj je domovini o moliškim Hrvatima u više navrata pisao Stjepan Krpan, a o moliškohrvatskim govorima Snježana Hozjan u monografiji *Hrvatski jezik* (1998.), zatim

Piše: Sanja Vulić

Josip Lisac, Mira Menac-Mihalić, Sanja Vulić i drugi. Đuro Vidmarović i Marija Belošević priredili su dvojezičnu hrvatsko-esperantsku zbirku *Pjesništvo moliških Hrvata* (2007.).

S druge strane Jadrana, 1995. jezikoslovac Barone u Firenci objavljuje knjigu pod naslovom *La parlata croata di Acquaviva Collecroce* (Hrvatski govor Kruča). Moliški Hrvati redovito sudjeluju u aktivnostima Hrvatske matice iseljenika, kao i na drugim događanjima koja se odnose na Hrvate u dijaspori. Moliški Hrvat John Felix Clissa, koji je veći dio svoga života proveo

u Australiji, u svojim knjigama ističe hrvatsko podrijetlo triju sela u Molizeu. Istraživanja u posljednjem desetljeću 20. stoljeća u znatnoj je mjeri obilježila prerano umrla znanstvenica iz Mundimitra Agostina Piccoli, koja je uvijek rabila ime *moliški Hrvati*. U razdoblju od 1994. do 1999. objavljeno je pet njezinih radova. Usto, njen nedovršeni rječnik mundimitarskoga moliškohrvatskoga govora dovršio je i objavio 2000. njen suprug Antonio Semmartino, također moliški Hrvat. Isti je autor 2004. objavio i moliškohrvatsku gramatiku. Od 2004. do 2010. Sammartino je priredio tri pjesničke zbirke *S našimi riči*, s podnaslovom *Zbirka literarnih ostvarenja na moliškohrvatskome* te još nekoliko knjiga, među inim kuharicu *Kuhamo nanašo* (2009.), u kojoj je tiskan *Glosar moliškohrvatske kuhinje*.

Unatoč takvu stavu brojnih moliškohrvatskih intelektualaca, njemački slavist Walter Breu naziva moliškohrvatske govore *slavisch* (1990., 1993), *italokroatisch* (1992., 1993), *italoslavo* (1993.), *moliseslavisch* (1995. do 1999.). God. 2000. zajedno s Giovannijem Piccolijem objavio je *Dizionario croato molisano*, ali u podnaslovu je to *lingua slava*. Ove su pak godine ta dvojica autora objavila prva dva dijela troknjižja naslovljenoga *Südslavisch unter romanischen Dach* (Južnoslavenski pod romanskim krovom) te tako omalovažili dragocjeni rad Agostine Piccoli i zaklade koja njezino ime nosi. ■

■ DOMOVINSKA VIJEST

HAZU: TRODNEVNI "XII. ZNANSTVENI SKUP O HRVATSKIM DIJALEKTIMA"

ZAGREB - Trodnevni "XII. znanstveni skup o hrvatskim dijalektima" na kojem se raspravljalo o dijalektološkoj i općoj lingvističkoj terminologiji, dijalektologu Božidaru Finki te čakavštini nekad i danas, održan je u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (HAZU) u Zagrebu od 18. do 20. listopada. Podsjetivši na održavanje prvoga skupa prije 36 godina, rad skupa otvorio je akademik Milan Moguš. Predsjednik HAZU-a Zvonko Kusić istaknuo je važnost održavanja ovoga skupa koji se bavi čuvanjem je-

Milan Moguš i predsjednik HAZU-a Zvonko Kusić

zične baštine, dijalekata i narječja kao sastavnica hrvatskoga kulturnog identiteta. Tajnik Razreda za filološke znano-

sti HAZU-a, akademik August Kovačec, ocijenio je kako proučavanje narječja, dijalekata i mjesnih govora osim znanstveno-lingvističke važnosti pokazuje i neposredne izvore za spoznaju naravi jezika. Posebno bitnim smatra i skrb institucija oko identiteta i nacionalnoga naslijeđa sadržanoga u narječjima i dijalektima kojima bi, kako je istaknuo, trebalo dati više prostora u hrvatskoj javnosti. Rijetko koja zemlja ima takvo bogatstvo jezične raznolikosti, napomenuo je dodavši kako su čakavština, kajkavština i štokavština sudjelovale u razvoju hrvatskoga književnog jezika. (*Uredn.*)

Svečane promocije doktora znanosti

U nedjelju 21. listopada održane su dvije svečane promocije novih doktora znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Rektor, prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš, novim doktorima znanosti i umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu proglasio je

339 pristupnika. Svečano promoviranje doktora znanosti nastavak je tradicije započete još potkraj 1877. godine prvom javnom promocijom doktora u novijoj povijesti Sveučilišta.

'Punoglafka' kazališta Knap

U Zagrebačkom kazalištu Knap premijerno je izvedena predstava "Punoglafka" u režiji Marija Kovača, temeljena na istoimenim romanima Damira Trajčevića koji tematiziraju pogled na društvo jedne sedamnaestogodišnje djevojke čija neopterećenost naglo prestaje kad joj tijelo otkaže poslušnost. Premisa Kovačeve predstave je - Svi smo mi Punoglafke! - ili drugim riječima svi smo izloženi senzacionalizmu, nasilju, alkoholu i opijatima, povijesnom naslijeđu naših djedova i pradjedova, porastu nezaposlenosti, stambenoj nesamostalnosti...

Kontinuitet Zlatne igle

Zlatna igla ove godine proslavila je 77. rođendan. Kao i do sada, ova tradicionalna modna revija okupila je najbolje zagrebačke obrtnike i dizajnere. Svojim dolaskom Zlatnu iglu podržali su predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović. Nakon uspješno realizirane Zlatne igle, predsjednik Udruženja obrtnika grada Zagreba Vlado Crkvenac istaknuo je kontinuitet sudjelovanja najuglednijih obrtnika i važnost sudjelovanja nekoliko generacija dizajnera-obrtnika okupljenih oko Zlatne igle.

Otkrivena bista Josipa Bobija Marottija

Otkrivanjem biste velikoga hrvatskoga glumca i člana družine Histrion Josipa Bobija Marottija (1922. - 2011.), u Histrionskom domu označen je početak prvih Bobijevih dana smijeha, smotre komedija na kojoj je u listopadu prikazano 13 djela iz repertoara hrvatskih kazališta. Bistu Bobija Marottija, rad akademskog kipara Miljenka Sekulića, otkrila je zajedno s Histrionima ministrica kulture dr. sc. Andrea Zlatar Viočić, istaknuvši da je Bobi Marotti obilježio 70-ak godina hrvatske kazališne i filmske umjetnosti. "Bio je intergeneracijski glumac kojega je voljela publika svih generacija", podsjetila je ministrica.

Oproštaj od Mersada Berbera

Komemoracijom slikaru i grafičaru Mersadu Berberu hrvatska akademska zajednica oprostila se u zagrebačkome Muzeju Mimari od, kako je istaknuto, velikog umjetnika i pravoga europskog slikara, koji je 7. listopada iznenađeno preminuo u svojem domu u Zagrebu. "Opraštamo se od čovjeka koji je ostavio trag u svojem vremenu i svim prostorima u kojima je živio i radio, čovjeka punog ljudske brige kojemu je ključna tema bilo pitanje 'što je s čovjekom', na koje je odgovarao slikom", rekao je likovni kritičar Igor Zidić. Na slici književnik Enes Kišević tijekom komemoracije.

Proslava svetkovine Svih svetih i Dušnoga dana

Misnim slavljinama diljem Hrvatske obilježen je spomen na svete mučenike, blagdan Svih svetih, spomen na mrtve Dušni dan, a građani su se prisjetiti svojih pokojnika polažući cvijeće i paleći svijeće na njihovim grobovima. Zagrebački nadbiskup uzoriti kardinal Josip Bozanić predvodio je na svetkovinu Svih svetih euharistijsko slavlje u crkvi Krista Kralja na Mirogoju.

'Gubec-beg' u zagrebačkoj Komediji

Krajem listopada u Zagrebačkome gradskom kazalištu 'Komedija' održana je svečana premijera novog uprizorenja prve hrvatske rock-opere Ivice Krajača, Karla Metikoša i Miljenka Prohaske 'Gubec-beg'. Dirigent je Veseljko Barešić, dok režiju potpisuje Vlado Štefančić. Praizvedba 'Gubec-bega' (također u režiji Vlade Štefančića) bila je u ožujku 1975., a zadnja predstava izvedena je u listopadu 1984. Predstava je odigrana više od dvije stotine puta pred pola milijuna gledatelja u zemlji i na mnogobrojnim gostovanjima (Italija, Mađarska, SSSR...) i jedna je od najgledanijih predstava 'Komedije'.

Premijera opere "Postolar od Delfta"

Komično-fantastična opera "Postolar od Delfta" hrvatskog skladatelja Blagoja Berse, poučna priča o bogatstvu koje ne donosi sreću, premijerno je izvedena pred prepunim gledalištem Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. Opera 'Postolar od Delfta', skladana pod utjecajem bečke secesije i opereta Richarda Straussa, napisana je u Beču, a praizvedena je 1914. u Zagrebu. Nakon toga doživjela je samo još jednu scensku produkciju, 1980. godine, u režiji Vladana Švacova.

Zlatne medalje za zborove u Španjolskoj

Na međunarodnom natjecanju zborova, koje se sredinom listopada održavao u Španjolskoj, po dva zlata osvojili su Akademski zbor Filozofskoga fakulteta u Zagrebu "Concordia discors" (na slici) i Gradski zbor "Brodosplit", a "Chorus Carolostadien" iz Karlovca nagrađen je s dva srebra.

Umro panker Tusta

Frontmen skupine KUD-a Idijoti Branko Črnac Tusta umro je od teške bolesti u 57. godini. Veću popularnost grupa je stekla tek 1987. pobjedom na tadašnjem Omladinskom festivalu u Subotici u konkurenciji tristotinjak bendova. Nakon Subotice otvorila su se vrata za nastupe u Švicarskoj, Njemačkoj, Mađarskoj i Italiji.

Preminula primadona Nada Ruždjak

Primadona Nada Ruždjak preminula je u Zagrebu u 78. godini. Zagrebačka operna pjevačica debitirala je 1963. godine u riječkom HNK Ivana pl. Zajca. Vrhunac je postigla kao Verdijeva Traviata u režiji svog supruga Vladimira Ruždjaka, a posebno se istaknula kao vrsna mocartijanska pjevačica, Susanna i Grofica u 'Figarovu piru', Kraljica noći u 'Čarobnoj fruli' i Konstanza u 'Otmici iz Saraja'. U svakoj ulozi blistala je iznimno lijepim i ujednačenim glasom, sigurnim koloraturama i uvjerljivim scenskim nastupom.

Doris - 30 godina karijere

Doris Dragović održala je pred rasprodanom KD Vatroslava Lisinskog veliki humanitarni koncert, kojim je obilježila 30 godina glazbene karijere. Cijeli prihod koncerta namijenjen je za kupnju respiratora za Odjel intenzivne njege u Dječjoj bolnici u Klaićevoj. Hrvatskoj glazbenoj divi na pozornici su se pridružili Mladen Bodalec, Petar Grašo i Ivo Gamulin Giani, a Doris je na kraju digla na noge oduševljenu publiku u Lisinskom.

PAO I WALES, HRVATSKA ZAOKRUŽILA SJAJNU JESEN

Hrvatska nogometna reprezentacija svladala je u Osijeku rezultatom 2 : 0 (1 : 0) Wales i tako jesenski dio kvalifikacija za SP u Brazilu završila s odličnih 10 bodova iz četiri odigrana dvoboja. Reprezentaciju je dočekalo 20-ak tisuća navijača, a hrvatski nogometaši su za dobru potporu uzvratili iznimno agresivnom predstavom koja je goste iz Walesa doslovno potjerala u krilo vratara Pricea. Od početka do kraja su izabranici Igora Štimca diktirali tempo i pritiskali suparničku momčad nošeni sjajnom osjećom publikom. Velški jedini ozbiljni pokušaji proizlazili su nakon individualnih pokušaja Garetha Balea. Hrvatski izbornik može biti apsolutno zadovoljan prikazanom igrom i rezultatom, iako je rezultat mogao biti i veći da su Mandžukić, Eduardo, Modrić i društvo bili malo koncentriraniji prilikom egzekucije u izglednim prilikama. Ovom pobjedom Hrvatska je uspješno zaključila kvalifikacijski ciklus u 2012. godini i zasjele na drugo mjesto skupine A s 10 od maksimalnih 12 bodova, baš koliko imaju i vodeći Belgijci (bolja gol razlika). Sljedeće utakmice u kvalifikacijskom ciklusu za SP 'vatreni' imaju u ožujku, kada dočekuju Srbiju i gostuju kod Walesa.

TAN RUIWU OSVOJIO EUROPSKO SREBRO

Hrvatski stolnotenisač Tan Ruiwu osvojio je srebrno odličje na Europskom prvenstvu u danskom Herningu nakon što je u finalu izgubio od prvoga nositelja Nijemca Tima Bolla s 4 : 1 (2, 6, 7, -11, 9) u setovima. Tan Ruiwu u finalu nije imao šanse protiv najboljega europskog igrača Europe i šesterostrukog prvaka Europe Bolla, ali mu je ipak uzeo jedan set. Kinezi s hrvatskom putovnicom je i najveće iznenađenje prvenstva jer je bio rangiran tek kao 26. igrač, a dospio je u finale pobijedivši u četvrtfinalu i drugoga nositelja Nijemca Dmitrija Ovčarova. Ruiwu je izbacio čak tri Nijemca na putu do finala, ali preko najboljega Timma Bolla nije mogao. Od hrvatskih stolnotenisača u novijoj povijesti prvak Europe u pojedinačnoj konkurenciji bio je Dragutin Šurbek davne 1968. u Lyonu, a Zoran Primorac je dva puta osvajao srebra - 1998. i 2000.

MIHO BOŠKOVIĆ NAJBOLJI EUROPSKI VATERPOLIST

Hrvatski reprezentativac Miho Bošković proglašen je najboljim europskim vaterpolskim igračem prema izboru Europskoga plivačkog saveza (LEN) u 2012. godini, dok je tu titulu u ženskoj konkurenciji odnijela Španjolka Anni Espar. Bošković je dobio 36,7 posto glasova, dok je drugo mjesto pripalo vrataru hrvatske vaterpolske reprezentacije i najkorisnijem igraču olimpijskog turnira u Londonu Josipu Paviću s 25 posto glasova. Bošković i Pavić bili su članovi momčadi koja je osvojila zlatnu olimpijsku medalju u Londonu i turnir Svjetske lige u Kazahstanu u lipnju. Bošković, koji je 2007. godine bio svjetski prvak s Hrvatskom, a 2010. godine europski prvak, već je jednom bio proglašen najboljim europskim vaterpolskim igračem - 2007. godine.

SJAJNI REZULTATI U RONJENJU NA DAH

Hrvatske natjecateljice u ronjenju na dah Lidija Lijić Vulić i Karla Fabrio Čubrić osvojile su srebrnu odnosno brončanu medalju, u disciplini Jump Blue na 3. otvorenom europskom prvenstvu u ronjenju na dah po federaciji CMAS koje je održano od 29. listopada do 3. studenog u Antalyji (Turska). Karla Fabrio Čubrić i Katarina Turčinović osvojile su srebrnu medalju u disciplini dinamika. U finalu ove najatraktivnije discipline čak tri natjecateljice ostvarile su isti rezultat s proronjenih 200 metara, što je značilo drugo mjesto. Tako su naše Katarina Turčinović i Karla Fabrio Čubrić podijelile drugo mjesto odnosno srebrnu medalju s ruskom natjecateljicom. Prvo mjesto s oborenim svjetskim rekordom ostvarila je talijanska natjecateljica. Hrvatsku reprezentaciju u ronjenju na dah činili su osim Karle Fabrio Čubrić i Katarine Turčinović i Goran Čolak, Veljano Zanki, Božidar Petani te Lidija Lijić Vulić.

EBEL: DEVETA UZASTOPNA POBJEDA MEDVEŠČAKA

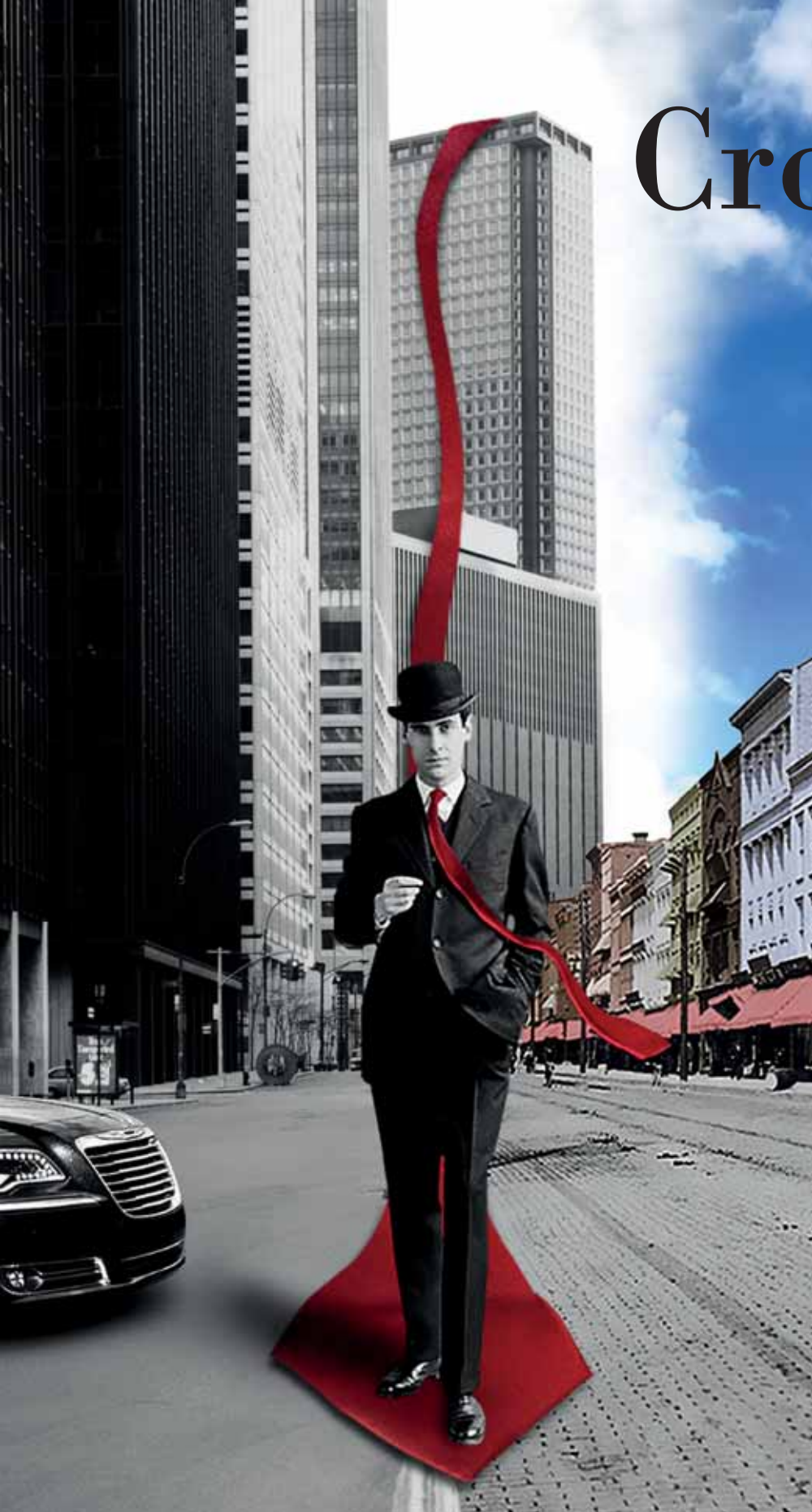
U susretu 19. kola regionalne EBEL lige u hokeju na ledu Medveščak je u Grazu pobijedio Medical Graz 99ers 6 : 5 (0 : 0, 4 : 3, 2 : 2) ostvarivši devetu uzastopnu pobjedu ove sezone. Bila je to iznimno gruba utakmica s mnogobrojnim incidentima, tučnjavama, nasrtajima na golmane, te prigovorima sucima. Na ljestvici vode Vienna Capitalsi s 31 bodom, dok je Medveščak ovom pobjedom zadržao drugo mjesto s dva boda manje. Na trećem mjestu je VSV Villach, također s 29 bodova. Sada slijedi pauza od deset dana zbog reprezentativnih obveza, a novu utakmicu 'medvjedi' će imati 14. studenoga u Domu sportova protiv Telemach Olimpije.

MARIN ČILIĆ 15. NA ATP LJESTVICI

Najbolji hrvatski tenisač Marin Čilić i ovaj je tjedan 15. na najnovijoj ATP ljestvici, dok je Ivan Dodig pao šest mjesta, sa 67. na 72. poziciju. Ivo Karlović se 'popao' jedno mjesto, sa 103. na 102. poziciju, kao i Antonio Veić koji je sada 144. tenisač svijeta. Nikola Mektić je pao četiri mjesta i sada je 253. tenisač svijeta.

Croatian: universal business language.

At every business meeting across the world, you always have a piece of Croatia with you. The Cravat (necktie), originated from Croatia, where it comes in its best form: hand made, sophisticated design and premium quality by CROATA speak every language.

SHOP ONLINE
www.croata.hr

Salons **CROATA** in Croatia:

ZAGREB: Kaptol 13, Ilica 5 (Oktogon), Avenija Dubrovnik 16 (Avenue Mall), Zaprešićka 2 (Westgate), Lanište 32 (Arena Centar), Radnička cesta 52 (Green Gold); **VARAŽDIN:** Trg kralja Tomislava 2; **OSIJEK:** Trg Ante Starčevića 12; **SPLIT:** Mihovilova širina 7 (Voćni trg), Krešimirova 11 (Peristil); **DUBROVNIK:** Pred Dvorom 2